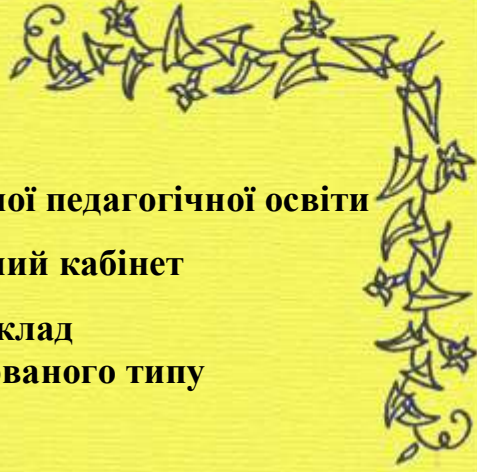

Рівненський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти

Березнівський районний методичний кабінет

**Дошкільний навчальний заклад
ясла-садок №1 "Ромашка" комбінованого типу**

Інтерактивні технології розвитку мовлення дітей дошкільного віку

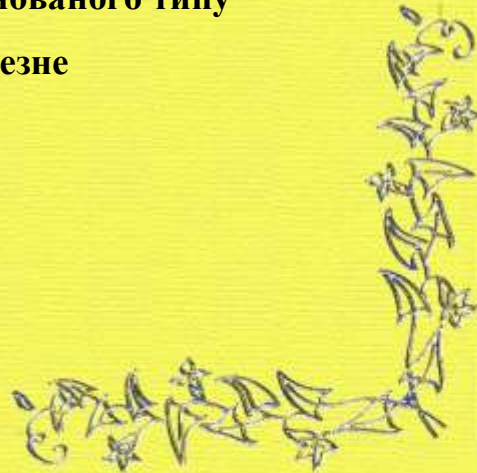
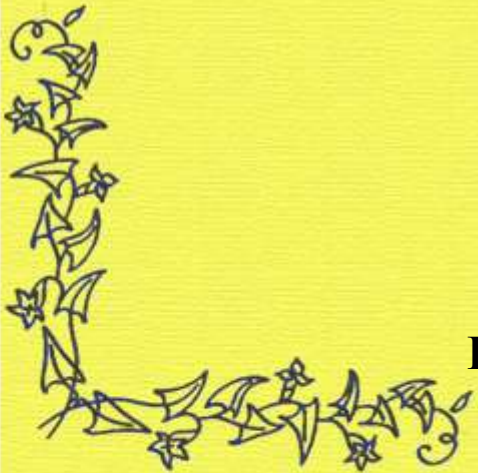
Автор досвіду:

Уляньчук О. Д.

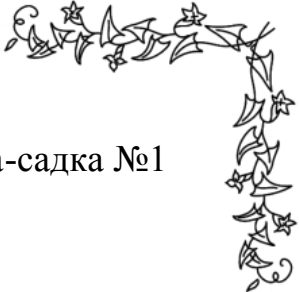
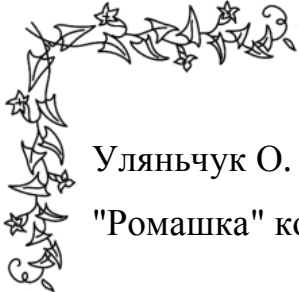
**вихователь дошкільного
навчального закладу**

**ясла-садка №1 "Ромашка"
комбінованого типу**

м. Березне

Березне - 2011 р.

Уляньчук О. Д. - вихователь дошкільного навчального закладу ясла-садка №1
"Ромашка" комбінованого типу

Тема: Інтерактивні технології розвитку мовлення дітей дошкільного віку

У посібнику розвивається тема інтерактивних технологій розвитку мовлення дітей дошкільного віку, описані нетрадиційні форми організації освітньо-виховного процесу з мовленнєвого спілкування у дошкільному навчальному закладі. Рекомендовано для вихователів дошкільних навчальних закладів.

Матеріал зібрала і впорядкувала: Уляньчук О.Д., вихователь дошкільного навчального закладу ясла-садка №1 "Ромашка" комбінованого типу

Рецензент: Житковська Г. Т., методист відділу освіти Березнівської райдержадміністрації

Схвалено на засіданні науково-методичної ради Березнівського районного методичного кабінету, протокол № 6 від 23.12.2011р.

Анкета

1. Прізвище, ім'я, по батькові:

Уляньчук Ольга Дмитрівна

2. Дата народження: 06.10.1961р.

3. Тема досвіду: Інтерактивні технології розвитку мовлення дітей дошкільного віку

4. Паспортні дані, ідентифікаційний код: паспорт СР 388407 виданий Березнівським РВ УМВС України в Рівненській області 8 березня 2008 р., ідент. код №2255910781

5. Стаж роботи: 25 років

6. Які навчальні заклади закінчила, у якому році: Кременецьке педагогічне училище, 1989 рік

7. Кваліфікаційна категорія, звання: вихователь-спеціаліст

8. Місце роботи /повна назва закладу, адреса/, телефон: Дошкільний навчальний заклад ясла-садок №1 "Ромашка" комбінованого типу м. Березне Березнівський р-н Рівненська обл., 5-60-05

9. Термін роботи у цьому навчальному закладі: 18 років

10. Домашня адреса /індекс, телефон/: вул. Л. Українки, 32 А м. Березне Рівненська обл., 5-32-65

МОВЛЕННЯ ВИХОВАТЕЛЯ -

один з основних чинників мовленнєвого розвитку дітей

Не бійтесь заглядати у словник.
Це пишний яр, а не сумне провалля.
Збирайте, як розумний садівник,
Достиглий овоч у Грінченка й Даля.
Не майте гніву до моїх порад
І не лінуйтеся доглядать свій сад.

М. Рильський

Зміст

I. Анотація на досвід	4
II. Мовленнєвий розвиток дітей старшого дошкільного віку	8
III. Інтерактивні методи навчання як засіб формування навичок мовленнєвої взаємодії старших дошкільників	16
– Особливості та значення мовленнєвої взаємодії дітей	18
– Методичні рекомендації щодо організації мовленнєвої взаємодії	18
– Інтерактивні методи роботи з дошкільниками	20
– Мовленнєві вправи з використанням різних інтерактивних методів	21
IV. До перлин народної мудрості	28
– Вплив ЗМІ на мовленнєвий розвиток дітей	29
– Роль фольклору у формуванні зв'язного мовлення старших дошкільників	30
– Вплив прислів'їв та приказок на влучність та образність мовлення	31
– Використання проблемних ситуацій	32
– Ситуативність малих форм фольклору	32
– Значення міжособистісного спілкування	33
– Особливості засвоєння дітьми усталених мовленнєвих виразів	33
– Прийоми прилучення дітей до зразків народної мудрості	34
V. Інтерактивні технології розвитку мовлення дітей дошкільного віку	36
– Лексичні та мовленнєві вправи	37
– Використання інтерактивних методів навчання	41
– Ігротека	43
VI. Розвиваємо зв'язне мовлення малюків	48
– Коментоване малювання	49
– Суміжне мовлення	51
– Складання описових та творчих розповідей за схемою	52
– Розвиток мовленнєвої творчості	54
VII. Про деякі вправи з розвитку зв'язного мовлення	57
– Прийоми збагачення словника дітей	58
– Розвиток зв'язного мовлення	65
– Ігри, що розвивають мовлення та уяву	66
VIII. Навчання дітей елементів грамоти	71
– Ознайомлення зі звуками	72
– Ознайомлення зі складами та словами	75
– Ознайомлення з реченнями	77
– Ознайомлення з буквами	79
IX. Поради батькам	82
X. Конспекти занять	87
XI. Література	1245

Анотація на досвід
«Інтерактивні технології розвитку мовлення дітей дошкільного віку»
вихователя дошкільного навчального закладу №1 «Ромашка» м.Березне
Уляньчук Ольги Дмитрівни

В даному методичному посібнику відображено значення мовленнєвого виховання дошкільників для формування їх особистості і всебічного розвитку.

Відображено завдання мовленнєвого розвитку:

- А) розвиток лексичної сторони мови;
- Б) формування граматичного ладу мови;
- В) розвиток і вдосконалення звукової культури мовлення;
- Г) розвиток зв'язного мовлення дітей (діалогічне мовлення, опис, розповідь, переказ, робота з художньою літературою, виразне читання);
- Д) підготовка руки до письма.

Застосовані інтерактивні методи. Інтерактивні методи – це способи цілеспрямованої міжсуб'єктивної взаємодії, що забезпечують оптимальні умови розвитку дітей.

Уляньчук Ольга Дмитрівна використовує такі інтерактивні методи роботи з дошкільниками:

- мікрофон;
- дебати;
- удвох;
- ланцюжок;
- снігова куля;
- синтез думок;
- коло ідей;
- загальний проект;
- асоціативна квітка.

Також педагог використовує мовленнєві вправи з використанням різних інтерактивних методів. Наприклад, вправа «Павутина» з використанням

інтерактивного методу «Мікрофон», вправа «Доброго ранку» з використанням інтерактивного методу «Дебати», вправа «Ляльковий театр» з використанням інтерактивного методу «Удвох», вправа «Нічний потяг» з використанням інтерактивного методу «Ланцюжок», вправа «Хмарочоси» з використанням інтерактивного методу «Снігова куля», вправа «Вузлики» з використанням методу «Дебати», вправа «Несподівані картинки з використанням методу «Синтез ідей» тощо.

В досвіді роботи вихователя Ольги Дмитрівни відображено роль фольклору у формуванні зв'язного мовлення старших дошкільників, зокрема вплив прислів'їв та приказок на влучність та образність мовлення, прийоми прилучення дітей до зразків народної мудрості:

- створення або використання ситуацій, у якій можна доречно вжити те чи інше прислів'я;
- обговорення цієї ситуації з дітьми;
- пригадування ситуацій;
- розглядання відповідних сюжетних картинок;
- прослуховування або показ драматизації уривка зі знайомої казки.

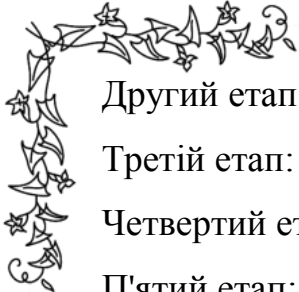
Щоб навчити дитину оперувати своїми мовними знаннями, виховати ініціативну особистість з високим рівнем мовленнєвої творчості, Уляньчук О.Д. використовує в своїй роботі різні методи та прийоми мовленнєвого розвитку:

- лексичні та мовленнєві вправи;
- мовленнєві логічні задачі.

Розвиваючи зв'язне мовлення, вихователь використовує різні прийоми, зокрема:

- коментоване малювання;
- суміжне мовлення;
- переказ літературного твору та складання розповіді за схемою.

В посібнику також відображені етапи навчання дітей елементів грамоти:
Перший етап: ознайомлення зі звуками;

Другий етап: ознайомлення зі складами;

Третій етап: ознайомлення зі словами;

Четвертий етап: ознайомлення з реченнями;

П'ятий етап: ознайомлення дітей з графічним зображенням звуків-буквами.

Вихователем також подані поради батькам та конспекти занять для старшого дошкільного віку з мовленнєвого спілкування та навчання елементів грамоти.

Упровадження досвіду роботи вихователя Уляньчук О.Д. спрямована на застосування в роботі вихователів інтерактивних технологій розвитку мовлення дітей дошкільного віку.

Практична реалізація досвіду засвідчила, що Ольга Дмитрівна перебуває в постійному творчому пошуку нових форм і методів роботи з дітьми. Її вихованці мають ґрунтовні знання. Педагог до своїх починань підходить творчо, глибоко вивчила інтерактивні методи і прийоми, які можна використовувати в умовах сучасного дошкільного закладу. Всі типи занять спрямовані на всебічний розвиток особистості.

Рекомендовано для використання вихователем старших вікових груп дошкільних навчальних закладів та логопедам.

Підготувала

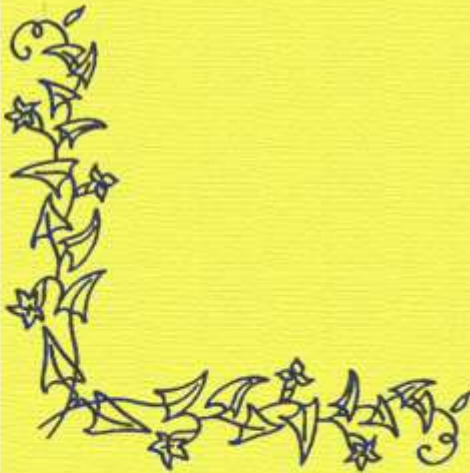
вихователь-методист

ДНЗ №1 «Ромашка»

Євтушина Л.І.

**Мова - духовне багатство
народу**

Василь Сухомлинський

**Мовленнєвий розвиток дітей
старшого дошкільного віку**

МОВЛЕННЄВИЙ РОЗВИТОК

Бурхливі зміни. Що відбуваються в суспільстві, процеси демократизації та гуманізації, різноманіття навчально-виховних програм та вироблення у країні нових поглядів на предмет виховання дітей сприяють розкріпаченню, звільненню педагога від регламентації.

Наш педагогічний колектив теж знаходиться в постійному творчому пошуку нових форм і методів роботи з дітьми. Зникає одноманітність структури на методики проведення занять. Прагнення відійти від шаблонів сьогодні притаманне всім. Працювати стало набагато цікавіше, але й складніше, бо ж треба розв'язувати завдання виховання, навчання і розвитку індивідуально.

Мовленнєве виховання дошкільників важливий засіб формування їхньої особистості і всебічного розвитку.

Завдання мовленнєвого розвитку:

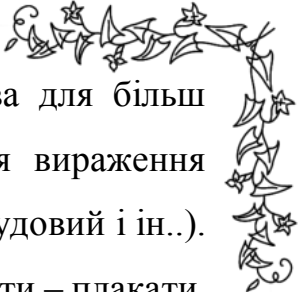
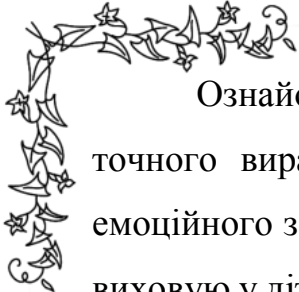
1. Розвиток лексичної сторони мови.

Працюючи над розвитком лексичної сторони мови розширюю словниковий запас я розширюю словниковий запас на основі формування у дітей уявлень про світ (через активацію пізнавальної діяльності); активізую його в самостійних висловлюваннях, розвиваю розуміння та вживання слів для позначення назв, особливостей та дій, пов'язаних з різними сферами життєвої діяльності.

Активізую в мові дітей прикметники, дієслова, числівники. Формую вміння більш точно добирати слова, що відображають якість предмета чи явища.

Поповнюю словник словами, що позначають матеріал, з якого зроблений предмет. Уточнити уявлення дітей про предмети і їх частини, особливу увагу приділяю призначенням представленого предмету.

Продовжую роботу з розширення узагальнюючих понять. Наприклад: меблі – стіл, стілець, ліжко, крісло і т.д.; квіти – мак, троянда, ромашка і т.д.; рослини – квіти, дерева, трава, кущі та ін..; помешкання – будинок, хата, палац і т.д.; рух – біг, стрибки, ходьба, повзання і т.д. Диференцією родові узагальнення: тварини – дикі та свійські; посуд кухонний, чайний; машини легкові, вантажні і т.п.

Ознайомлюю дітей з синонімами. Навчаю підбирати слова для більш точного вираження думки, (наприклад: вологий і мокрий); для вираження емоційного забарвлення (наприклад: впав і рохнувся; красивий і чудовий і ін..). виховую у дітей стилістичне чуття (де і як вживати певні слова: ревети – плакати, сміятися – реготати і т.п.).

Продовжую знайомити дітей з антонімами. Вправляти дітей в умінні підбирати антоніми до слів, що відносяться до різних частин мови (іменники, прикметники, дієслова, прислівники).

Продовжую знайомити з доступними дітям багатозначними словами різних частин мови. Продовжую роботу над лексичним (смісловим) значенням слів. Вчити розуміти, пояснювати і використовувати переносне значення слів, фразеологічні звороти.

Розширяти словник за допомогою приказок, прислів'їв, образних виразів з художніх творів (порівняння, епітети тощо).

Виховую інтерес дітей до незнайомих та малознайомих слів.

Для з'ясування знань у дітей використовують дидактичні ігри («Хто більше назве прислів'їв?», «У кого кращий початок (кінцівка) казки?», «Кому що потрібно для роботи?»).

2. Формування граматичного ладу мови.

Спонукаю дітей до утворення нових граматичних форм за допомогою суфіксів (собака, собачка, борода – бородатий); порівняльно ступеня прикметників (малий – менший); від іменників (вчитель – вчити); від дієслова (лікувати – лікар); складних слів хвіст – безхвостий, лист падає – листопад), префіксів (знайти, вийти, прийти). Звертати увагу дітей на зміну сенсу пропозицій (словосполучень) залежно від вживання префіксу (наприклад: вийшов – зайшов).

Вправляю вживання прикметників, що вказують приналежність до когось, або чогось (машина, посмішка; татів блокнот, зайчикові хатка тощо).

Вправляю вміння дітей правильно узгоджувати числівники з іменниками. Граматично правильно вживати та узгоджувати слова основних лексичних

категорій у відповідному відмінку роді, числі та часі.

Закріплюю правильне вживання та утворення складних форм іменників множини в родовому відмінку (панчіх, шарпеток, черевик, тапочок і т.п.).

Вправляю у вживання важких граматичних форм – збірних, невідмінюваних іменників.

Вправляю дітей у складання простих поширених речень.

Продовжую роботу по складанню різних типів речень.

Виховую критичне відношення до граматичних помилок, прагнення до чистоти правильності мови.

Уточнюю знання дітей за допомогою дидактичних ігор: «Четвертий зайвий», Один і багато», «Багато і один», «Хто більше складе речень» та ін..

3. Розвиток і вдосконалення звукової культури мовлення.

Удосконалюю моторику артикуляційного апарату через правильний підбір артикуляційних вправ. Систематично провожу артикуляційну гімнастику. Що сприяє виробленню точних енергійних, добре координованих рухів мовного апарату. У повсякденному житті і на заняттях систематично проводити спеціальні вправи на розвиток мовного дихання, мовленнєвої уваги і т.п.

Навчаю регулювати силу голосу, швидкість мови правильно користуватись інтонаційними засобами виразності.

Уточнюю і закріплюю вимову звуків рідної мови.

Вправляю у правильному і швидкому промовлянні скоромовок, чистомовок.

Вводжу поняття «голосні – приголосні звуки» на основі аналізу їх артикуляції закріплювати поняття «тверді – м'які приголосні звуки».

Розвиваю фонематичний слух. Навчаю виділяти слова із заданим звуком з мовного потоку, визначити позицію звуку в слові (початок, середина, кінець слова), формувати навички звукового аналізу – послідовність звуків у простих словах (наприклад: мак, лак, суп, дуб та ін..). Навчаю правильно інтонувати та позначити умовними фішками голосні та приголосні звуки. Навчаю визначати кількість складів у словах 9 за схемами, на слух).

Для підсумкової бесіди використовую дидактичні ігри: « Хто більше знає скоромовок?», «Послухаємо і назвемо, що почули», « Подарунки для ляльок».

4. Розвиток зв'язного мовлення дітей.

Діалогічне мовлення. Продовжую залучати дітей до елементарних правил ведення діалогу, вміння слухати і розуміти співрозмовника; формулювати і ставити запитання; будувати відповідь (у відповідності з почутим). Закріплюю правила ведення діалогу у повсякденному житті (у громадських місцях, на вулиці, вдома, по телефону, з незнайомими людьми), традиціях групи дитячого садка.

Виробляю у дітей активну діалогічну позицію в спілкуванні з однолітками за допомогою діалогічних казок.

Вправляю дитину в ввічливому і тактовному веденні діалогу з дорослими (виявляти ініціативу у спілкуванні з дорослими, звертатися з різного типу зверненнями, підтримувати розмову запропоновану дорослим) і з іншими дітьми (уміти будувати різні форми діалогу між двома-чотирма дітьми). Навчаю розмовляти невимушено. Вільно, без напруження, тактовно, переконливо, вміти своєчасно змінювати емоційний тон розмови відповідно до ситуації спілкування.

Відпрацьовую діалоги а театральнo-ігровій діяльності.

Монологічного мовлення. Починаю навчати основам побудови зв'язних висловлювань різних типів.

Опис. (Вправляю дітей у описі зовнішніх ознак предмету (розповідь-опис: велика лялька в блакитній сукні з великим білим бантом на голові); описі дій (розповідь-опис: гарненькою лялькою можна гратись, вона стоїть, сідає, говорить, її можна водити, покласти спати); сюжетній розповіді-описі (Таня взяла лопатку, покликала Андрія з машиною і вони почали гратися разом...)). Вправляю уміння виділяти і називати об'єкт мови при описі, співвідносити об'єкти мовлення з відповідними описами і розширювати їх за рахунок додаткових характеристик.

Вправляю в складання простих описів різними засобами (мистецтво, образотворча і театралізована діяльність, художня література, дидактичні ігри

та завдання тощо).

Розповідь. (вправляю дітей у розповіданні по пам'яті, за сприйняттям, за уявою (творчі), на запропоновану тему, за опорними словами, з власного досвіду, за зразком і за ілюстрацією, за сюжетною картиною, за зразком або частковим зразком, за планом, колективне складання розповідей, складання початку-кінця розповіді).

Навчаю дітей відокремлювати (визначати) і словесне позначення головну тему оповідання (через мету висловлювання, заголовки).

Даю поняття про структуру оповіді: зачин, середня частина, кінцівка.

Переказ. Навчаю дітей осмислювати зміст, ідею твору, запам'ятовувати послідовність дій. Вправляю дітей у відновленні послідовностей в знайомих казках (творах) (в якій послідовності з'явилися герої, розгорталися події або дії).

Вправляю в переказі творів шляхом перекладу віршованого тексту в розповідний (прозу).

Закріплюю вміння дітей складати розповідні висловлювання шляхом зміни знайомих текстів за аналогією («Казка на новий лад»), шляхом зміни або додавання окремих епізодів тексту.

Робота з художньою літературою. Виховую інтерес до літератури, вміння оцінювати вчинки героїв. Виховую здатність засвоювати послідовність розвитку сюжету, помічати деякі особливості літературної мови (епітети, казкові повтори тощо). Відвожу до розуміння питання та розповідання дітям (читати дітям твори трьох літературних жанрів (казка, оповідання, вірші) українських класиків літератури та сучасних українських письменників, твори зарубіжних письменників, які відповідають віку дітей, відображають правдиву дійсність та не суперечать морально-етичним та естетичним нормам).

Виразне читання. Продовжувати вчити виразно розповідати вірші, інтонацію різноманітно передавати їх відповідно до змісту, користуватися природними інтонаціями, логічними паузами, наголосами, передавати своє ставлення до змісту віршів.

***Примітка:** можливо навчання дітей іноземній мові за умови засвоєння дітьми рідної мови в тій мірі, яка відповідає віку дітей, створення відповідних умов для вивчення і не за рахунок реалізації завдань передбачених чинною програмою.*

Щоб перевірити знання у дітей пропоную складання розповіді, з власного досвіду, на задану тему, складання творчої розповіді за сюжетною ігровою ситуацією на задану тему, складання творчої розповіді за казкою від початку до кінцівки.

5. Підготовка руки до письма;

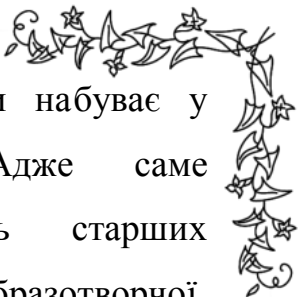
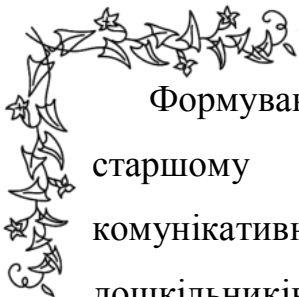
Нормальний розвиток мовлення дитини найтіснішим чином пов'язане також з розвитком рухів пальців рук. Це перш за все визначається у головному мозку моторної мовної зони та практично є частиною рухової області. Відомо, що близько третини всієї площі рухової проекції у корі головного мозку займає проекція кисті руки. Тому тренування тонких рухів пальців рук має великий вплив на розвиток активної мови дитини.

У дитини слабо розвинені тактильні відчуття, можна спостерігати слабкий (м'явий) тонус, що веде до креслення тонких, ламаних, переривчастих ліній. Є діти з підвищеним тонусом дрібної мускулатури. У цьому випадку рука дитини швидко втомлюється. Вона не може закінчити роботу без додаткового відпочинку. Дуже часто у дітей з м'якими м'язами рук відзначається слабкість м'язів артикуляційного апарату. У дітей з високою пружністю м'язів дрібної моторики рук спостерігається підвищений тонус м'язів артикуляційного апарату. Впливаючи на тонус руки дитини, ми можемо впливати на тонус мовного апарату.

Розвиваю дрібні м'язи пальців та зап'ясті руки. Окомір (визначати центр, середину, аркушу паперу), просторові уявлення (ліворуч, праворуч, унизу, вгорі). Вправляю дітям у різних видах штрихування готових контурів прямими, похилими, уривчастими короткими лініями.

Пропоную поради батькам.

**Інтерактивні методи навчання
як засіб формування навичок
мовленнєвої взаємодії старших
дошкільників**

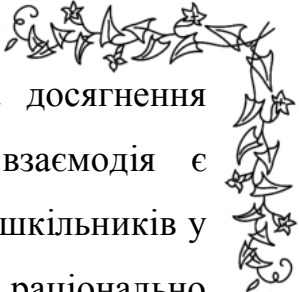
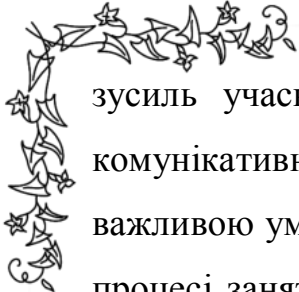

Формування навичок мовленнєвої взаємодії з однолітками набуває у старшому дошкільному віці неабиякого значення. Адже саме комунікативно-мовленнєвий розвиток зумовлює здатність старших дошкільників, розв'язуючи певні завдання під час пізнавальної, образотворчої, трудової діяльності, планувати свої дії, узгоджувати їх з партнерами та домовлятися з ними про спільні дії для досягнення бажаного результату. Доктор психологічних наук Тамара Піроженко у «Коментарі до Базового компонента дошкільної освіти в Україні» зазначає, що мовленнєвий розвиток дитини дошкільного віку визначається мірою сформованості у дитини знань, умінь та навичок, пізнавальних і соціальних мотивів, потреб та інтересів, а також інших психічних новоутворень, які становлять базис її особистісної культури. Високий рівень мовленнєвих досягнень дає дитині можливість реалізувати як соціальну, так і інтелектуальну активність у колі однолітків. Спрямованість на комунікацію, потреба і прагнення зрозуміти інших і бути зрозумілим їм змушують дошкільника будувати і перебудовувати мовленнєві висловлювання у таких повних формах, які забезпечують взаєморозуміння.

Мовленнєві вміння — це мовленнєві дії, що реалізуються на основі мовних знань і способів діяльності під час вибору і поєднання мовленнєвих операцій залежно від мети, ситуації спілкування і співрозмовника, з яким відбувається комунікація. Оволодіти такими вміннями означає навчитися правильно обирати стиль мовлення, підпорядкувати форму мовленнєвого висловлювання завданням спілкування, вживати найефективніші для поставленої мети і відповідних умов мовленнєві засоби спілкування (вербальні і невербальні).

Мовленнєві навички — це автоматизовані відповідно до певної мовної норми мовленнєві операції, які здійснюються несвідомо і слугують для вираження думок, намірів, переживань. Сформувати навичку означає забезпечити правильну побудову і реалізацію висловлювання. Ці операції неусвідомлені, тому виникає потреба у створенні умов для їх формування та реалізації.

Мовленнєва взаємодія — це об'єднання, координація і взаємозбагачення

зусиль учасників спілкування для визначення, наближення та досягнення комунікативної мети мовленнєвими засобами. Мовленнєва взаємодія є важливою умовою ефективної організації навчальної діяльності дошкільників у процесі занять. Активізуючи мовленнєву діяльність дітей, можна раціонально використати час заняття.

Особливості та значення мовленнєвої взаємодії дітей

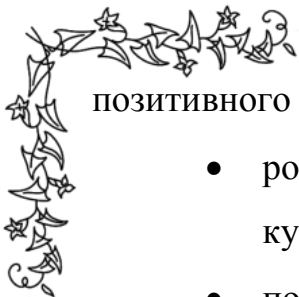
На думку російського психолога Олени Смирнової, мовленнєва взаємодія між старшими дошкільниками має низку суттєвих особливостей, що якісно відрізняють її від мовленнєвої взаємодії дітей з дорослими. Розмовляючи з дорослими, діти дотримуються певних норм висловлювань, намагаються вживати загальноприйняті фрази і мовленнєві звороти. Вони більш-менш уважно слухають розповідь чи повідомлення дорослого, намагаються відповідати на його запитання, продовжувати розпочату з ним розмову.

Мовленнєва взаємодія дітей, насамперед, вирізняється яскравою емоційністю. Під час такого спілкування можна спостерігати майже вдесятеро більше експресивно-мімічних проявів і підкреслено яскравих виразних інтонацій, ніж у спілкуванні з дорослими. Спілкування дітей вирізняється нестандартністю, відсутністю жорстких правил і норм. З однолітками діти використовують несподівані, непередбачувані фрази, слова, поєднання слів і звуків. їм важливіше висловитися самим, ніж слухати товариша, вони перебивають одне одного, кожен розповідає про своє, відповіді і висловлювання співрозмовника не завжди беруться до уваги.

Під час спілкування з однолітками дитина вчиться виражати себе, свої бажання, настрої, керувати іншими, налагоджувати взаємини. У ході такої взаємодії у дитини складається образ світу й образ власного Я. Тому дуже важливими є ефективна організація і керівництво такою взаємодією з боку вихователя.

Методичні рекомендації щодо організації мовленнєвої взаємодії

Організовуючи спілкування дошкільників, педагог, як вважає відомий психолог Олена Кононко, має вчити дітей дотримуватись основних правил

позитивного спілкування та взаємодії:

- розмовляти мовою партнера — учасники взаємодії мають спілкуватися між собою знайомою, доступною, зрозумілою всім мовою;
- поважати партнера, підкреслювати його значущість, адже базовими потребами кожної дитини є потреба у визнанні, прийнятті та повазі — проявляти повагу до однолітка слід щиро й у різні способи (брати до уваги його пропозиції, враховувати його знання і можливості, надавати право вибору, схвалювати його досягнення тощо);
- підкреслювати спільне — «ми з тобою схожі» (єдність інтересів, цілей, завдань, планів, думок, точок зору партнерів зі спілкування);
- проявляти інтерес до проблем партнера — інтерес має бути явним, тобто вираженим за допомогою слів, дій, учинків, адже байдужість до товариша гальмує конструктивне спілкування.

При цьому педагог, насамперед, має бути сам взірцем для дітей. Проте лише спілкування з однолітками створює умови для мовленнєвої творчості та прояву індивідуальності кожної дитини.

Щоб мовленнєва взаємодія дітей була ефективною, педагог має створити умови для розвитку комунікативних навичок вихованців. Однією з таких умов є інтерактивне навчання дошкільників — активне використання в освітньому процесі інтерактивних методів навчання.

Інтерактивні методи — це способи цілеспрямованої міжсуб'єктної взаємодії, що забезпечують оптимальні умови розвитку дітей. Існує низка інтерактивних методів, спрямованих на формування навичок мовленнєвої взаємодії (див. Додаток 1). Характерними особливостями цих методів є:

- оптимальна активізація дітей;
- спільна діяльність вихователя та дітей у режимі рівноправного спілкування;
- створення умов для переживання успіху кожним учасником педагогічної взаємодії;
- обов'язкова рефлексія процесу навчання і виховання — осмислення

доцільності обраних завдань, форм роботи, способів діяльності, причин невдач або досягнення цілей тощо.

Вихователі дошкільного закладу для розвитку мовленнєвої взаємодії широко застосовують мовленнєві вправи з використанням різних інтерактивних методів (див. Додаток 2). Такі вправи проводять не лише на заняттях, а й під час різних режимних процесів. Ігрова форма спонукає дітей до активності та мовленнєвої творчості, дає змогу створити умови, за яких старші дошкільники швидко набувають необхідного майбутнім школярам досвіду комунікативної діяльності.

Інтерактивні методи роботи з дошкільниками

Назва методу	Зміст методу
Мікрофон	Діти разом з вихователем утворюють коло та, передаючи одне одному імітований або іграшковий мікрофон, висловлюють свої думки на задану тему — запропоновані до розгляду питання чи проблеми. Висловлювання не обговорюються
Дебати	Діти разом з вихователем утворюють коло та, передаючи один одному імітований або іграшковий мікрофон, висловлюють свої думки на задану тему — запропоновані до обговорення питання чи проблеми. Висловлювання обговорюються: діти ставлять одне одному запитання, відповідають на них, шукаючи спосіб розв'язання проблеми
Удвох	Діти утворюють робочі пари та виконують запропоноване завдання
Ланцюжок	Діти утворюють робочі пари, обговорюють завдання та вносять свої пропозиції в імітований ланцюжок — скажімо, у таблицю, де представлений хід казки у малюнках або умовних позначках, або самі утворюють «ланцюжок дій», «потяг» тощо

Снігова куля	Діти об'єднуються у малі групи і обговорюють проблемне питання, ситуацію або виконують спільне завдання, домовившись про чітку послідовність дій кожного члена групи
Синтез думок	Діти об'єднуються у малі групи, виконують певне завдання, наприклад малюнок на аркуші паперу, та передають його в іншу групу, учасники якої доопрацьовують виконане завдання
Коло ідей	Кожний учасник або кожна група виконує однакове завдання — обдумує певне питання, а потім вносить свої пропозиції, ідеї тощо
Загальний проект	Діти об'єднуються у кілька груп. Групи отримують різні завдання, кожне з яких спрямоване на розв'язання певного аспекту однієї проблеми. А потім кожна група представляє свій варіант розв'язання цієї проблеми
Асоціативна квітка	Діти об'єднуються у кілька груп. На дошці закріплюють «середину» квітки з зображенням певного поняття. Кожна група добирає слова-асоціації, картинки-асоціації до цього поняття

Мовленнєві вправи з використанням різних інтерактивних методів

Вправа «Павутина» з використанням інтерактивного методу «Мікрофон»

Мета:

- учити дітей добирати мовленнєві засоби під час розповіді про себе, спілкуватися одне з одним;

- розвивати зв'язне мовлення, уважність, пам'ять.

Обладнання:

- клубок ниток.

Хід вправи

Діти сідають кружка. Вихователь тримає у руці клубок ниток та пропонує кожному учаснику коротко розповісти про себе. Розпочинає вихователь. Після розповіді, тримаючи кінець нитки у руці, він передає клубок дитині, яка сидить навпроти. Після розповіді ця

дитина передає клубок іншій, міцно тримаючи нитку. Так клубок передається з рук у руки, поки всі діти не візьмуть участь у вправі і не стануть частиною однієї павутини.

Можна ускладнити вправу, пропонуючи дітям розплутати павутину, а для цього кожен учасник повинен повернути клубок попередній дитині, називаючи її ім'я. Аналіз вправи:

Як ти себе відчуваєш?

А на початку гри ти хвилювався ?

Чи важко тобі було запам'ятовувати інші розповіді?

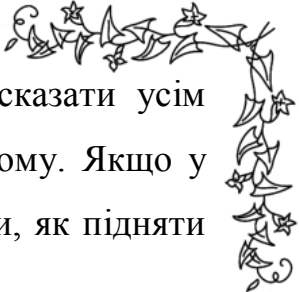
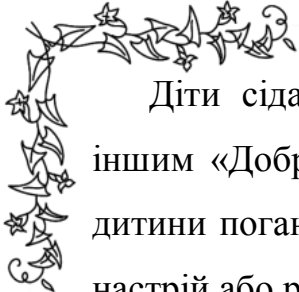
Чиї розповіді тобі сподобались?

Вправа «Доброго ранку!» з використанням інтерактивного методу «Дебати»

Мета:

- учити дітей добирати мовленнєві засоби під час привітання одне з одним, прислухатися одне до одного.

Хід вправи

Діти сідають кружка. Вихователь пропонує кожній дитині сказати усім іншим «Доброго ранку!» та повідомити, який у неї настрій та чому. Якщо у дитини поганий настрій або є проблема, інші пропонують способи, як підняти настрій або розв'язати проблему. Аналіз вправи:

Чи подобається вам ділитися зі своїми друзями своїми почуттями, чому?

Як ви гадаєте як ліпше вийти з важкої ситуації — поодинці чи разом?

Кому ми з вами сьогодні допомогли?

Вправа «Ляльковий театр» з використанням інтерактивного методу «Удвох»

Мета:

- учити працювати у парі;
- розвивати рефлексивні вміння.

Хід вправи

Діти утворюють пари. У кожній парі діти домовляються, хто з них буде Лялькою, а хто — Лялькарем. У цій вправі Лялька керує діями Ляльки, щоб виконати запропоноване вихователем завдання. Наприклад: виконати танцювальний рух, погодувати Ляльку, зробити зарядку тощо. Потім Лялька та Лялькар міняються ролями.

Для ускладнення завдання можна запропонувати створити крамницю іграшок, у якій «продаватимуться» кілька Ляльок. Лялькареві, щоб купити Ляльок, треба керувати діями одразу всіх. Аналіз вправи:

- Чи сподобалося тобі бути Лялькою?
- Ти одразу розумів, що має робити Лялька?
- Лялькар добре з тобою поведився?
- Що сподобалося тобі більше: бути Лялькою чи Лялькарем?
- Чи слухалася тебе Лялька?

Вправа «Нічний потяг» з використанням інтерактивного методу «Ланцюжок»

Мета:

- учити дітей довіряти одне одному, відчувати командний дух;

- розвивати навички мовленнєвої взаємодії.

Хід вправи

Діти домовляються між собою. Одна дитина бере на себе роль Локомотива, інші стають Вагонами і утворюють «потяг», який рухається по кімнаті, огинаючи перешкоди. Локомотив рухається з відкритими очима, Вагони заплющують очі. Вагони мають встановити контакт одне з одним та повністю довіряти Локомотиву.

Для ускладнення вправи можна збільшити кількість Вагонів або пустити два «потяги». Аналіз вправи:

- Як ти почував себе у ролі Локомотива?
- Чи легко тобі було «їхати» за Локомотивом?
- Ким тобі більше подобається бути Локомотивом чи Вагоном?
- Яким повинен бути Локомотив?

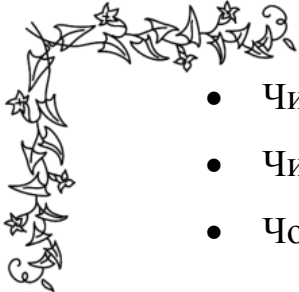
Вправа «Хмарочоси» з використанням інтерактивного методу «Снігова куля»

Мета:

- учити дітей домовлятись одне з одним. Обладнання:
- будівельний матеріал.

Хід вправи

Діти об'єднуються у кілька команд. Кожна команда повинна побудувати свій хмарочос, домовившись між собою про черговість дій кожного члена команди щодо викладання будівельного матеріалу. Завдання можна ускладнити, використавши будівельний матеріал різного розміру. Важливо, щоб хмарочос не зруйнувався. Якщо діти зіб'ються з черги, або впаде хоча б один кубик чи цеглинка, роботу слід розпочати спочатку. Аналіз вправи:

-
-
- Чи сподобалася тобі ця гра?
 - Чи образився ти на когось під час гри?
 - Чому ваш хмарочос зруйнувався?

Вправа «Вузлики» з використанням методу «Дебати»

Мета:

- учити дітей домовлятися і знаходити спільне рішення.

Хід вправи

Група дітей утворює коло. Кожній дитині треба з'єднати свої руки з руками дітей, які стоять не поруч з нею. Складність полягає у тому, що необхідно розплутати вузлик, не розриваючи рук, а домовляючись між собою про необхідні рухи. Аналіз вправи:

- Важко було розплутати вузлик?
- Як ви гадаєте, легше поодиноці розплутати вузлик, чи разом.
- Чи варто прислуховуватися до думки інших, чому?

Вправа «Несподівані картинки» з використанням інтерактивного методу «Синтез ідей»

Мета:

- учити дітей колективної роботи, під час якої учасники вправи можуть побачити, який внесок робить кожен член групи у загальний малюнок.

Обладнання:

- папір і кольорові олівці для кожної дитини.

Хід вправи

Діти групами сідають кружка. У кожної дитини є папір та кольорові олівці. За сигналом діти починають малювати за заданою темою. Потім за сигналом діти обмінюються малюнками з сусідом ліворуч, а наступного разу — з сусідом праворуч, кожного разу домальовуючи чужий малюнок. Обмін малюнками триває доки кожен не поверне свій малюнок.

- Чи подобається тобі малюнок, який ти почав малювати?
- Чи сподобалося тобі домальовувати чужі малюнки?
- Який малюнок тобі сподобався найбільше?

Вправа «Чарівна квітка» з використанням інтерактивного методу

«Асоціативна квітка»

Мета:

- учити дітей створювати логічну схему на основі асоціацій;
- розвивати логічне мислення, пам'ять, уяву. Обладнання:
- картки у формі кружечків і пелюсток з зображеннями різних понять.

Хід вправи

Діти об'єднуються у команди. Кожна команда створює «чарівну квітку» за допомогою карток з зображеннями різних понять, що асоціюються з тим поняттям, зображення якого знаходиться в центрі «чарівної квітки». Кожна команда презентує свою «чарівну квітку». У центрі «чарівної квітки» можуть бути зображення будь-яких понять: «іграшки», «квіти», «домашні тварини», «фрукти», «цифри» тощо. Перемагає команда, яка створить найбільшу «чарівну квітку».

Аналіз вправи:

- Чи сподобалося тобі створювати «чарівну квітку» ?
- Чи складно було?
- Чи допомагала тобі команда?
- На яку тему ви хотіли б створити чарівну квітку наступного разу?

Вправа «Що змінилось?» з використанням інтерактивного методу

«Удвох»

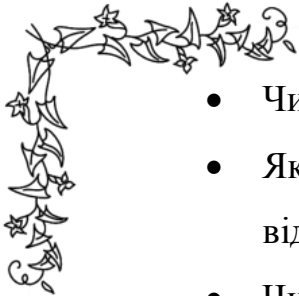
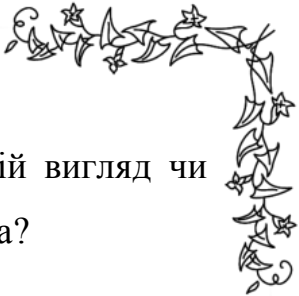
Мета:

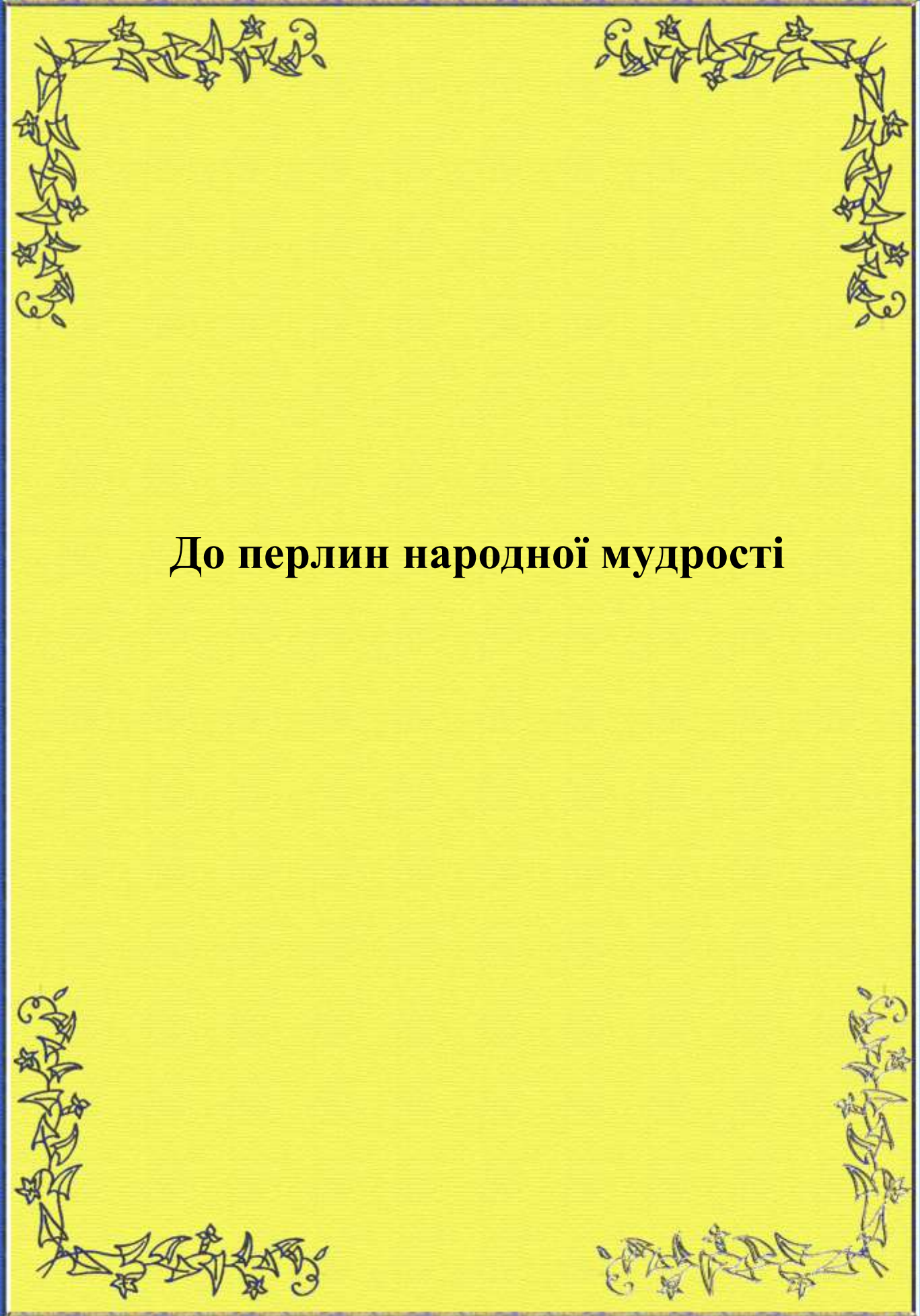
- учити дітей працювати у парах;
- розвивати спостережливість, увагу.

Хід вправи

Діти утворюють пари, роздивляються одне одного, потім повертаються спиною одне до одного. Кожен учасник змінює свій зовнішній вигляд — знімає бант, розстібає кілька гудзиків, одягає кофточку тощо. Діти мають визначити, що змінилось у зовнішньому вигляді напарника.

Аналіз вправи:

-
-
- Чи складно було змінити свій зовнішній вигляд?
 - Як ти гадаєш, що складніше — змінити свій зовнішній вигляд чи відгадати, що змінилось у зовнішньому вигляді товариша?
 - Чи сподобалася тобі гра?

The image shows the front cover of a book. The cover is a solid, bright yellow color. It is framed by a thin black border. In each of the four corners, there is a decorative black line drawing of a vine with leaves and small flowers, forming a corner piece. The text is centered on the cover in a bold, black, serif font.

До перлин народної мудрості

Практика сьогодення свідчить, що мовлення дітей різко погіршується. Багато дітей мають низькі та середні досягнення з усіх показників та характеристик мовленнєвих та комунікативних навичок. Особливо помітні відхилення від вікових норм у тих випадках, коли йдеться про розгорнутість, логічність, зв'язність мовлення — і все це стає масовим явищем. Цьому є багато причин, і одна з них — нестача часу у батьків на спілкування із своїми дітьми. Тоді як значимість ролі дорослого для психічного розвитку дитини визнається всіма дослідниками, які наголошують, що дитина не може нормально жити й розвиватися поза стосунків з іншою людиною, вона від народження включена у суспільні відносини.

Очевидно, що таке розуміння умов психічного розвитку дитини висуває на перший план роль спілкування з дорослим. Лише близький дорослий є для дитини носієм культури і лише він може передати її дитині.

Вплив ЗМІ на мовленнєвий розвиток дітей

А що ми маємо нині? Телевізор стає практично єдиним співбесідником і вчителем дитини. Можливо, це не було б так страшно, якби з екрана лунало чітке, грамотне мовлення, але, на жаль, переклади за кадром, навіть дитячих мультфільмів, чомусь на диво незграбні, вайлуваті і часто «шепеляві». Багато дикторів вважають дуже дотепним імітувати заїкання, невиразно вимовляти слова тощо. Це все є порушенням мовленнєвих норм. І за цими зразками опановують мовлення сучасні маленькі діти.

Ненормативна лексика, «рваний», так би мовити розмовний стиль

спілкування на екрані, реклами, кліпи з мерехтінням не пов'язаних логікою або сюжетом кадрів спричиняють порушення мовлення навіть у дуже здібних у мовленнєвому плані дітей.

У розмові з такою дитиною дивуєшся, як легко вона відтворює слова з реклам, як влучно вписує ці готові фрази у канву розмови, і міркуєш, а що можна зробити, щоб для висловлювання своїх думок дитина використовувала також готові фрази, але високого рівня. Адже використання часто-вживаних виразів допомагає дитині спілкуватися з однолітками та дорослими, особливо, коли ці стійкі словосполучення знайомі кожній стороні.

Роль фольклору у формуванні зв'язного мовлення старших дошкільників

Які ж готові, стійкі фрази ми можемо назвати бажаними у мовленні наших дітей?

З огляду на одне з найважливіших завдань дошкільної освіти — виховання у дітей любові до України, шанобливого ставлення до родини, поваги до народних традицій і звичаїв, державної та рідної мови... — варто звернутися до народної творчості. Адже народна творчість є невичерпним джерелом педагогічного розвивального впливу, який допоможе збагатити арсенал засобів

формування зв'язного мовлення дошкільників. Зокрема, це такі малі форми

фольклору, як прислів'я та приказки. Ми настільки звикли вживати ці слова разом, що часом сприймаємо їх як синоніми. Та відмінність між ними є.

Прислів'я — це влучні, образні висловлювання, які узагальнюють різні явища життя та мають повчальний характер, приміром: «Не копай іншому яму, бо сам у неї впадеш», «Лінивий двічі робить, скупий двічі платить». Приказка — влучний (часто римований) вислів, але без повчального змісту, скажімо: «Шукай вітра в полі», «Часом з квасом, а порою з водою».

Вплив прислів'їв та приказок на влучність та образність мовлення

Важко переоцінити вплив прислів'їв та приказок на влучність та образність мовлення. Про важливу роль прислів'я або образного висловлювання, можна сказати: «Мудрому говорять не прозою, а прислів'ям». І дійсно, для мудрої людини не потрібно довгих пояснень, щоб зрозуміти, як слушно поводитися. Влучні прислів'я допомагають нам розуміти сенс сказаного, а також спонукають правильно діяти.

Уміле використання прислів'я завжди вважали ознакою мудрості. Прислів'ям можна починати або закінчувати бесіду. Крім того, вони можуть дуже влучно вписуватися у канву розмови, і тоді досить важко помітити вжите під час бесіди прислів'я. «Без вірного друга — велика туга», — повчає народне прислів'я, — «З ким поведешся, від того й наберешся», «Ситий голодному не товариш», «Нема більшої біди ніж лихі сусіди», «Не буде добра, як між своїми ворожнеча», «Ліпше мудрий ворог, як дурний приятель». В Україні, прислів'я порівнюють з «птахами, які прожогом несуть нас до відкриття нових думок». Дійсно, прислів'я та приказки — невичерпний скарб, яким володіє український народ з найдавніших часів, і яким він збагачує все нові і нові покоління.

Дослідження свідчать, що майже 70% дітей старшого дошкільного віку мають низький рівень знань про малі форми фольклору, а 25% дітей — середній рівень. Старші дошкільники не розуміють різницю між приказкою та прислів'ям. Не зафіксовано жодного випадку вживання дітьми малих форм фольклору у мовленні.

Які ж методи, могли б прилучити дітей до зразків народної мудрості?

Використання проблемних ситуацій

Ефективним виявилось використання проблемних ситуацій, під час розв'язання яких педагог має змогу вчити дітей міжособистісного спілкування як з однолітками, так і з дорослими. Створення проблемної ситуації — один із влучних прийомів активізації мислення дітей, а, отже, і мовлення. Результати досліджень свідчать, що не досить пропонувати дітям різний мовленнєвий матеріал. Необхідно ставити перед ними нові комунікативні завдання, які потребують нових засобів для їх розв'язання. Саме такий підхід сприяє розвитку мовленнєвих здібностей, формуванню інтересу до мовлення, розвиненого почуття мовлення, формує творчий підхід до використання засобів спілкування у різних ситуаціях.

Коли дитина відчуває, що їй не вистачає знань, щоб розв'язати поставлену дорослим проблему, вона активно починає шукати повні і влучні форми висловлювання.

Перед дітьми треба ставити завдання, які наразі випереджають рівень їхнього розвитку. Тобто, проблеми, що постають перед дошкільниками, не повинні бути занадто легкими, а отже, розв'язати їх можна лише інтенсивно напружившись розумово.

Ситуативність малих форм фольклору

Не слід забувати, що природною якістю малих форм фольклору саме і є ситуативність. Влучне прислів'я чи приказка вписується у ситуацію настільки точно, що здається інакше й не скажеш. «Сон не побачиш, поки не заснеш», — говорить народна мудрість. Іншими словами, прислів'я недоречне, поки для нього нема приводу, так само як сон неможливо побачити, поки не заснеш. З огляду на це слід активно використовувати малі форми фольклору для розвитку у дітей розуміння взаємозв'язку між мовленням людини та ситуацією взаємодії.

Використовуючи в мовленні прислів'я та приказки, дорослий учить дитину спілкуватися виразною мовою. А спілкування з дорослим — основне джерело формування мовленнєвих умінь та навичок дитини.

Значення міжособистісного спілкування

Міжособистісне спілкування істотно впливає на формування зв'язного мовлення дошкільників, зокрема і спілкування з однолітками.

Спілкуючись одне з одним або з дорослим, діти засвоюють готові фрази і використовують їх у своєму мовленні. Однак, дорослий у спілкуванні з дітьми подає зразок мовленнєвої діяльності і критерії її правильності. А у стосунках з однолітками відбувається взаємне збагачення дітей мовленнєвим досвідом. Дитина з високим рівнем мовленнєвого розвитку є взірцем для тих, у кого недостатньо сформовані мовленнєві навички.

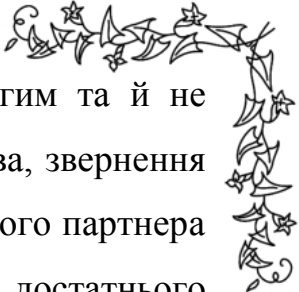
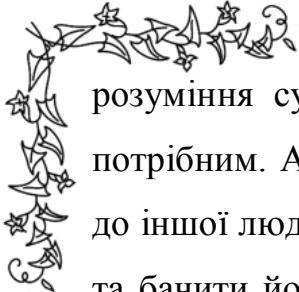
Тож, починаючи роботу з малими формами фольклору, вихователь має, насамперед, активізувати дітей з високим рівнем розвитку мовленнєвих навичок, а ті, набувши певних умінь, допоможуть використовувати прислів'я та приказки іншим дітям, адже будуть прикладом з використання перлин народної мудрості в мовленні.

Особливості засвоєння дітьми усталених мовленнєвих виразів

Допомогти дітям побачити красу народного слова, та навчити їх використовувати прислів'я та приказки у мовленні буде не легко.

Те, що діти швидко запам'ятовують і відтворюють у мовленні фрази з рекламних роликів і кінофільмів, пояснюється не лише тим, що вони часто повторюються, а й тим, що ці «стійкі словосполучення» не несуть інтелектуального навантаження, і для їх запам'ятовування не треба докладати великих зусиль. Діти часто бачать ситуацію, у якій промовляються ці низькопробні фрази, і, коли подібна ситуація трапляється у їхньому житті, вони легко відтворюють почуте. При цьому діти не звертають уваги на реакцію партнерів зі спілкування, тому їм легко використовувати подібне «сміття».

Натомість народний фольклор несе у собі високий рівень узагальнення. А основним засобом виразності є порівняння. У прислів'ях і приказках порівнюються одне з одним різні люди, образи природи, абстрактні поняття. Такі порівняння важко зрозуміти дітям, адже для цього їхнього досвіду спілкування та узагальнення різних ситуацій взаємодії з оточенням замало. А без

розуміння суті прислів'я чи приказки їх вживання буде недолугим та й не потрібним. Адже будь-яка фольклорна форма потребує партнерства, звернення до іншої людини. Спілкуючись, дитина має тримати у полі зору свого партнера та бачити його реакцію — а це не легко зробити тим, хто не має достатнього досвіду спілкування.

Прийоми прилучення дітей до зразків народної мудрості

Не можна вважати ефективною роботу з розвитку мовлення, що заснована лише на запам'ятовуванні малих форм фольклору. Прислів'я та приказки не варто просто заучувати, адже це не допоможе їх активному вживанню у мовленні. Прислів'я треба «вписати в образ» ситуації. Обговорюючи з дітьми зміст прислів'я, обов'язково оберіть ситуацію, у якій ужити це прислів'я буде доречним.

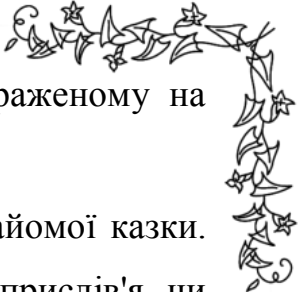
Отже, щоб народна мудрість стала зрозумілою дітям, щоб вони використовували її у своєму мовленні без спонукань і нагадувань треба:

- створити або використати ситуацію, у якій можна доречно вжити те чи те прислів'я (приказку);
- обговорити цю ситуацію з дітьми, тобто з'ясувати —
 - чому так кажуть;
 - хто так міг сказати;
 - коли і у якій ситуації було вжито цей вислів;
 - чи можна сказати інакше.

Тобто, слід підвести дитину до розуміння, що краще у цій ситуації сказати неможливо. Такий підхід спонукає дитину до висловлення власної думки, збагачує її образну пам'ять.

Щоб домогтися доречного вживання дитиною певного прислів'я (приказки) у активному мовленні варто використовувати різні прийоми. Зокрема:

- пригадати ситуації, у яких можна було б використати певне прислів'я чи приказку;
- розглянути відповідні сюжетні картинки, визначити зображених партнерів у спілкуванні і те, якому із партнерів це прислів'я чи

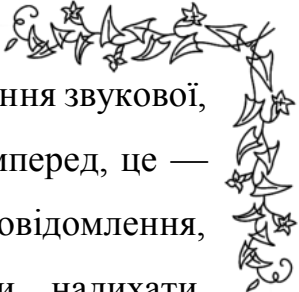
приказка призначається відповідно до сюжету, зображеному на картинці;

- прослухати, або подивитися драматизацію уривка зі знайомої казки.

Після цього запропонувати дітям вставити певне прислів'я чи приказку у діалог героїв цієї казки зі словами: «Подумайте, хто з героїв казки міг би так сказати? ».

Педагогам слід постійно спонукати дитину до самостійного розмірковування, підтримувати її прагнення до творчості, зокрема використання прислів'їв і приказок при складанні розповіді, придумуванні казки, під час міні-театралізації тощо. Слід спонукати дітей до відображення змісту прислів'їв та приказок у малюнках, аплікації, ліпленні. Варто пам'ятати, що малі форми фольклору — це народна творчість, а тому їх розвивальний вплив буде ефективнішим, якщо вони сприятимуть збагаченню творчості самої дитини.

**Інтерактивні технології
розвитку мовлення дітей
дошкільного віку**

Розвиток мовлення — це не лише збагачення словника, формування звукової, граматичної культури та удосконалення зв'язного мовлення. Насамперед, це — розвиток вміння спілкуватися. Тому ми вчимо дітей робити повідомлення, пояснювати, переконувати, доповнювати, домовлятися, хвалити, надихати, дискутувати, вітати, слухати інших, користуватися вербальними та невербальними (міміка, жести, рухи) засобами виразності.

Базовий компонент дошкільної освіти в Україні поставив перед педагогами основне завдання — виховати особистість, яка успішно діє в різних життєвих ситуаціях. А здатність швидко адаптуватися до нових соціальних умов безпосередньо залежить від комунікативних умінь та навичок, достатній рівень яких дає дитині змогу самореалізуватися й адекватно діяти у соціальному оточенні.

Щоб навчити дитину оперувати своїми мовними знаннями, виховати ініціативну особистість з високим рівнем мовленнєвої творчості, ми використовуємо у своїй роботі різні методи та прийоми мовленнєвого розвитку, зокрема:

- лексичні та мовленнєві вправи;
- мовленнєві логічні задачі;
- інтерактивні методи — «дерево рішень», «мікрофон», метод багатоканальної діяльності тощо.

Лексичні та мовленнєві вправи

Одним із дієвих методів розвитку мовлення дошкільників є використання лексичних та мовленнєвих вправ. Це завдання практичного характеру для вправляння дітей в активному вживанні слів-означень, антонімів, створенні синонімічного ряду тощо. Метою такого вправляння є розвиток словника:

- збагачення його образними словами — золоте листячко; сонне дерево; шовкова травиця;
- розкриття метафоричних образів — вітер гладив ниви; море заснуло; струмок гомонить; небо цвіте хмарами; небо обтрушує зорі в озерце.

Для урізноманітнення вправ ми широко використовуємо поетичні твори.

Адже поезія є невичерпним джерелом, звідки можна брати яскраві приклади образних порівнянь та метафор:

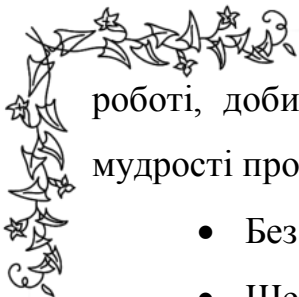
За сонцем хмаронька пливе,
Червоні поли розстилає
І сонце спатоньки зове
У синє море...
Тополі поволі
Стоять собі, мов, сторожа,
Розмовляють з полем.
І блідий місяць на ту пору
Із хмари де-де виглядав,
Неначе човен в синім морі
То виринав, то потопав.
(Тарас Шевченко)

Використання лексичних та мовленнєвих вправ сприяє розвитку мислення дітей, забезпечує достатній лексико-граматичний запас для висловлювань, робить мовлення дітей більш виразним і барвистим. Дошкільники залюбки виконують вправи, в яких треба: підібрати синоніми до заданих слів;

- замінити слово іншим, близьким за значенням;
- завершити порівняння, метафору;
- перетворити непоширене речення на поширене;
- відгадати слово; «розфарбувати» слова тощо.

Мовленнєві «перлини»

Справжнім багатством за своєю суттю і навчальною цінністю є приказки і прислів'я. У лаконічних висловлюваннях криється глибина і гострота розуму українського народу. Тож невимуснене спілкування з дошкільниками, що виникає під час обговорення, тлумачення цих «перлинок», має велике значення для розвитку у дітей мовлення і пізнання ними світу, усвідомлення одвічних загальнолюдських цінностей. Ми використовуємо приказки та прислів'я у своїй

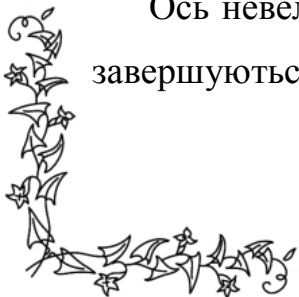
роботі, добираючи їх до різних тем. Ось, наприклад, «перлинки» народної мудрості про слово та мову:

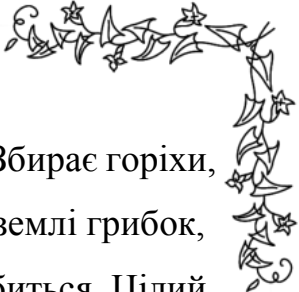
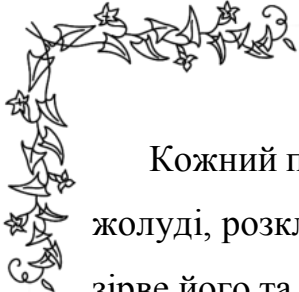
- Без мови не підійдеш і до корови.
- Щебече як соловейко, а кусає, як гадюка.
- Язик свербить сказати, та треба мовчати.
- Янгольський голосок та чортова думка.
- Лихо говірливому, та не добре й мовчазливому.
- На його слові можна мур мурувати.
- На ласкаве слово не кидайся, а за грубе не гнівайся.
- Не бачила оком — не плеши язиком.
- Слова ласкаві, та думки лукаві.
- Стережися чоловіка, що не говорить, і собаки, що не гавкає.
- Не той друг, хто медом маже, а той друг, хто правду каже.
- Шабля ранить тіло, а слова — душу.
- Вола в'яжуть мотузками, а людину — словами.

Мовленнєві логічні задачі

Мовленнєві логічні задачі — це розповіді-загадки про природу, відповіді на які дитина може дати лише тоді, коли чітко усвідомлює закономірності та причинно-наслідкові зв'язки між явищами та об'єктами в природі. Тому перед їх використанням ми обов'язково проводимо відповідну роботу. Проблемні запитання спонукають малюків до пізнання, розвивають логічне мислення, активізують мовлення: у дітей виникає бажання висловлюватися, говорити, ділитися своїми припущеннями, знаннями. На перших етапах розв'язанню мовленнєвих задач ми присвячуємо ціле заняття або ж використовуємо їх як частину бесіди, розповіді за картиною тощо. Надалі аби активізувати розумову діяльність дітей, пропонуємо їм самостійно складати мовленнєві задачі.

Ось невелика добірка літературних розповідей евристичного характеру, що завершуються проблемними запитаннями.

Про що розповів їжачок

Кожний по-своєму готується до зими. Стрибає білка-непосида. Збирає горіхи, жолуді, розкладає їх по дуплах, у щілинах дерев, а якщо знайде на землі грибок, зірве його та повісить сушити на дереві — взимку їй це дуже знадобиться. Цілий день працює білка та все поглядає на сусіда-їжака, який до осені ледачим, неповоротким став, мало бігає лісом, не ловить мишей, залізе в сухе листя й дрімає. «Чому ти, їжачку, зовсім розлінувався? — запитує білка, — Чому до зими не готуєшся, їжу не запасаєш? Узимку їсти нічого буде». Засміявся їжачок та щось тихо сказав білці, так тихо, що я не почула. Що їжак сказав білці? Чому засміявся, почувши її запитання?

Книжка про осінь

Мама купила Сашкові нову книжку. Там було три картинки. На першій — дерева стояли з жовтим листям. Такі самі листочки вкривали землю. Світило сонце, і дерева здавалися золотими. Весела була картинка. На другій картинці листя на деревах було менше, небо затягнули хмари, ішов дощ. Сумна була картинка. А на третій картинці дерева стояли зовсім голі, лише дуб не скинув свого листя. Опалого листя багато на доріжках, під деревами. У повітрі кружляє та повільно падає перший сніг. «Як називається перша картинка?» — запитав Сашко маму. «Осінь», — прочитала мама. «А ця?» — показав Сашко на другу картинку. «Осінь», — знову прочитала мама. «А ця?» — запитав Сашко про третю картинку. «Осінь», — знову прочитала мама.

Чому про осінь намальовано три різні картинки? Як розкласти їх по порядку: що раніше, що потім?

Перші квіти

На лісових галявинах зацвітають перші весняні квіти. Вони такі ніжні, на довгих тоненьких ніжках — блакитні шапочки пробиваються з-під снігу.

Чи знаєте ви, як вони називаються? А якого кольору інші весняні квіти? Як вони пахнуть? Чи бачили ви на них комах? Як потрібно оберігати ранні квіти? Чому перші весняні квіти з'являються не в кожному лісі? На яких галявинах ви бачили такі квіти?

Використання інтерактивних методів навчання

Розвиток дитини, зокрема й мовленнєвий, відбувається лише у діяльності. Саме тому ми завжди створюємо умови, що стимулюють активність дітей. Так, організовуючи пізнавальну діяльність, ми використовуємо різні методи інтерактивного навчання.

Суть інтерактивного навчання полягає у тому, що навчальний процес відбувається за умови постійної активної, позитивної взаємодії всіх учасників. Використовуючи інтерактивні методи навчання, ми намагаємося створити такі умови, щоб дитина мала змогу обговорювати проблеми з іншими, ставити запитання, активно діяти, шукати, досліджувати.

Метод розв'язання проблем або «дерево рішень» містить декілька етапів. Спочатку ми обираємо проблему, яка не має однозначного розв'язання (ситуації з життя, епізоди казок), скажімо: «Що потрібно дереву для щастя?». Потім розглядаємо схему— «дерево рішень», у якій стовбур «дерева» — квадрат — позначає цю проблему, «гілки» — прямі лінії — шляхи її розв'язання, а «листочки» — кружечки — її рішення. Пропонуємо дітям, розбившись на підгрупи і спілкуючись між собою, знайти рішення обраної проблеми. Діти, досягнувши взаємної домовленості шляхом обговорення, знаходять своє рішення і малюють його на аркуші паперу: гніздо, метелика, пташку, дощик тощо. Після цього кожна підгрупа розміщує свій малюнок на «дереві рішень» і презентує його.

Ми вчимо дітей вислуховувати кожного, хто хоче висловитись. Оцінюємо діяльність дітей лише позитивно. При оцінюванні ми не вживаємо слово «правильно», а кажемо: «цікаво», «незвичайно», «добре», «чудово»,

«оригінально», що стимулює дітей до подальших висловлювань.

Метод «мікрофон» — це різновид групового обговорення певної проблеми, що дає можливість кожній дитині висловитися у порядку черги, відповідаючи на запитання або висловлюючи свою думку з приводу того, як, скажімо, привітати маму зі святом 8 Березня.

Часто ми використовуємо метод «мікрофон» у дидактичних іграх «Закінчи слово/речення», «Ланцюжок», «Коло компліментів» тощо. Учимо дітей дотримуватися певних правил:

- говорити лише тоді, коли отримуєш уявний мікрофон;
- говорити швидко і стисло;
- не оцінювати висловлювання товаришів.

Застосовуючи цей метод у роботі з дітьми середнього дошкільного віку, на початку навчального року ми використовуємо іграшковий мікрофон, а вже з кінця року та з дітьми старшого дошкільного віку можна використовувати й уявний мікрофон.

Для того щоб розкрити потенційні можливості кожної дитини, ми використовуємо метод багатоканальної діяльності. Багатоканальне сприймання світу за допомогою всіх органів чуття, отримання глибоких вражень на емоційно-чуттєвій основі сприяє міцному засвоєнню знань дітьми. Тому, організовуючи будь-яку діяльність, ми намагаємося викликати у дітей інтерес до неї, подив і обов'язково задіяти різні аналізатори. Зокрема ми використовуємо методику сприймання зображеного на картині різними органами чуття, яку розробили відомі педагоги Інґріда Мурашківська та Тетяна Сидорчук. Методику побудовано на принципах теорії розв'язання винахідницьких завдань (ТРВЗ). Розглядання картини ми проводимо у такій послідовності:

- виокремлення об'єктів, зображених на картині;
- уявлення об'єктів через уявне сприймання їх різними аналізаторами.

Вихователь пропонує дітям:

Діти, уявіть себе справжніми дослідниками, яким подобається все вивчати, розглядати, слухати. Ваша рука легко може перетворитися на зорову (або

слухову) трубу. Її треба лише скласти так, щоб утворилася труба. Давайте спробуємо побачити крізь цю трубу та назвати тільки один предмет із зображених на картині.

Після того, як діти розглянули всі об'єкти, зображені на картині, ми пропонуємо низку творчих завдань, як-от:

- «прослухати» звуки картини через спеціальні уявні навушники;
- вести віртуальні діалоги від імені зображених персонажів;
- уявно «торкнутися» до картини, визначаючи тепло чи холодно, яка поверхня різних об'єктів (гладенька, шорстка тощо);
- «відчути аромати» картини;
- «вийти за межі зображеного» тощо.

Виконання цих творчих завдань забезпечує високий рівень інтелектуальної, емоційної, мовленнєвої активності, дає змогу вихователю протягом усього заняття підтримувати у дітей гарний настрій та інтерес до процесу сприймання.

У результаті використання елементів ТРВЗ, які є основою розвивального навчання, у дошкільників зникає відчуття скутості, невпевненості, розвивається логічне мислення, пізнавальна активність, мовленнєва та загальна ініціатива.

Ігротека

Загальновідомо, що ігри допомагають дітям упоратися з величезним потоком інформації, яка необхідна для уміння орієнтуватися у на-вколишньому світі. Особливу увагу ми приділяємо іграм, які спрямовано на розвиток

зв'язного мовлення, формування вмінь комунікативної діяльності у цілому та за допомогою невербальних засобів зокрема (див. Додаток 3). Такі ігри розвивають

кмітливість, учать дітей висловлювати будь-які, навіть найнесподіваніші, припущення, щоб знайти компромісний варіант розв'язання проблеми, як, скажімо, у грі «А що було б, коли б... ? ». Вихователь пропонує дітям поміркувати і висловити свої припущення: «А що було б, коли б зникли всі дерева на Землі?», «А що було б, коли б хижі тварини у казках стали вегетаріанцями?» тощо.

Ми широко використовуємо у своїй роботі такі ігри, як «Що й навіщо?», «Що можна робити... (виделкою, гребінцем, піском)?».

Наприклад:

«Уявіть, як ще можна використати олівець (листок, точка, грибок)! я — як указку, диригентську паличку, термометр, жезл тощо.

Разом з усвідомленням поліфункціональності предмета у дітей розвивається уява, а уява, за висловлюванням Альберта Ейнштейна, важливіша за знання, тому що знання обмежені, уява ж охоплює все на світі, стимулює прогрес, є джерелом еволюції.

Ми завжди спостерігаємо за нашими вихованцями і радіємо тим змінам, які помічаємо в них: діти розкуті, допитливі, активні, вільно спілкуються одне з одним та з дорослими. А головне — люблять українську мову й залюбки вживають у активному мовленні образні вирази, пестливі слова, крилаті вислови, в яких багатогранно віддзеркалюється милозвучність і поетична краса рідної мови.

Лексичні та мовленнєві вправи

ЗАВДАННЯ: дібрати близькі за значенням слова (синоніми) до слів

занедужала — ... (захворіла)

одказує — ... (відповідає)

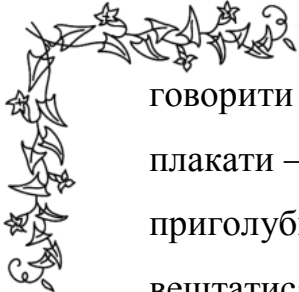
тюпати — ... (ходити)

палав — ... (горів)

канючити — ... (просити)

теревенити — ... (розмовляти)

рипнули — ... (скрипнули)

говорити — ...(промовляти)

плакати — ... (ридати)

приголубити — ... (пригорнути)

вештатися — ... (бродити)

волає — ... (кричить)

ЗАВДАННЯ: замінити вираз близьким за значенням словом

Сильна метелиця — ... (хуртовина)

Велике нещастя — ... (горе)

Сильний дощ — ... (злива)

Буря на морі — ... (шторм)

Дощ із блискавкою — ... (гроза)

Слізьми вмиватися — ... (горювати)

Стукнуло в голову — ... (пригадав)

Плутатися під ногами — ... (заважати)

Корчити дурника — ... (прикидатися)

Повісити носа — ... (розстроїтися)

ЗАВДАННЯ: завершити порівняння (метафору)

Небо синє, наче ... (море)

Повітря тепле, наче ... (парне молоко)

Сніг пухкий, наче ... (пух)

Річка блищить, наче ... (дзеркало)

Дівча гарне, наче ... (калина)

Ведмедик м'який, наче ... (подушка)

Плаття оранжеве, наче ... (апельсин)

Сік холодний, наче ... (лід)

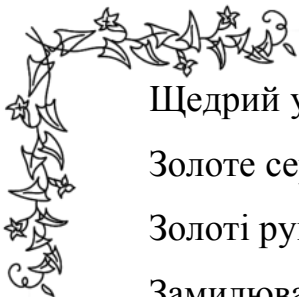
ЗАВДАННЯ: сказати інакше

Срібні хмари — ... (сизі хмари)

Безхмарне дитинство — ... (щасливе дитинство)

Срібне волосся — ... (сиве волосся)

Волошкові очі — ... (сині очі)

Щедрий урожай — ... (багатий урожай)

Золоте серце — ... (добре серце)

Золоті руки — ... (умілі руки)

Замилювати очі — ... (хитрувати)

Пекти раки — ... (червоніти від сорому)

Упасти з неба — ... (несподівано з'явитися)

Язик свербить — ... (хочеться сказати)

ЗАВДАННЯ: «відгадати» слова

пухнастий, пречистий, іскристий, холодний ... (сніг)

лютий, пекучий, тріскачий ... (мороз)

морозяний, сонячний, свіжий, короткий ... (день)

чисте, блакитне, безмежне... (небо)

прозора, джерельна, чиста ... (вода)

чорна, снігова, важка, велика ... (хмара)

запашний, білий, смачний ... (хліб)

червоне, солодке, соковите ... (яблуко)

милозвучна, мелодійна, багата, рідна ... (мова)

ЗАВДАННЯ: «розфарбувати» слова:

весна— ... (зелена, блідо-голуба)

ніч — ... (чорна, фіолетова, срібна)

метелик— ... (райдужний, червоний)

дощ — ... (срібний, прозорий)

троянда — ... (червона, оксамитова)

небо — ... (синє, блакитне, насуплено-сіре)

світанок — ... (ніжно-рожевий, прозоро-червоний, тремтливий, туманний)

сонце — ... (золоте, жовтогаряче, сліпучо-червоне, осяйно-блискуче)

ялинка— ... (зелена, смарагдова)

калина — ... (вогняна, соковито-червона)

ніч — ... (оксамитово-чорна, зоряно-синя, загадково-фіолетова)

підсніжник — ... (молочно-білий, весняно-світлий, тендітно-жовтоокий)

Вправа «Творці краси»

ЗАВДАННЯ: перетворити непоширені речення на поширені

Прилинула (на крилах) весна (весна-чарівниця). Махнула рукавом — і потекли (дзвінкі, жваві, веселі) струмки з-під снігу. Все прокидається від (зимового, глибокого, тривалого, міцного) сну. Паростки тягнуться до (ясного, золотого, теплого, весняного) сонця. (Весняні, веселі, кохані) Квіти підводять (тендітні) голівки. А сонце у (синьому, бездонному глибокому, безхмарному) небі сміється. І цілує (зелену, молоду, несміливу) травичку та (ніжні, духмяні, чарівні) квіти. А квіти й розцвіли, (засміялися, моргнули сонцю).

**Розвиваємо зв'язне мовлення
малюків**

Дуже важливо зробити процес оволодіння мовленням цікавим ГаВЦі доступним для дітей. Особливо це стосується молодших дошкільників. Адже у них ще немає достатнього життєвого досвіду, активного словника для вираження думок, складання розповідей, не сформовано комунікативні навички. Тому роль педагога у формуванні мовлення малюків досить значна.

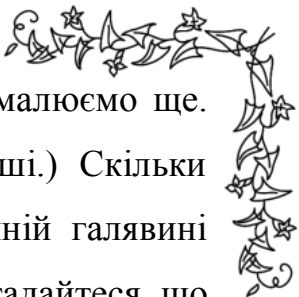
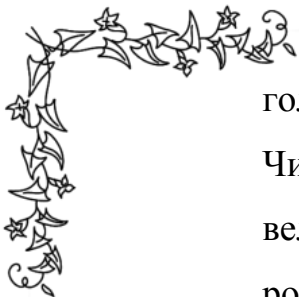
Одним з основних завдань у дошкільному дитинстві є розвиток зв'язного мовлення, за допомогою якого реалізується головна функція мовлення — комунікативна. Розвиваючи зв'язне мовлення у дітей, ми використовуємо різні прийоми, зокрема:

- коментоване малювання;
- суміжне мовлення;
- переказ літературного твору та складання розповіді за опорними предметами,
- іграшками, малюнками; складання розповіді за схемою.

Коментоване малювання

Для того щоб активізувати мовлення дитини, педагог має створити таку ситуацію, в якій вона прагнучим висловлюватися, ділитися враженнями. Тому ми намагаємося забезпечувати динамічність оточення дітей, звертаємо їхню увагу на зміни в довкіллі, появу чогось нового. Цікавим прийомом активізації мовлення дітей, який ми використовуємо у своїй роботі, є коментоване малювання. Його суть полягає у тому, що вихователь бере великий аркуш паперу, фломастери і разом з дітьми починає фантазувати і замальовувати:

Був собі на білому світі...(Вихователь малює круг.) Що це? (Діти називають: круг, сонечко, колобок...) Ні, це не сонечко, і не колобок, і не круг. (Домальовує навколо круга вісім прямих паличок, невеличку голову.) Жив на світі ось такий ... Хто? Правильно, павучок. Одного разу він вирушив у подорож. Ішов, ішов, бачить... (Малює кілька вертикальних ліній різної довжини.) Що це? (Діти висловлюють припущення, вихователь домальовує дерева.) Першою виросла ялинка. (Малює ялинку.) Яка вона? Чи є у неї листочки? На що схожі

голки? Яка ялинка взимку? Скільки ялинок у лісі? Намалюємо ще. Чим вони відрізняються? (Розміром, є більші й менші.) Скільки великих ялинок? Скільки маленьких? А ще на сонячній галявині росло одне гарне дерево. Я почну малювати, а ви — здогадайтеся, що це за дерево. (Берізка.) Яка вона? Куди тягнуться гілочки? (Діти описують.) Що ще росте у лісі? (Кущики, гриби, квіти, травичка — діти називають, вихователь малює.) А чим кущик відрізняється від дерева?

Діти захоплюються цікавою колективною діяльністю, результати якої з'являються у них на очах. Ця ситуація спонукає їх до висловлювань. Не напружуючись і не докладаючи великих зусиль, діти легко описують предмети чи явища, виділяють їхні істотні ознаки, висловлюють свої думки, припущення. Коментоване малювання допомагає не лише розвивати мовлення дошкільників, але й закріплювати знання, набуті під час роботи над іншими розділами програми. Діти вчаться малювати, повторюють назви кольорів, геометричних фігур, рахують, закріплюють знання про назви об'єктів та явищ природи тощо. При цьому розвиваються мислення, уява, фантазія. Діти залюбки беруть участь не лише у спільній розмові, але й у малюванні вигаданих образів. Молодші дошкільники можуть допомогти домалювати промінчики у сонечка, ягідки на кущику, травичку у лісі, хвилі на морі тощо. Результатом такої діяльності є колективно складена розповідь, яку її творці ще й проілюстрували у процесі спільної діяльності.

Цікавих сюжетів з різними героями можна вигадати багато, разом з дошкільниками урізноманітнюючи зміст оповідок, розвиваючи уяву, фантазію дітей, спонукаючи їх до мовленнєвої діяльності. Це можуть бути різні сюжети, наприклад:

- Пригоди маленького курчати;
- Як зайчик потрапив у калюжу;
- Мандрівка золотого листочка;
- У країні геометричних фігур;

Весна пробуджує природу. Колективне складання ілюстрованих розповідей має дуже велике значення для становлення особистості молодших дошкільників. Адже під час такої роботи діти:

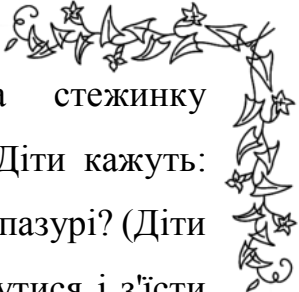
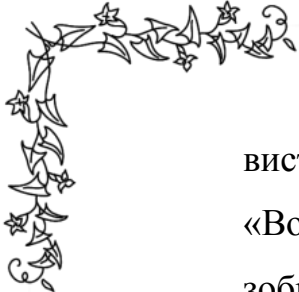
- не почуваються самотніми;
- постійно відчують підтримку дорослого;
- не бояться висловлювати свою думку;
- беруть активну участь у спільній діяльності на рівні з усіма.

Розповідь складають спільно усі вихованці групи або їх невелика підгрупа, тому власна участь кожної конкретної дитини менша, а отже посиљна навіть для найбоязкіших. Діти є не споглядачами, а безпосередніми учасниками всіх дій, тому у них виробляється активна позиція, прагнення зробити свій внесок у загальну справу.

Суміжне мовлення

Маленькі діти ще не впевнені у своїх силах, тому їм важливо відчувати підтримку дорослого. Для цього ми використовуємо такий спосіб підтримки активного мовлення, як суміжне мовлення. Складаючи розповідь чи описуючи предмет, вихователь починає речення і дає можливість дитині його закінчити, допомагає навідними запитаннями. Наприклад:

По стежинці лісом біг їжачок. Раптом на стежинку вистрибнув...(Вихователь виставляє зображення вовка. Діти кажуть: «Вовк».) Він був... (Злий, страшний, зубатий.) Які у нього пазурі? (Діти зображують злого вовка.) Що він хоче зробити? (Накинутися і з'їсти їжачка.) Але щойно він стрибнув на їжачка, то... (Уколовся, завив, утік.)

Хоч би яким був рівень підготовки малюка в цілому та його зв'язного мовлення зокрема, результат складання розповіді завжди буде позитивним, адже у дитини виникає почуття успішності та з'являється бажання вигадувати ще. Педагогу важливо підтримувати ініціативу дітей, спонукати їх до самостійності і не забувати, що його мовлення є лише фоном, ланцюжком, який допомагає дитині поєднати окремі слова у зв'язні речення, судження.

Складати розповіді простіше, якщо усі дії буде проілюстровано малюнками, предметами або іграшками, щоб діти могли їх бачити, діяти з ними. Часто такий прийом активізації мовлення називають інсценівками з іграшками, театром картинок тощо. Діючи з іграшками, предметами чи картинками, вихователь може складати розповідь спільно з дітьми, або діти самостійно складають розповідь під його керівництвом. Близькі і зрозумілі малюкам іграшки рухаються у них на очах, розмовляють, переживають різні пригоди. Це дуже схоже на ляльковий театр, але творцями фантастичних історій і цікавих оповідань є самі малюки. Успішність цього способу багато у чому залежить від яскравих атрибутів, нових цікавих іграшок, які збуджують інтерес дітей.

Складання описових та творчих розповідей за схемою

Формування вміння описувати іграшки, предмети теж потребує допомоги вихователя. Саме вихователь повинен допомогти дітям уважно обстежити предмет чи іграшку, що буде описуватися, звернути увагу на певні деталі, характерні ознаки. Діти молодшого дошкільного віку ще не можуть утримати у пам'яті план опису. їм потрібно нагадувати послідовність опису, допомагати навідними запитаннями.

Мислення дітей молодшого дошкільного віку наочно-образне. Тому щоб

полегшити малюкам складання описових розповідей, ми використовуємо структурно-синтаксичні схеми, що складаються з окремих схематичних малюнків, які є для дитини зоровою опорою. Такі схеми визначають обсяг розповіді, її послідовність і застосовуються на початковому етапі навчання. Якщо умовні позначення/схематичні малюнки створено разом з дітьми, вони їх чудово розуміють. Наприклад, для того, щоб навчити описувати овочі та фрукти, доречна така схема (рис. 1).

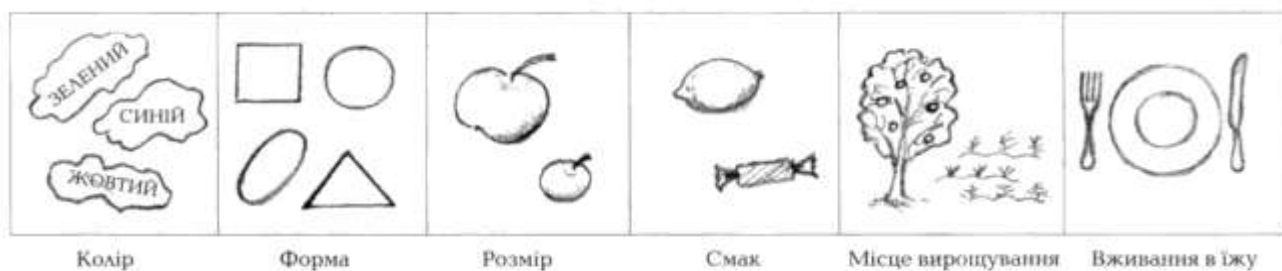

Рис. 1

Якщо дитина, складаючи описову розповідь за схемою, стикається з труднощами, ми використовуємо допоміжні слова: «Це — ...», «Він — ...», «У нього є ...», які дитина доповнює за власною ініціативою, користуючись зоровими опорами, зображеними на схемі. Однією з важливих умов результативності такої роботи є відповідність іграшок чи предметів, що описуються, віковим та індивідуальним особливостям дітей — вони мають бути їм добре знайомі.

Великого значення вправам на описування іграшок надавала один з основоположників методики розвитку мовлення дошкільників Єлизавета Тихесєва. Вона зазначала, що такі вправи збагачують словник, сприяють розвитку зв'язного мовлення, вчать логічно мислити, розширюють кругозір дітей. Описуючи предмети, іграшки, діти вчаться виділяти їхні характерні ознаки, знаходити для опису точні слова, вирази, визначати відмінне і схоже.

Схеми доцільно використовувати і під час навчання дітей складання творчих розповідей. Наприклад, дивлячись на схему, зображену на рис. 2, діти складають приблизно таку розповідь:

А схема, зображена на *рис. 3*, дає дітям змогу скласти таку розповідь:

«Прийшла весна. Яскраво світить сонечко. Тануть бурульки. З'являються перші квіточки».

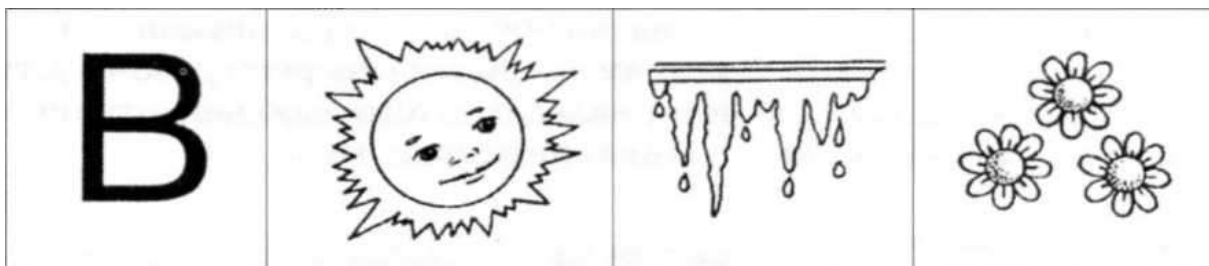

Рис. 3

Для того щоб збагатити мовлення дітей, зробити його більш яскравим, ми вчимо дітей **будувати поширені речення**, добираючи епітети, однорідні слова.

«Прийшла *тепла* весна. Яскраво світить *золоте* сонечко. Тануть *прозорі* льодяні бурульки. З'являються перші квіточки: *проліски, підсніжники, крокуси.*»
«Настала осінь. Небо вкрите хмарами. Часто іде дощ. Дме сильний вітер. З дерев опадає листя. Птахи відлітають у теплі краї.»

Рис. 2

Навчаючи дітей переказувати літературні твори, ми також використовуємо зорові опори. Розвиток подій фіксуємо у малюнках чи за допомогою умовних позначень. Спираючись на них, малюки легко відтворюють хід подій. Найпростіше їм переказувати казки за допомогою ілюстрацій.

Розвиток мовленнєвої творчості

Ми пам'ятаємо, що такі схеми є лише орієнтиром, і тому намагаємося завжди давати волю дитячій уяві, фантазії, у жодному разі не обмежуючи творчість дитини лише одним зразком чи варіантом.

З набуттям дітьми мовленнєвого досвіду необхідність використання схем та ілюстрацій відпадає сама собою, і головним у роботі вихователя стає розвиток мовленнєвої творчості вихованців.

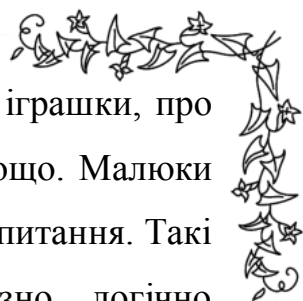
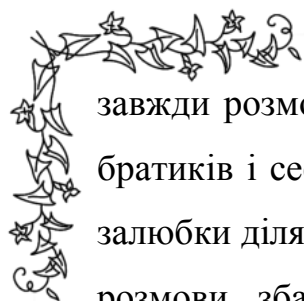
Для розширення і уточнення словникового запасу ми застосовуємо такий прийом: незнайоме слово діти проспівують, кричать, промовляють весело, сумно, здивовано. Це цікаво дітям, підвищує емоційність сприймання ними матеріалу, сприяє кращому запам'ятову-

ванню. Наприклад, ознайомлюючи дітей зі звірятком, яке мешкає у наших лісах, але про нього рідко розповідають малюкам, — борсучком, застосовуємо цей прийом так:

Діти, як ви вважаєте, це звірятко добре чи зле? (Добре, бо воно усміхається.) Це — борсучок. Давайте промовимо лагідно — бор-сучок. (Діти промовляють слово лагідно.) Прошепочемо його назву. (Шепочуть.) Скажемо радісно, здивовано, сумно. (Діти промовляють слово з різними емоціями.) Скажемо так, щоб слово застрибало. (Діти промовляють по складах.) А тепер прокричіть його. (Кричать.) То що це за звірятко?

Загальновідомо, що розвиток мовлення відбувається не стільки під час спеціально організованих занять, скільки у повсякденній діяльності. Отже, щоб активізувати мовленнєву діяльність дітей на занятті, більшість з них ми проводимо інтегрованими. Адже щоб «полилося мовлення», потрібно збагатити душу дитини враженнями. Інтегровані заняття сприяють високій пізнавальній активності дітей. Розширення кола знань про навколишній світ, людей, їхню діяльність спонукає дітей не лише наслідувати дії дорослих, але й висловлювати з приводу них власну думку.

Не менш важливим у розвитку мовлення молодших дошкільників є спілкування вихователя з дітьми у повсякденні. Дуже важливо, щоб педагог

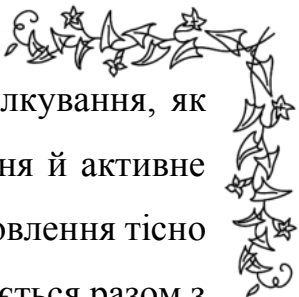
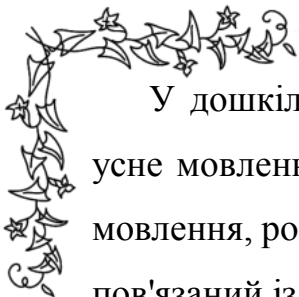
завжди розмовляв з дітьми про побачене й почуте, про улюблені іграшки, про братиків і сестричок, про допомогу батькам, про цікаві вихідні тощо. Малюки залюбки діляться враженнями, переживаннями, відповідають на запитання. Такі розмови збагачують словниковий запас дітей, вчать їх зв'язно, логічно висловлюватися, уважно слухати співрозмовника, вести діалог. Набуття власного досвіду, розширення активного словника дає змогу дітям цікаво розповідати не лише історії з власного досвіду, але й складати творчі розповіді, фантазувати. Нехай у малюків вони ще зовсім прості й короткі, але систематична робота з розвитку зв'язного мовлення дає хороші результати.

Величезну роль у розвитку мовлення дітей відіграє сім'я. Ми радимо батькам постійно спілкуватися з дитиною, завжди вислуховувати її, відповідати на всі її запитання, тим самим збагачуючи мовленнєвий досвід дитини. А ще закликаємо батьків говорити з дітьми лише правильною українською мовою, без надмірної кількості пестливих слів та слів-паразитів. Адже діти, наслідуючи дорослих, засвоюють ті мовленнєві зразки, якічують.

Та, мабуть, найголовніше, про що слід пам'ятати дорослим, працюючи і спілкуючись з дітьми, це те, що кожна дитина — неповторна особистість зі своїми потребами, інтересами і здібностями. І завдання дорослих — підтримати своїх малюків у всіх проявах і починаннях, зростити їх впевненими і щасливими.

**Про деякі вправи з розвитку
зв'язного мовлення**

У дошкільному віці діти опановують таку важливу форму спілкування, як усне мовлення. Мовленнєве спілкування, тобто розуміння мовлення й активне мовлення, розвивається поступово. Розвиток активного зв'язного мовлення тісно пов'язаний із розумовим розвитком дітей. Зв'язне мовлення розвивається разом з мисленням, сприйманням, спостережливістю. Адже щоб зв'язно розповісти про що-небудь, слід чітко уявляти собі об'єкт розповіді (предмет, подію), вміти аналізувати, відбирати основне, розуміти причинно-наслідкові, часові та інші відношення між предметами та подіями. А ще мовлення розвивається паралельно з пам'яттю, що дає дітям змогу запам'ятовувати слова, та з уявою і фантазією, що допомагають дітям говорити не лише про ті речі, які перебувають у їхньому полі зору, але й про уявлювані або вигадані предмети та події.

Загальновідомо, що у розвитку мовлення дітей провідна роль належить дорослим: рідним — у сім'ї, вихователям — у дошкільному закладі, вчителям — у школі. У своїй роботі ми багато уваги приділяємо розвитку зв'язного мовлення дітей, використовуючи різні методи і прийоми.

Прийоми збагачення словника дітей

У загальній системі мовленнєвої роботи збагачення словника, його закріплення та активізація посідають значне місце. Адже слово — основна складова мови, і вдосконалення мовленнєвого спілкування неможливе без розширення словарного запасу дитини.

Ми формуємо словник дітей, спираючись на активне та дієве пізнання ними навколишньої дійсності. Ознайомлюючи дітей зі словами — назвами предметів, дій, ознак, використовуємо рекомендації кандидата психологічних наук Володимира Репкіна.

Для того щоб полегшити дітям запам'ятовування нових слів (а їх, як відомо, не слід давати більше семи за одне заняття), ми звертаємо увагу дітей на «образність» слова. Якщо слово передає певні характерні звуки, шум тощо, пропонуємо вимовити його, не поспішаючи, кілька разів і вслухатися в його звучання:

«Вимов слово «бджола» — почуєш дзижчання; вимов слово «шурхіт» —

почуєш шарудіння; вимов слово «гуркіт» — почуєш грім; вимов слово «крапає» — почуєш, як падають перші краплини дощу».

Є слова, про які можна сказати, що вони «солодкі», — цукор, торт, мед, банан; є слова «кислі» — лимон, щавель, кефір; є слова «пухнасті» — котик, килим, хмарка; «тверді» — камінь, стіл, горіх; «світлі» — сонце, лампа, вогонь. Є слова «голосні», «тихі», «м'які», «важкі», «холодні», «веселі», «сумні» тощо.

Ми пропонуємо дітям запам'ятати певний набір слів за допомогою картинки, дій або й просто вимовляючи їх. Скажімо, пропонуємо запам'ятати слова, що зображені на картинках (див. рис. 1): подушка, морозиво, м'яч, пір'їнка, сміх, слон. Повідомляємо дітям, що серед цих слів є «м'яке», «легке», «дзвінке», «важке», «веселе» і «холодне». Співвідносимо ці ознаки з названими словами. Потім вимовляємо слова по черзі голосно, тихо, весело, сумно, таємниче.

«А тепер перевіримо, хто скільки слів запам'ятав. Покажіть мені стільки пальчиків, скільки слів пам'ятаєте. «Одягніть» кожне слово на пальчик і називайте ці слова».

Подушка

Морозиво

Шепіт

М'яч

Пір'їна

Сміх

Слон

Рис. 1

Також можна домовитися з дітьми кожне з названих слів зобразити у вигляді певних символів або малюнків на дошці. А можна колективно вигадати небувалу історію про ці предмети. Як правило, такі історії дуже швидко запам'ятовуються. Наприклад:

«Подушка з'їла морозиво, втратила голос і перейшла на шепіт.

А м'яч, як пір'їнка, злетів угору і почув сміх слона».

Таку роботу над запам'ятовуванням слів слід проводити регулярно, і з часом діти самі зможуть вигадувати історії і легко запам'ятовуватимуть слова. А якщо за кожне слово вони отримуватимуть певну фішку чи бал, їхня мотивація щодо запам'ятовування значно зросте.

Збагачення словника дітей іменниками

Діти мають не лише запам'ятовувати слова, але й змінювати їх за допомогою суфіксів та закінчень. Звертаємо увагу дітей на те, як, змінюючи слово, можна вказати на кількість предметів чи їх величину: квітка — квіточки; їжак — їжачок, їжаченята, їжачисько. Можна запитати у дітей:

«Які слова називають один предмет, а які — багато? Яке слово називає менший предмет, яке — більший, а яке — найбільший?»

Педагог може показати живу квітку, скажімо айстру, і запитати: «Що можна зробити з квіткою?». (Поставити у вазу, понюхати, засушити.) Потім показати картинку з тією самою квіткою і запитати: «Я

можу її поставити у вазу? Понюхати? Засушити? (Ні.) А що можна зробити з нею? (Розмалювати, вирізати, наклеїти.) А чи можна слово «айстра» поставити у вазу? Понюхати? Засушити? Розмалювати? Вирізати? Наклеїти? (Ні.) Що ж ми можемо зробити зі словом «айстра»? (Його можна вимовити, повторити, написати, прочитати.) Ще його можна зобразити ось так Це модель/схема слова, яке називає предмети». Таку саму роботу можна провести зі словами «гриби», «м'яч» тощо, щоразу повертаючись до вказаної моделі/схеми.

У процесі мовленнєвого спілкування діти звертають увагу насамперед на зміст того, що чують або говорять самі. І лише виділяючи слово з потоку мовлення та зобразивши його за допомогою моделі/схеми, вони починають усвідомлювати не лише зміст мовлення, але і його форму.

Модель/схему слова, що називає предмети, можна виготовити з пінопласту чи з цупкого паперу. Використовуючи її як зорову опору, пропонуємо дітям, щоб вони підібрали до моделі/схеми назву предмета, або, наприклад, назвали

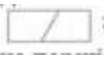
складові автомобіля, квітки, книжки, стільчика; назвали овочі, фрукти, лісових тварин тощо.

Збагачення словника дітей дієсловами

Аби познайомити дітей зі словами, які називають дії, ми показуємо їм дві картинки якоїсь однієї істоти, що відрізняються лише дією: кролик сидить — кролик стрибає; крокодил сміється — крокодил плаче тощо. Під картинками розміщуємо ось таку модель/схему.

Потім запитуємо у дітей:

«Що це за слово , (Крокодил.)

А що він робить на першій картинці? (Плаче.) А що він робить на другій картинці? (Сміється.)

Що ж називають ці слова? (Дії крокодила, вони розповідають, що він робить.)

А що ще робить крокодил? (Дивиться, бачить, стоїть, слухає тощо.)».

Домовляємося слова — назви дій позначати ось так: Для кращого запам'ятовування пояснюємо, що дві риски позначаємо, бо здебільшого виконуємо певні дії двома руками, ходимо двома ногами, чуємо двома вухами, бачимо двома очима.

Тепер ми можемо складати за цими моделями/схемами прості речення із заданим словом.

Котик спить.

Собака гавкає.

Пропонуємо дитині: «Візьми в руку картку, що позначає слово «собака». А тепер ту, що позначає слово «спить». Поміняй картки місцями. Як тепер звучить речення? ». (Спить котик. Гавкає собака.)

Ускладнимо речення, задаючи ситуацію чи розглядаючи картинку.

Котик їсть сосиску.

Пропонуємо дитині: «Поміняй місцями слова, що називають предмети. Що вийшло?». (Сосиска їсть котика.) Те саме можна зробити і з іншими реченнями: «Мама миє тарілку»; «Бабуся купує булку»; «Хлопчик малює літак».

Дітям ці вправи дуже подобаються.

Збагачення словника дітей прикметниками

Для того щоб ознайомити дітей зі словами, які називають ознаки, ми організовуємо таку ситуацію. Кладемо на стіл кубики різного кольору, різного розміру та з різних матеріалів і просимо когось із дітей подати кубик. Дитина, звичайно, запитує: «А який?».

Педагог: Дай мені зелений кубик (а зелених є два великих — дерев'яний і пластмасовий — та два маленьких, також з різних матеріалів) .

Дитина: Який зелений?

Педагог: Дай зелений великий кубик.

Дитина: Який зелений великий?

Педагог: Дай зелений великий дерев'яний кубик.

Так кілька разів прозвучали запитання «який?» і назви ознак. Для активізації у словнику слів — назв ознак ми використовуємо таку модель/схему (три рисочки можна пояснити тим, що ці слова ми вивчаємо третіми) і добираємо до неї назви ознак будь-яких предметів. Щоб діти швидко засвоїли значення слів — назв ознак, граємося:

У дівчинки був (добираємо за картинкою або іграшкою ознаки) маленький пухнастий чорненький песик, а у хлопчика — великий кудлатий рудий песик. Ці песики десь поділися, і діти написали такі оголошення: «Пропав (перелічені ознаки) песик. Допоможіть знайти!». Прийшов дід-словоїд і з'їв слова — назви ознак. Як тепер звучать ці оголошення? Чи можна довідатися, де оголошення хлопчика, а де — дівчинки?

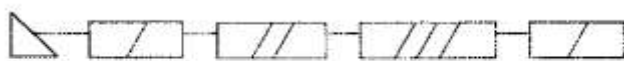
Ознайомлення дітей із прийменниками та сполучниками

Для подальшої роботи з реченнями ми ознайомлюємо дітей зі службовими словами (так ми будемо називати прийменники та сполучники). Позначаємо ми їх ось так (бо це маленькі слова), а ознайомлюємо з ними дітей за допомогою

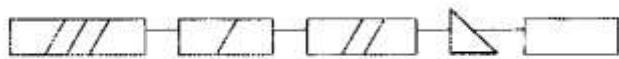
якогось предмета (наприклад, іграшкового ведмедика). Ми його рухатимемо відносно стола — над, під столом, покладемо у стіл, віднесемо від стола, посадимо на стіл, за стіл тощо, чітко фіксуючи разом з дітьми слова «над», «під», «у», «від», «на», «за». Так само можна погратися з книжкою, олівцем тощо. Це теж весело і корисно.

Робота з реченням

Після засвоєння службових слів ми пропонуємо дітям підбирати модель/схему до певного речення, або навпаки — скласти речення за поданою моделлю/схемою. За допомогою моделі/схеми можна міняти місцями слова і визначати правильний чи неправильний порядок слів у реченні.

На гілці сидить балакуча ворона.

Балакуча ворона сидить на гілці.

Для того щоб мовлення дітей було виразнішим, чіткішим, точно передавало думку, ми вчимо дітей використовувати поширені речення. Аби допомогти дітям перетворити просте речення у поширене, використовуємо запитання:

Сиділа ворона. (Де?)

На гілці сиділа ворона. (На гілці якого дерева?)

На гілці дуба сиділа ворона.

Можна запропонувати знайти у реченні всі слова — назви предметів та підібрати до них слова — назви ознак. Наприклад:

На гілці дуба сиділа ворона.

На великій гілці старого дуба сиділа хитра ворона.

Можна доповнити речення словами — назвами дій. Наприклад:

Котик побачив собаку.

Котик побачив собаку, нявкнув, підстрибнув і поліз на дерево.

Можна між словами вставляти ще якесь слово. Наприклад:

Дівчинка малює пейзаж.

Дівчинка старанно малює весняний пейзаж.

Складаємо загадки

Можна колективно складати загадки, починаючи з найпростіших.

Пропонуємо дітям відповісти на запитання «Що це ? », «Хто це ?»:

Біжить, хлюпоче, синіє ... (річка).

Гарчить, гавкає, охороняє ... (пес).

Колеса, руль, рама, педалі... (велосипед).

Будинки, тротуар, проїжджа частина ...(вулиця).

Велика, прозора, легка, червона ... (кулька).

Сильний, рвучкий, холодний ... (вітер).

Цікавим є прийом підготовки до складання загадок, який пропонує білоруський педагог Світлана Гін. Він передбачає низку послідовних запитань:

М'яч що робить? (Стрибає.)

Що також стрибає, але це не м'яч? (Жабка.)

Жабка яка? (Зелена.)

Що ще зелене, але це не жабка? (Трава.)

Ця вправа веде до створення загадки про жабку: «Стрибає, але не м'яч, зелена, але не трава». Схожою може бути схема міркувань про сонце, лампу та вогонь. Вона веде до створення загадки про сонце: «Світить, та не лампа, гаряче, та не вогонь». Аналогічно можна скласти й інші загадки.

Ще про деякі види роботи зі словами

Для активізації словника дітей ми використовуємо різні види роботи зі словами. Педагог пропонує дітям підібрати:

- слова різні за звучанням, але схожі за значенням (синоніми):

Наш градусник (термометр) показав дивну температуру . На стіні висіла фотографія (світлина) дідуся . Марійка тримала в руках нове люстерко (дзеркало);

- слова протилежні за значенням (антоніми): Настала темна ніч. — Закінчився ясний день. Велетень підняв угору гномика. — Гномик опустив униз велетня.

Бабуся продала слона. — Дівчинка купила мишку;

- слова в риму.

Але перш ніж пропонувати дітям останнє завдання, ми ознайомлюємо їх із поняттям «рима» (співзвучність слів): книжка — мишка, дід — лід тощо. Потім пропонуємо пари слів і ставимо завдання повторити лише ті з них, в яких слова римуються:

діти — квіти, жити — шити, вікно — пальто, кіт — світ, зима —
літо, жито — просо, білий — вмілий тощо.

На наступному етапі пропонуємо дітям закінчити другий віршований рядок, римуючи останнє слово:

На луку веселі квіти.

Як цим квітам не ... (радіти).

Кіт на сонечку лежав,

Пес сказав до нього ... (гав!)

Загойдалася ромашка,

Як по ній повзла ... (мурашка) і т. д. Дітям подобаються ігри в римування. А згодом вони намагаються самі скласти вірші.

Розвиток зв'язного мовлення

З метою розвитку зв'язного мовлення у дітей ми використовуємо різні прийоми. Можна навести деякі із них. »

- Продовж текст за таким початком:

Жив у бабусі котик. Одного разу ...

Жив у бабусі котик. І був він ось такий:

Жив у бабусі котик. Було йому добре, бо ...

- Вигадай історію, що закінчується так:

«З того часу котик не чіпає півника».

А якою була історія, що має таку кінцівку:

«З того часу півник не чіпає котика».

- Розглянь картинку, назви все, що ти на ній бачиш.

Що, на твою думку, було до цього? Що буде потім? Де (або ким) ти хотів би

бути на цій картинці? Уяви, що ти увійшов у цю картинку. Які звуки ти чуєш? Які запахи відчуваєш? Ти доторкнувся до предметів. Які вони? Ти взяв у руку... Ти погладив... Ти з'їв... Що ти відчув?

- Послухай опис картинки. Чи йдеться у ньому про ту картинку, яку ти бачиш перед собою? Що не так?
- Послухай розповідь і намалюй те, про що йдеться. Наприклад: «Звивистою стежкою котиться м'ячик. Справа росте високе дерево, зліва — квіти. Попереду тече швидка річка. На ній — вітрильник».

Після закінчення малювання дитина має розповісти про ті предмети, які вона зобразила: «Звивистою стежкою котиться синій (червоний, блискучий) м'ячик зі смужкою. Справа високий дуб (клен, береза чи інше), зліва — ромашки (маки, волошки чи інше). Попереду тече блакитна річка. На ній — жовтий вітрильник з написом «Чайка» («Стріла», «Блискавка» чи інше)».

- Вимов слово «квітка» весело. Розкажи, чому радієш. Вимов слово «квітка» сумно. Чому ти сумуєш, що сталося?
- Послухай розповідь: «Хазяйки не було вдома. От і забрів пес Сірко до Рябка у гості. Погралися вони на славу: розкидали дрова, розлили воду. Ох і перепало собакам за це!». Розкажи цю історію від імені Рябка («Ходжу я по току, нудно. Бачу — йде Сірко...»); від імені Сірка; від імені хазяйки.
- Послухай речення: «У хлопчика є котик і рибки». Вибери собі одного з персонажів, які згадуються у реченні, і розкажи про його життя від першої особи. Наприклад: «Я — господар кота і рибок. Я можу...».
- Послухай текст. Яке речення тут зайве? Чому?

У Олега є м'ячик. Біля стіни стояв віник. Він дуже високо стрибає.

Ігри, що розвивають мовлення та уяву

Розвиваючи мовлення та уяву дітей, ми широко використовуємо у своїй роботі відповідні ігри, зокрема рекомендовані білоруським педагогом Анатолієм Гіном.

Так — ні

Ведучий задумує предмет, а діти, ставлячи запитання так, щоб на них можна було відповідати лише «так» або «ні», мають відгадати, що це за предмет. Наприклад, задумано м'яч, який лежить на підлозі. Запитання дітей можуть бути такими:

Цей предмет великий? (Ні.)

Він висить? (Ні.)

Він шкіряний? (Так.)

Ним граються? (Так.)

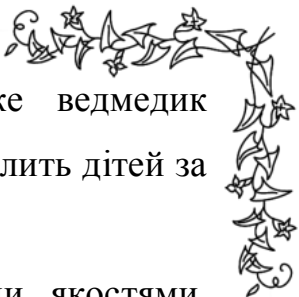
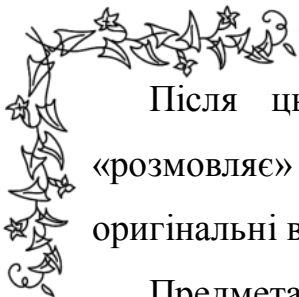
Мозковий штурм

Педагог ставить перед дітьми певну проблему, і вони її розв'язують, пропонуючи нові ідеї або розвиваючи запропоновані. Дітям 3-4 років можна запропонувати знайти відповідь на запитання про те, як зберегти продукти від мишей або як врятувати курчат від коршака. Дітям 5-6 років — як мишкам дістати сир, що лежить біля кота; що зробити, аби не загубити рукавичок, або як діяти, якщо ти загубився на вулиці.

Розвивати уяву дітей допомагає ще й ось така вправа.

Педагог бере м'яч, запитує дітей: «Який він?». «Великий, яскравий, новий, гарний, легкий», — відповідають діти. «А мені здається, що він сумний, — каже педагог. — Я хочу з ним поговорити». І «веде діалог» з м'ячиком: «Чому ти, м'ячику, сумний?» (Бо зі мною ніхто не грається.) «Які ігри ти любиш?» (Такі, щоб я тікав, а мене наздоганяли.)

Після цього педагог бере іграшкового ведмедика, і вже ведмедик «розмовляє» з м'ячиком, а за ведмедика говорять діти. Педагог хвалить дітей за оригінальні висловлювання.

Предмета ніби оживають — дитина наділяє їх людськими якостями. Допомагають «оживляти» предмети віршики з образними висловами. Наприклад, такий:

- Ну як ти, м'ячику, до цього докотився:
І глечика розбив і, мабуть, сам забився?
Та м'ячик ні на мить не розгубився:
Зі мною котик гравсь, от я собі й котився.
Коти, вони такі! І я таким зробився...

(Галина Джемула)

Прочитавши вірш, педагог обговорює з дітьми те, що було насправді (м'ячик покотився і розбив глечика), і те, що вигадав автор, «ожививши» м'ячика (м'ячик пустує, грається з котиком, забив собі бока, засуджує кота, тобто поводить, як дитина).

Щоб збагатити мовлення дітей, ми систематично використовуємо у мовленнєвій роботі образні вислови, пропонуємо дітям пояснити, як вони їх розуміють. Наприклад:

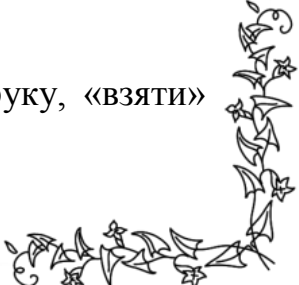
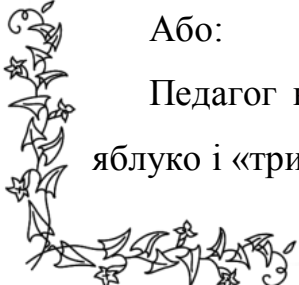
Сонце усміхається — що робить сонце, яким воно має бути, аби це називалось «усміхається»?

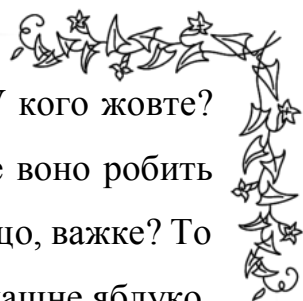
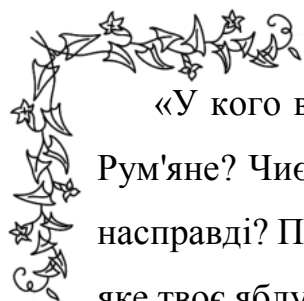
Лагідний вітерець — який вітерець можна назвати лагідним? Хмара розсердилася — і що тепер видно на небі? Стежка заховалася в траві, стежка біжить до річки — про яку стежку можна сказати, що вона «заховалася»? а про яку — «біжить»?

Так само можна обговорити образні вислови тепла усмішка, золоті руки, небо плаче, колюче слово, радісна квітка і т. д.

Або:

Педагог каже слово «яблуко». Пропонує дітям простягнути руку, «взяти» яблуко і «тримати» його на долоні.

«У кого велике яблуко? У кого — маленьке? У кого зелене? У кого жовте? Рум'яне? Чиє яблуко усміхається? «Яблуко усміхається» — що це воно робить насправді? Понюхайте своє яблуко. Підкиньте його. Піймайте. Ну що, важке? То яке твоє яблуко?» Дитина: «У мене велике, соковите, рум'яне й запашне яблуко. Йому добре в мене на долоні, тому воно усміхається». Педагог: «А з чийого яблука визирає черв'ячок? Чому він там сидить?».

Відповіді дітей:

«Він там живе, це його хатка»;

«Це їдальня, він заповз туди поїсти»;

«Він злякався пташки і заховався в яблуко»;

«Він грався в хованки з іншим черв'ячком» тощо.

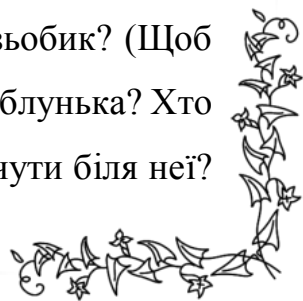
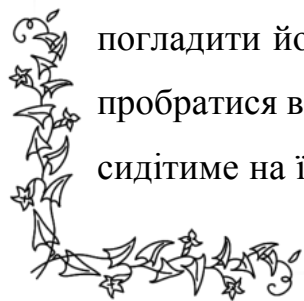
Або:

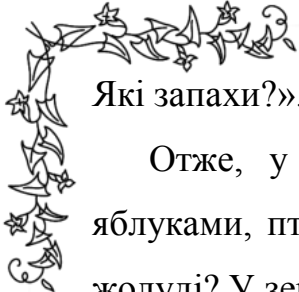
Педагог показує дітям кубик, що лежить край столу. Злегка підштовхує кубик, і він падає. Педагог запитує: «Що сталося з кубиком?». І каже: «Звичайна людина відповість, що кубик лежав на столі і впав на підлогу. Людина, яка має уяву, скаже, що кубик був дуже цікавий. Він хотів побачити підлогу зблизька, і тому стрибнув униз».

Тепер педагог може запитувати у дітей, що скаже з того чи того приводу звичайна людина, а що — людина з уявою. А ми — люди з уявою! На прогулянці звертаємо увагу на те, що дуже близько біля вікна росте береза, і кажемо: «Береза хоче побачити, що діється у кімнаті». Побачили у траві жовті кульбабки, кажемо: «Вони, як курчатка, що розбіглися по траві». Або: «Це весна розсипала кульбабки». Хмара закрила сонце — це сонечко захотіло спати й накрилося з головою сірою ковдрою.

Розвивають уяву і вправи, під час яких педагог пропонує побачити незвичайне у звичайному. Ось, наприклад:

Педагог з дітьми розглядає яблучне зернятко, пропонує торкнутися, погладити його, розповісти, яке воно, запитує: «А навіщо йому дзьобик? (Щоб пробратися в ґрунт, рости-рости і стати яблунею.) А якою буде ця яблунька? Хто сидітиме на її гілках, повзатиме по корі? Які звуки можна буде почути біля неї?

Які запахи?».

Отже, у цьому зернятку захована яблуня з гілками, квітами, листям, яблуками, пташками, комахками — хіба це не диво? А яке диво ховається у жолуді? У зернині?

Така робота сприяє розвитку у дітей не лише зв'язного мовлення, але й таких пізнавальних психічних процесів, як мислення, пам'ять, уява. Діти навчаються вільно висловлювати свої думки, обґрунтовувати вибір, коментувати діяльність. Мовлення набуває виразності та образності.

**Навчання дітей
елементів грамоти**

Сьогодні стало звичним, коли у старшу групу приходить новачок, який вперше переступає поріг дошкільного закладу. Зрозуміло, що він не має того багажу знань, який є у інших дітей групи. Є такі діти і в нашому дошкільному закладі.

Що ж мають робити педагоги, щоб навчити таких дітей елементів грамоти, з урахуванням усіх вимог програми «Впевнений старт»?

Насамперед, педагоги, які здійснюють освітній процес у дошкільному закладі, мають враховувати, що:

- по-перше, провідною діяльністю у цьому віці є не навчальна, а ігрова. Тому, навчаючи дітей, треба використовувати ігри, ігрові вправи, ігрові ситуації— «запрошувати» казкових персонажів тощо. Це дасть змогу прискорити процес засвоєння знань і підтримувати у дітей зацікавленість ним;
- по-друге, навчати потрібно, слідуючи універсальному дидактичному принципу «від простого до складного». Тому на початковому етапі навчання варто застосовувати звуковий синтетичний метод, за яким від звука йдуть до складів, від складів до слів, потім — до речень. Згодом, через 2 — 3 місяці, ліпше перейти до навчання за аналітико-синтетичним методом.

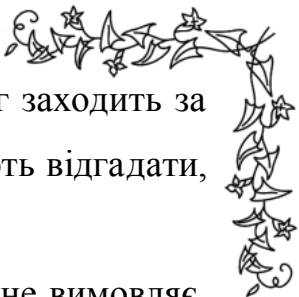
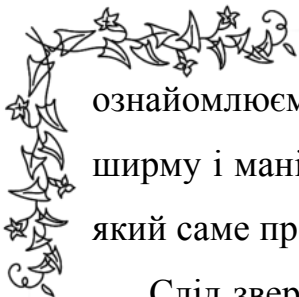
Керуючись означеними підходами, педагоги нашого дошкільного закладу проводять навчання дітей елементів грамоти у декілька етапів.

Ознайомлення зі звуками

Перший етап навчання дітей елементів грамоти — це ознайомлення зі звуками.

Багато авторів відзначають, що ефективніше починати його з ознайомлення дітей з немовними звуками.

Для цього можна провести дидактичну гру «Що як звучить?». У грі використовують папір, склянки з водою, брязкальце, барабан, дзвоник чи будь-які інші предмети, які можуть видавати певні звуки. Спочатку дітей

ознайомлюємо зі звуками, які видають ці предмети. Потім педагог заходить за ширму і маніпулює предметами так, щоб вони звучали, а діти мають відгадати, який саме предмет звучав.

Слід звернути увагу дітей, що це немовні звуки, адже їх ніхто не вимовляє, але ми їх чуємо. Під час прогулянки добре запропонувати дітям визначити, які немовні звуки воничують: шурхіт листя, гуркіт чи гудіння автівки тощо.

Тепер можна переходити до ознайомлення з мовними звуками. Ще Константин Ушинський запропонував вивчати звуки не в алфавітній послідовності, а починати з голосних звуків, потім перейти до ознайомлення з приголосними звуками. Цей метод є ефективним, тому ми користуємося ним і нині.

Спочатку педагог пропонує дітям прослухати «пісеньки»: А-а-а-а, О-о-о, У-у-у-у, І-і-і-і, И-и-и-и, Е-е-е-е. Він розповідає дітям, що ці звуки є мовними — ми їх вимовляємо. А ще це — голосні звуки, бо ми їх співаємо голосом.

Далі слід уточнити артикуляцію голосних звуків.

Педагог пропонує проспівати звуки у такій послідовності: А-О-У. Говорить, що ротик малює спочатку велике коло — діти проспівують: «А-а-а-а», потім середнє — «О-о-о-о», а потім зовсім маленьке — «У-у-у-у». Далі діти співають у такій послідовності: ГИ-Е. Педагог каже, що тепер ротик усміхається — діти співають: «І-і-і-і», потім усмішка стає ширшою — «И-и-и-и», тепер він майже сміється — «Е-е-е-е». Педагог звертає увагу дітей на те, що коли ми вимовляємо голосні звуки, повітря виходить вільно, йому нічого не перешкоджає, наш ротик відкритий. Саме тому цей звук має таку позначку, як відкритий ротик — [•].

Щоб закріпити знання дітей про голосні звуки, педагоги організовують з дітьми різні ігри. Так під час гри «Який це звук?» діти за беззвучною артикуляцією мають вгадувати звуки. Гра «Упіймай звук» сприятиме формуванню вміння дітей визначати звук у звуковому потоці. А гра «Оживи» кружок», у якій діти по черзі натискають на символ голосного звука і називають будь-який голосний звук, допоможе дітям добре запам'ятати всі голосні.

Дітям буде цікаво, якщо їх ознайомлення з приголосними звуками

відбудеться у казці.

Жили-були шість голосних звуків, які вмiли гарно співати. Поряд з ними жило ще багато звуків, але вони співати не вмiли. Іншим звукам також дуже хотiлося співати, та коли вони намагалися це зробити, у них виходило шипіти — «Ш-ш-ш», пихтіти — «П-п-п», свистіти — «С-с-с», бумкати — «Б-б-б» тощо. Коли хтось промовляв ці звуки, повітря не виходило вільно з ротика, а зустрічало перешкоду: то губки стуляться (М, П, Б), то спинка язика підніметься і закриє прохід (К, Г, Х) і т. д. Тому ці звуки позначають так — [-]

Ці звуки можуть перешкоду зменшувати, ніби робити маленьку шпаринку, коли їх вимовляти не твердо, а м'яко (не Б, а Б' і т. д.). У такому випадку і позначають їх iнакше — [=].

Та найгіршим було те, що ці звуки не могли гратися, як голосні. Наприклад, стануть у пару А та У (всі разом скажемо протяжно: «А-а-а-а-У-у-у-у»), і чуємо, як люди гукають в лісі одне одного. Поміняються місцями У й А (усі разом: «У-у-у-у-А-а-а-а») — чути, як плаче дитинка. Підбіжить І до А (всі разом: «І-і-і-і-А-а-а-а») — це десь неподалік закричав віслучок. Як же хотiлося сусідам голосних звуків теж так гратися! І ось вони попросили голосні звуки погратися з ними. Голосні звуки були добрими. Вони добре поміркували, як можна допомогти своїм сусідам і вирішили: щоб ті теж могли співати і так гратися, їм треба бути при голосних звуках. Сусідні звуки дуже зраділи. Відтоді вони стали називатися приголосними звуками. Тепер приголосні звуки стають у пару з голосними: скажімо, стали у пару А та М (усі разом: «АМ») — і чуємо, як мати годує малечу; а стали разом М з У (всі разом: «МУ-у-у-у») — замукала корова; до А підбігла Х (разом скажемо: «АХ») — і всі почули, як здивувалася людина. Так голосні звуки допомогли приголосним звукам.

З приголосними звуками теж добре пограти у різні ігри, зокрема у гру «Упіймай звук».

Ознайомлення зі складами та словами

Другий етап навчання дітей елементів грамоти — ознайомлення зі складами. Цей етап тісно пов'язаний з третім етапом, під час якого ми ознайомлюємо дітей з поняттям «слово», зі словами-назвами, словами-діями,

словами-ознаками.

Ознайомлення зі складами та словами можна провести у такий спосіб: спочатку повторити знання про голосні та приголосні звуки, потім перейти безпосередньо до складів та слів. Розповідь про них також може бути у формі невеличкої казки.

Голосні і приголосні звуки стали товаришувати і ходити парами. Але у деяких пар не виходило щось сказати. Наприклад, взялися за ручки Д та И (скажемо всі разом: «ДИ»), але це нічого не означало. Вони дуже засмутилися, тому їх прийшли втішати звуки В та О і розповіли, що у них теж нічого не виходить (усі разом: «ВО»). Тож вони взялися всі разом за ручки: ДИ-ВО. Раптом прибігли інші звуки і почали їх вітати: «У вас вийшло ДИВО!». І дійсно це було диво, бо окремо вони нічого не означали, а разом склали слово — «диво». Інші звуки теж почали ставати по двоє та навіть по троє, а потім підходили до інших таких групок і складали слова. Такі групки звуків почали називати складами, адже з них складається слово. Звуки утворювали багато слів зі складів: МА-МА, БА-БА тощо. Але вони помітили, що приголосні звуки не можуть самі утворювати склади, а тільки за допомогою голосних звуків. Тоді біля одного голосного могло зібратися два, а інколи і три приголосних звука. А голосні звуки можуть утворювати частинки слова — склади — і без приголосних. Тож звуки прийшли до висновку, що скільки у слові голосних звуків, стільки і складів.

Увага! Навчити дітей визначати кількість складів можна і в інший спосіб —

підставляючи руку під підборіддя: скільки разів воно торкнеться руки під час промовляння слова, стільки у тому слові і складів.

Тепер можна перейти безпосередньо до ознайомлення з тим фактом, що всі слова різні, але їх можна об'єднати у великі групи (частини мови), зокрема: слова-назви, слова-дії, слова-ознаки. Під час усіх занять з ознайомлення з різними групами слів варто використовувати одні і ті самі предмети, скажімо: дерев'яна пірамідка, металева машинка, гумовий м'яч, пластмасова лялька. Пропонуємо лише зразок такої роботи

Слова-назви

Ми з вами дізналися, що звуки збирались у склади і утворювали слова. А що ж це за слова? Діти, подивіться на ці предмети. Як можна назвати ці предмети одним словом? Так, ці предмети мають загальну назву — це слово «іграшки». Але якщо я скажу: «Діти, візьміть іграшку», ви запитаете, яку саме. Адже кожний предмет називається своїм певним словом. Це — лялька, це — машинка. Тож це — слова-назви. А тепер погляньте на картину. На ній зображено дівчинку, яка тримає ляльку. Давайте порівняємо дівчинку та ляльку. І у дівчинки, і у ляльки є ноги, руки, голова, тулуб, очі, ротик. Але дівчинка може бачити, чути, розмовляти, самотійно рухатись. Лялька ж не може цього робити, бо вона — предмет, про неї запитують: «Що це?», а дівчинка — жива істота, про неї запитують: «Хто це?». Тож слова можуть називати предмети і живі істоти. Я назву предмет — «стіл». А ви який предмет назвете? (Відповіді дітей.) А тепер я назву живу істоту — «вовк», а ви? (Відповіді дітей.)

Ще слова-назви можуть називати те, що ми не можемо бачити, але можемо чути чи відчувати. Це — грім, вітер, музика, холод, тепло. А пригадайте ви такі слова. (Відповіді дітей.)

Слова-дії

Що ми робимо з іграшками? Так ми виконуємо з ними певні дії — граємось. Тож, слово «граємось» означає дію. Послухайте слова-дії і скажіть, до якої іграшки вони підходять: «колисати», «буцати», «нанизувати», «кермувати». (Відповіді дітей.) Усі ці слова означають дії, які можна виконувати з певними

предметами, а ще є слова, що означають дії, які виконують самі предмети чи живі істоти, як-от: машина їде, заєць стрибає, дерево росте тощо. Я зараз називатиму вам слова-назви, а ви підбиратимете до них слова-дії: олівці (малюють, креслять), білочка (стрибає, гризе, збирає), дощ (накрапає, йде, ллє).

Слова-ознаки

А тепер подивіться на іграшки і відгадайте, про яку з них можна сказати: металева, пластмасова, гумовий, дерев'яна. Ви всі предмети відгадали, але я не казала ні слів-назв, ні слів-дій. «Металева», «пластмасова»,

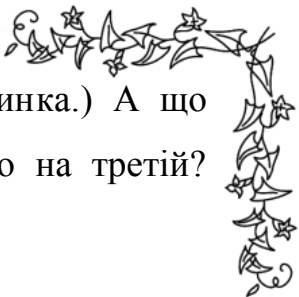
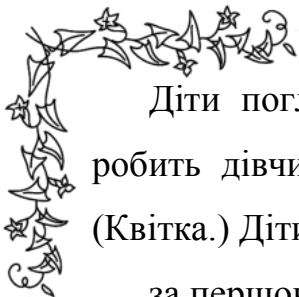
«гумовий», «дерев'яна» — це слова-ознаки. Завдяки таким словам ми можемо уявити собі яким є предмет, про який йдеться.

Скажімо, Микиті подарували машинку. Але він не приніс її у садок, а лише описав друзям так: «Машинка велика, пластмасова, червона, гонча». І вони зрозуміли про яку машину йдеться.

Завдяки словам-ознакам ми можемо складати загадки. Відгадайте, про кого це: «Руда, хитра, хижа», «Боязкий, довговухий, сіренький»? (Відповіді дітей). А тепер самі спробуйте скласти загадки.

Ознайомлення з реченнями

Четвертий етап навчання дітей елементів грамоти — ознайомлення з реченнями. Для цього стануть у пригоді предметні картинки. Наприклад, можна взяти три картинки, на першій з яких зображено дівчинку, на другій — дівчинку, яка малює пензликом, на третій — квітку. Педагог розглядає картинки з дітьми і зауважує, що все, що на них зображено можна назвати словами. Далі ознайомлення з реченням можна продовжити так.

Діти погляньте, хто зображений на першій картинці? (Дівчинка.) А що робить дівчинка на другій картинці? (Малює.) А що зображено на третій? (Квітка.) Діти, за кожною картинкою ви назвали слово:

за першою — слово-назву «дівчинка»;

за другою — слово-дію «малює»;

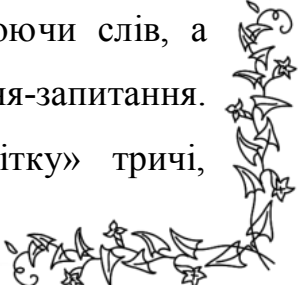
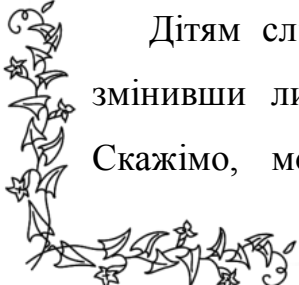
за третьою — слово-назву «квітка». А тепер давайте ці слова поєднаємо: «Дівчинка малює квітку». Ми з вами про щось розповіли. Коли слова збираються разом і про щось розповідають, то це називається — речення. Отже, давайте разом промовимо наше речення. (Діти промовляють речення.)

А тепер порахуємо, скільки слів у нашому реченні: «дівчинка» — один, «малює» — два, «квітку» — три⁵. У нашому реченні три слова. Давайте спробуємо змінити наше речення так, щоб у ньому стало п'ять слів. Для цього можна використати слова-ознаки. Доберіть їх до слів-назв. Дівчинка яка? (Маленька, весела, світлокоса тощо.) Квітка яка? (Червона, гарна, яскрава, ніжна тощо.) Додамо до нашого речення слова-ознаки: «весела» і «червона». А до слів-ознак доберемо картинки, на яких зображені веселе личко і червона пляма. Ось що вийшло: «Маленька дівчинка малює червону квітку». Давайте порахуємо слова у новому реченні. Тепер наше речення складається з п'яти слів.

Для закріплення отриманої інформації ми пропонуємо дітям самим скласти речення з опорою на предметні картинки та визначити кількість слів у складеному реченні.

Педагог пояснює дітям, що у реченні кожне слово має своє місце, і на прикладі будь-якого деформованого тексту демонструє це твердження та пропонує дітям сказати речення правильно.

Ми вправляємо дітей у складанні простих поширених речень за допомогою дидактичних ігор «Розшифруй картинку», «Мовчун-го-ворун», «Хто придумав найдовше речення?» тощо.

Дітям слід пояснити, що речення можна змінити, не змінюючи слів, а змінивши лише інтонацію. Так можна утворити різні речення-запитання. Скажімо, можна проговорити речення «Дівчинка малює квітку» тричі,

виділяючи питальною інтонацією кожне слово по черзі:

- Дівчинка малює квітку? — Хто малює квітку?
- Дівчинка малює квітку? — Що робить дівчинка?
- Дівчинка малює квітку? — Що малює дівчинка?

А можна всі слова промовити з піднесеною інтонацією: «Дівчинка малює квітку!». Вийде речення-оклик.

Щоб повправляти дітей у правильному використанні питальної інтонації можна пограти у гру «Запитайко». Педагог пропонує дітям скласти речення за сюжетною картинкою, а потім повторити це речення, виділяючи питальною інтонацією по черзі слово-назву, слово-дію і слово-ознаку.

Ознайомлення з буквами

П'ятий етап навчання дітей елементів грамоти — ознайомлення дітей з графічним зображенням звуків — буквами. Ознайомлення з буквами програма «Впевнений старт» рекомендує починати з урахуванням індивідуальних схильностей, можливостей, інтересів дітей та побажань їхніх батьків.

Кожне заняття ми будемо за певним сюжетом. Скажімо, під час ознайомлення з буквою «А» використовуємо тему «У бабусиному садку». Розгортаючи сюжет за цією темою можна й імена онукам підібрати на звук «А» (Андрійко, Артемко, Алочка тощо) і використати багато слів — назв фруктів, ягід, квітів, у яких є цей звук (абрикос, айва, антонівка, агрус, айстра тощо).

Знайомство з буквою «Н» проводимо за допомогою теми «Настя та Ніна у зоопарку». У словах — назвах тварин можна зустріти

звук «Н» у різних положеннях (на початку, в середині, у кінці слова), що добре для розвитку фонематичного сприйняття та звукового аналізу (носоріг, олень, кабан, тюлень, куниця, слон, нутрія, пінгвін). Ці слова можна використати також з метою вправлення дітей у диференціації звуків «Н» та «Н'»: «Відгадай, які тварини сподобалися Насті більше. Підказка — у назвах цих тварин звук «Н» — твердий».

Під час ознайомлення дітей з буквою ми використовуємо різні прийоми, зокрема:

-
-
- викликання асоціацій з певними образами;
 - викладання букв з паличок та ниточок;
 - ліплення з пластиліну;
 - заштриховування.

Показуючи дитині на що схожа та чи та буква, педагог використовує зображення не одного, а декількох предметів. Адже, чим більше асоціацій викликатиме буква, тим швидше її запам'ятають діти. Обов'язково слід запитати у дітей, що їм нагадує буква. Скажімо, буква «В» схожа на метелик, який склав крильця, а також — на два яблучка на гілочці, а ще — на окуляри і т. д.

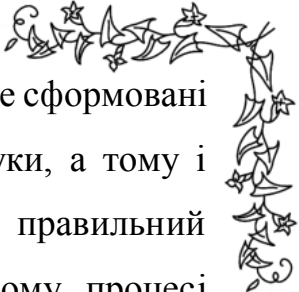
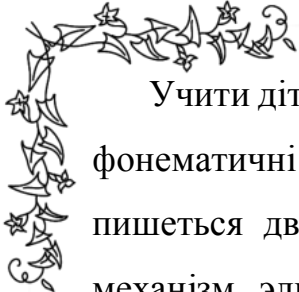
Після детального аналізу зображення букви педагог пропонує дітям викласти її з лічильних паличок, а перед викладанням — відрахувати потрібну кількість паличок. А ще — можна викладати букви з ниточок, чи з паличок і ниточок. Нитки слід використовувати товсті, достатньої довжини. Такі вправи дають змогу дітям самостійно відтворювати букви. А якщо дитина зробила помилку, то вона бачить її і може легко виправити. Так діти краще запам'ятовують графічний образ букви. І їм легше впоратися з друкуванням букви.

Для закріплення правильного друкування букви ми також використовуємо різні вправи:

- «Які букви заховались» — букви закриті наполовину і дитина має здогадатись, де яка буква;
- «Знайди правильні букви» — на аркуші паперу розміщено букви, написані правильно та у дзеркальному відображенні. Діти обводять олівчиком правильні букви;
- «Олівець та ластик» — олівець написав букви, ластик частково їх стер, а дітям потрібно дописати букви.

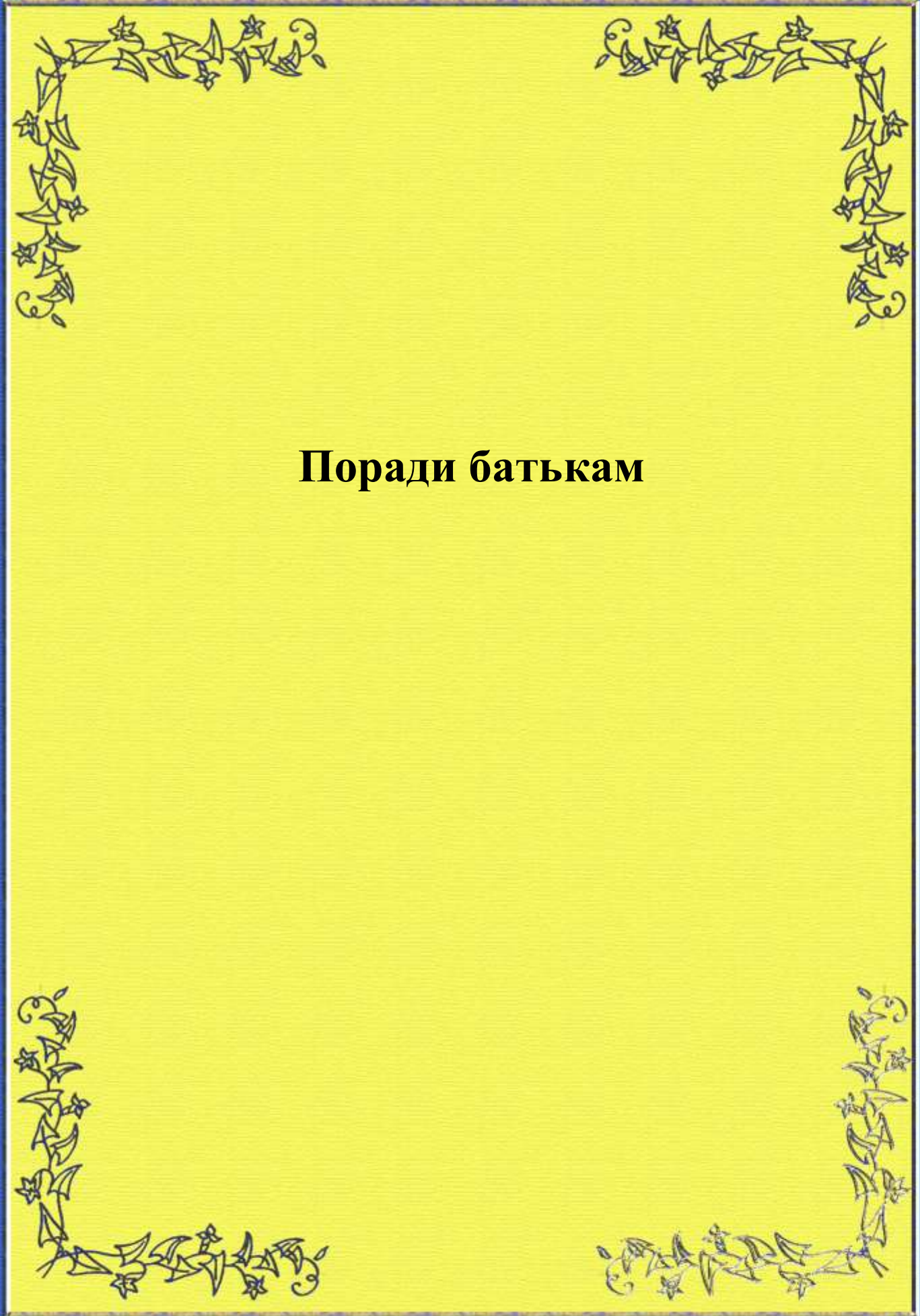
Під час прогулянки можна пограти у гру «Покажи букву»:

- стати парами і взятися за руки — вийшла буква «М»;
- стати обличчям одне до одного, зігнути руки у ліктях і взяти один одного за пальчики — це буква «Н»;
- запропонувати дітям поставити руки у боки — це буква «Ф».

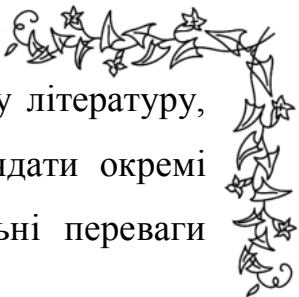
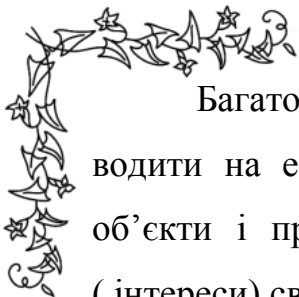

Учити дітей читати ліпше одразу складами. Якщо у дитини добре сформовані фонематичні процеси, то вона знає, що склад «МА» має два звуки, а тому і пишеться двома буквами, але вимовляється разом. Сформувати правильний механізм елітного читання допомагає використання в освітньому процесі кубиків та таблиць Зайцева.

Використання ребусів, словограйок, дидактичних ігор дає змогу утримати інтерес дітей до читання, підвищує їх пізнавальну активність. А ще — ігрова форма організації освітнього процесу створює умови, за яких дитина отримує задоволення від розв'язання ігрових інтелектуальних завдань, а, отже, — сприяє розвитку у дітей бажання навчатись.

Поради батькам

Багато розповідати і показувати дитині, читати пізнавальну літературу, водити на екскурсії проводити спостереження. Уважно розглядати окремі об'єкти і предмети. При цьому бажано враховувати пізнавальні переваги (інтереси) своєї дитини.

Розповідаю дитині про родичів (де вони живуть, ким працюють, які вони чудові люди, ким вони доводяться дитині); про свою роботу або навчання, про тих людей, які вас оточують. Дуже привабливі для дітей спогади близьких про їхнє дитинство; про ігри, в які вони грали. При цьому можна запропонувати дитині пограти в ці ігри.

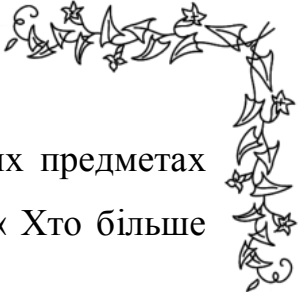
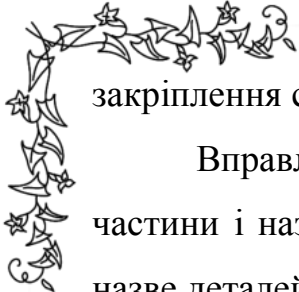
Слід попросити малюка описати ігри, і які він грає зі своїми друзями в дитячому садку. Дуже цікаві і приємні для дитини і дорослих моменти, коли виявляється, що деякі ігри пройшли через роки; в них в дитинстві грали батьки, вони як і раніше цікаві їхнім дітям.

Продовжувати сімейну традицію щоденних бесід про прожитий день. (Чим тебе порадував сьогоднішній день? Чим засмутив? Чим здивував? І т.д.). Обговорювати і планувати всі спільні заходи разом з дитиною.

За рекомендацією педагогів проводити спеціальні мовні ігри з метою збагачення вдосконалення лексичної сторони мовлення дитини. Так, для розвитку різних частин мови (іменників, прикметників, дієслів) можна використовувати ігрові вправи типу «Зимові слова», «Сумні слова», «Скляні (дерев'яні, пластмасові та ін..) слова»; «Ввічливості слова», «Веселі слова», «Сумні слова», «Спортивні слова» та інші. При цьому слід дати установку на гру: « Давай з тобою згадаємо всі можливості слова, як нагадують нам по зиму. Це - зимові слова».

У повсякденному спілкуванні продовжую розширювати запас слів-узагальнень за рахунок уточнення їх значення та за допомогою мовних вправ типу « Магазин взуття (одягу, меблів, канцелярських товарів і т.д.)».

Продовжувати роботу зі словами-антонімами та синонімами (ігри типу «Хлопчик (дівчинка) навпаки» на закріплення слів-антонімів; ігрові вправи «Дружні слова», «сердиті (веселі, ласкаві і т.д.) слова, «Скажи по-іншому» на

закріплення слів-антонімів).

Вправляю дитину в умінні відокремлювати у різноманітних предметах частини і називати їх (наприклад, за допомогою ігрової вправи « Хто більше назве деталей (частин)?»).

Вправляю дітей у правильному вживанні дієслів. Проводити з дитиною мовні ігри типу «Хто що вміє робити?». На підбір дієслів (наприклад: «Що вміє і любить робити кішечка? Бігати, спати,хлебтати, грати, нявкати» і т.п.); «Зміни слівце» на вміння вживати і утворювати дієслова префіксами.

У повсякденному спілкуванні з дитиною створювати мовні ситуації, що дозволяють дитині погоджувати іменники з числівниками.

Грати з дитиною в мовні ігри, рекомендовані педагогами дитячого садка. Наприклад, «Пограємо-порахуємо» (дорослий (або дитина) вибирає слово, яке треба узгодити з різними прислівниками, наприклад, відро, а діти за бажанням або за вказівкою складають словосполучення одне відро, два відра, п'ять відер і т.п. до десяти).

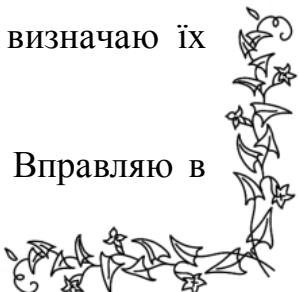
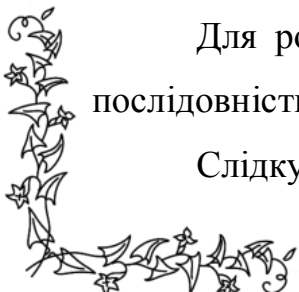
В ігрових ситуаціях вправляю дитину в складі простих поширених пропозицій. Наприклад, гра типу «Мовчун та балакун»: один гравець задає основу пропозиції (мовчун), а інший (говорун) розширює основу як тільки може. (Стоїть будинок. – У зеленому лісі стоїть дерев'яний будиночок. – На узліссі величезного зеленого лісу стоїть дерев'яний будинок з візерунчастими віконницями, і.д.).

За рекомендацією педагогів проводити з дитиною спеціальні ігрові вправи з розвитку та вдосконалення звукової культури мовлення як складової частини підготовки дитини до подальшого навчання грамоті.

Для розвитку фонематичного слуху вправляти дитину у виділенні першого звуку у своєму імені, і імені оточуючих, в назві улюбленої іграшки, а потім у визначенні послідовності звуків у цих словах.

Для розвитку фонетичного слуху ділю слова на склади і визначаю їх послідовність.

Слідкую за правильним наголосом при проголошенні слів. Вправляю в

правильному використанні наголосів в словах, проводячи ігри типу « Так і не так»: дорослий вимовляє слова або словосполучення, поєднуючи правильне і неправильне використання наголосів, а дитина слухає і поправляє дорослого, вимовляючи слово (словосполучення) з правильним наголосом. Закріплюю правильну вимову за допомогою скоромовок. Навчаю дитину бути вічливим і тактовним при участі в діалозі з дорослими і дітьми.. під час бесід з дитиною демонструвати культуру ведення діалогу. Показати приклад, як потрібно вести за столом, в гостях, при розмові по телефону.

Продовжувати сімейну традицію щоденного враження про прожитий день, про сімейні і дитсадкові заходи і ін., де питання не тільки дорослий дитині, але і дитина дорослому. Обговорювати з дитиною спільні заходи.

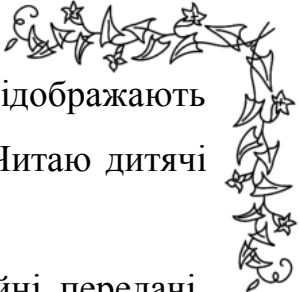
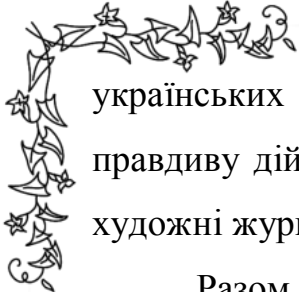
Формую усвідомлене ставлення до ведення діалогу через ненав'язливий аналіз поточного діалогу (за допомогою запитань « ти уважно слухав (ла) мене?», «Ти зрозумів (ла), про що тобі розповідав (ла)?», «Що тобі незрозуміле?». « У тебе є до мене питання?»).

Закріплюю отримані і дитячому садку навички щодо складання зв'язних монологічних висловлювань через:

- складання розповідей за сімейними фотографіями, які охоплюють певний часовий відрізок (зростання малюка, літній відпочинок і т.п.);
- розповіді за серіями картинок (оповідання за картинками художників, комікси з доступним дитині змістом і т.п.);
- роботу з ілюстраціями до непрочитаних книг (за картинками в книзі визначити, про що вона (її головну ідею); хто головні герої; з чого починаються пригоди героїв; які події в ній описані (середня частина), чим закінчиться ця історія).

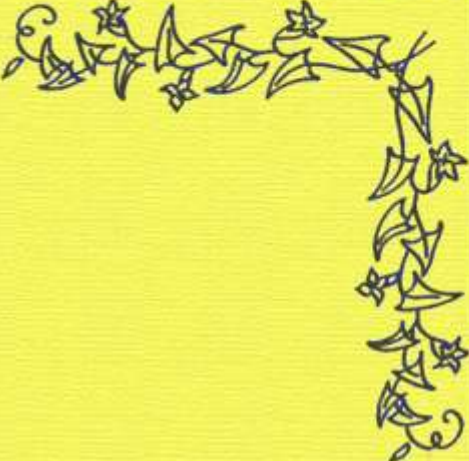
Вправляю в складанні елементарних описів (перерахування предметів, ознак і т.д.) через ігрові вправи типу « Наряди для Попелюшки» (опис фасонів одягу), «Машини майбутнього» (опис моделей та їх функцій), «Кімнати різних героїв» (опис інтер'єрів – кімнати Мальвіни, та ін..).

Читаю дітям художні твори українських класиків літератури та сучасних

українських письменників, твори зарубіжних письменників, які відображають правдиву дійсність та не суперечать морально-етичним нормам. Читаю дитячі художні журнали.

Разом з дітьми переглядаю та обговорюю дитячі телевізійні передачі, мультфільми.

Конспекты занятий

Конспект заняття на тему:

«Рання весна» для дітей старшого дошкільного віку з використанням сучасних методів стимулювання словесної творчості

МЕТА:

- формувати у дітей уміння сприймати зображення через уявні відчуття (звуки, смаки, аромати, дотик) і передавати їх у зв'язному висловлюванні;
- активізувати процес зв'язного мовлення під час командного складання казок за допомогою предметів-замісників та зображень казкових героїв (командний метод); сприяти засвоєнню дітьми логіки сюжетної розповіді, використовуючи структур-но-синтактичний план-схему
 - Був собі...
 - Одного разу...
 - Раптом...
 - Тоді...
 - І став він...
 - З тих пір...
- формувати у дітей уміння орієнтуватися у потоці різноманітної

інформації в ході бліц-опитування;

- спонукати дітей до висловлювань з приводу того, що саме не домалював художник; учити дітей домовлятися та розподіляти обов'язки під час колективного малювання, складати невеликі казки за проблемним сюжетом малюнка; розвивати лексичні та мовленнєві здібності дошкільників.

ОБЛАДНАННЯ:

- дидактична картина «Рання весна»;
- силуети тюльпанів та конвалій, зафарбовані з одного боку в чорний колір, а з іншого — із зображенням квітки (за кількістю дітей);
- два мольберта, на яких закріплено по недомальованому малюнку, та художнє приладдя, необхідне для закінчення роботи;
- призи-заохочення за кількістю дітей.

ХІД ЗАНЯТТЯ:

Розглядання дидактичної картини «Рання весна»

Вихователь: Діти, погляньте на картину і скажіть, як можна її назвати. Які кольори використав художник? Переважають темні чи яскраві кольори? По чому видно, що на картині зображено ранню весну?

А тепер уявіть себе дослідниками. Зробіть зі своїх рук зорову трубу, подивіться через неї на картину і розкажіть про те, що ви бачите.

(Діти описують ті об'єкти, що потрапляють у поле їх зору.)

Вихователь: Як ви вважаєте, про що можуть розмовляти дві сороки-пліткарки, зображені на картині? (Складання дітьми віртуальних діалогів.)

Заплющте очі, уявно «доторкніться» на картині до кори дерев, хвої, снігу, вербових котиків, погладьте зайчика. Що ви відчуваєте? Які вони? (Кора дерев — шорстка, хвоя — колюча, сніг — холодний і мокрий, вербові котики — м'які та ніжні, зайчик — теплий і пухнастий.)

А тепер уявіть, що ви одягли навушники. Послухайте, які звуки лунають у лісі ранньої весни: як дзюрчить струмок (д-ж-з), розкривається брунька (пак),

співає синичка (цінь-цінь), шумить вітер (ш-ш-ш-ш), скрекоче сорока (скре-ке-ке)...

А тепер уявіть, що ви відчуваєте запахи весни (прохолодне вологе повітря, запах торішньої трави і листя...)

Малювання пейзажів в уяві

Вихователь: Діти, послухайте мелодію. Її принесла нам Муза — Богиня натхнення. Заплющте очі і намалюйте пейзаж у своїй уяві під супровід цієї чарівної мелодії...

(Діти малюють пейзажі в уяві, а потім коротко розповідають про барви своїх уявних картин.)

Рухлива гра «Перелітні птахи»

Вихователь: Діти, зараз ми пограємо у рухливу гру «Перелітні птахи». Уявіть, що всі ви перетворилися на журавликів і повертаєтеся на батьківщину із теплих країв. Під звуки мелодії «журавлі» летять до рідної землі. Як музика стихне — «журавлики» завмирають і стоять нерухомо. Щоб потрапити на батьківщину, кожному «журавлику» необхідно виконати завдання:

- назвати пестливо — темна ніч (темнесенька нічка), дрібний дощ (дрібнесенький дощик), ясне сонце (яснесеньке сонечко), біла хата (білесенька хатинка);
- назвати одним словом — вмиватися слізьми (плакати), повісити носа (похнюпитися), плутатися під ногами (заважати);
- підібрати ознаку — сонце яке? квіти які? весна яка? дерева які?
- назвати прислів'я, пояснити його зміст.

«Галявина чорних силуетів»

Вихователь: Діти, погляньте, на столі лежать якісь чорні предмети. Що вони вам нагадують? Як ви вважаєте, чому вони мають чорний колір? А тепер візьміть собі по одному силуету.

(Діти беруть силуети, перевертають: це вирізані з картону силуети квітів — тюльпанів та конвалій. За допомогою силуетів вихователь ділить дітей на дві команди.)

Вихователь: А тепер ми з вами пограємо у командні ігри. Першим ми проведемо конкурс казкарів. Команда «Тюльпан» складе казку за кольоровими кружечками, а команда «Конвалія» — за зображеннями казкових героїв з різних казок.

(Діти у кожній команді домовляються, хто буде починати, і складають казку, по черзі продовжуючи розповідь попереднього учасника.)

Вихователь: Молодці, діти, а тепер проведемо конкурс «Хто швидше відповість?». Я буду по черзі ставити запитання кожній команді. А якщо гравці якоїсь команди не зможуть швидко відповісти, відповідатиме інша команда. Виграє той, хто дасть більше правильних відповідей.

- Назвіть зорю, яку ми бачимо вдень. (Сонце)
- Як називають надзвичайних, дивовижних тварин, які не мешкають у нашій місцевості? (Екзотичні)
- Що означає слово «базікати»? (Говорити, патякати, теревенити, спілкуватися, гомоніти)
- Назвіть ворсисту зброю художника. (Пензлик)
- Якого кольору волосся у Мальвіни? (Блакитного)
- Як називають птахів, які відлітають у теплі краї? (Перелітні)
- Як називають картину, на якій зображено квіти, фрукти? (Натюрморт)
- Що росте на голові? (Волосся)
- Як називають картину, що зображує природу? (Пейзаж)
- Коли зозуля відвідує своє мале зозулення? (Ніколи)
- Як називають тварин, які живуть у морі? (Морські)
- Якого кольору заєць узимку? (Білого)
- Де живе казковий птах? (У казці)
- Як називають невелику ділянку суші серед океану? (Острів)

(Вихователь пропонує до уваги дітей два малюнки.)

Вихователь: Діти, уважно розгляньте малюнки і скажіть, що на них не домальовано. (Дахи будинків, гілки ялин, колеса машин, квіти, гриби, калина,

сова, білка, повітряні кульки...) А тепер — домалуйте їх.

(У кожній підгрупі діти домовляються про те, хто і що буде домальовувати. Заняття закінчується колективним малюванням. Вихователь нагороджує всіх учасників змагання. Повідомляє дітям, що на наступному занятті вони складатимуть казки за сюжетами домальованих малюнків.)

Ігри, спрямовані на розвиток зв'язного мовлення, формування вмінь комунікативної діяльності

День народження

Діти обирають іменинника. Кожен жестами, рухами та мімікою показує, що дарує імениннику, а іменинник намагається відгадати. Гра починається зі слів: «Я дарую...».

Показуха

Діти діляться на команди. Кожна команда задумує слово і, використовуючи невербальні засоби, представляє це слово іншій команді, яка має його відгадати.

Вікно

Гравці стають одне навпроти одного. Вихователь каже: «Уявіть собі, що вас відділяє вікно з дуже товстим склом. Спроби кричати марні — партнер вас не почує. Але йому необхідно розповісти дуже важливу новину. Спробуйте передати партнеру зміст розмови, не промовляючи жодного слова». Після цього на вушко говорить дітям завдання — новину, яку необхідно передати.

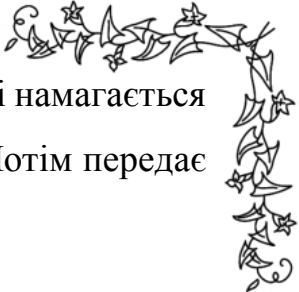
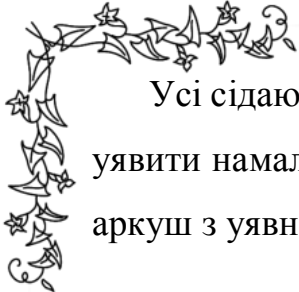
Ланцюжок

Перша дитина називає об'єкт, друга — його властивості, третя — новий об'єкт з тими самими властивостями, четверта — іншу властивість нового об'єкта і так далі. Наприклад: морква — морква солодка — солодким буває цукор — цукор білий — білим буває сніг.

Складаємо рекламу

Запропонувати дітям скласти рекламу будь-яких казкових речей або продуктів чи предметів. Зробити малюнок і продумати словесний захист своєї творчої роботи.

Картина

Усі сідають кружка. Один тримає у руках чистий аркуш паперу і намагається уявити намальовану картину. Він починає детально її описувати. Потім передає аркуш з уявною картиною іншому, той продовжує уявний опис.

Конспект інтегрованого заняття для дітей молодшого дошкільного віку на тему: «На лісовій галявині»

МЕТА:

- учити дітей описувати об'єкти, явища природи, складати оповідання за допомогою вихователя;
- учити міркувати, висловлювати свої думки, сприяти розвитку мовлення дітей;
- продовжувати вчити дітей підбирати епітети, пестливі слова, узгоджувати іменники з прикметниками, числівниками, дієсловами у роді, числі та відмінку;
- вправляти у чіткій вимові звуків рідної мови за допомогою чистомовок;
- розвивати мовне дихання, артикуляційний апарат;
- розширювати та уточнювати знання про диких тварин;
- сприяти розвитку емоційної сторони мовлення, інтонаційної виразності, вміння передавати настрій, почуття;
- розвивати мислення, уяву, фантазію;
- виховувати почуття дружби, взаємодопомоги.

ОБЛАДНАННЯ:

- мольберт;
- аркуш ватману;
- маркери, олівці;
- контурні малюнки вовка, лисиці, зайця, борсука, які виражають різні емоційні стани.

ПОПЕРЕДНЯ РОБОТА:

- бесіди про диких тварин, розповідання казок про тварин, розглядання ілюстрацій;
- спостереження за деревами, кущами та іншими рослинами;
- розучування віршика-загадки про їжачка.

ХІД ЗАНЯТТЯ:

Вихователь: Малята, сьогодні ми подорожуватимемо до лісу. Ось погляньте на цю доріжку. Вона приведе нас до самого лісу.

(Вихователь проводить рухливу гру «Рівенькою доріжою».)

Вихователь: Як довго ми йдемо, навіть стомилися. А чи бачите ви ліс;? (Ні.) І я не бачу. Давайте ми зараз самі його створимо, вигадасмо. Не простий, а чарівний, казковий. Хочете? (Так.)

(Вихователь збирає дітей навколо столу, на якому розміщено аркуш ватману. Починає малювати, діти коментують і по можливості самі домальовують деталі.)

Коментоване малювання

Вихователь: Що я намалювала? (Малює сонце.) Чому я намалювала сонце? Що воно нам дає? (Світить, зігріває.) Ось сонечко зігріло аркуш, і почали з'являтися дерева. Які дерева ростуть у лісі? (Дуб, береза, ялина, сосна, клен тощо.) Першою виросла ялинка. (Малює ялинку.) Яка вона? (Гарна, висока, зелена, струнка тощо.) Чи є у неї листочки? На що схожі голки? Яка ялинка взимку? (Відповіді дітей.) Скільки ялинок у лісі? (Одна.) Намалюємо ще. Скільки тепер ялинок? (Три.) Чим вони відрізняються? (Розміром. Є великі і маленькі.) Скільки великих ялинок? (Дві.) Скільки маленьких? (Одна.) А ще на сонячній галявині росло одне гарне дерево. Я почну малювати, а ви здогадайтеся, яке саме. (Берізка.) Яка вона? (Струнка, висока, гарна, кучерява.) Куди тягнуться гілочки?

(Діти описують.) Що ще росте у лісі? (Кущики, гриби, квіти, травичка — діти називають, а вихователь малює.) А чим кущик відрізняється від дерева? (Відповіді дітей.) Одного разу в лісі трапилася пригода. Ось послухайте, як про

неї розповіла поетеса Наталя Забіла:

По лісі стежинкою
Дівчинка йшла
І раптом клубочок
На стежці знайшла.
Хотіла торкнутись —
Ой, що ж то за жах!
Цей сірий клубочок
Увесь в колючках!
Дівча від клубочка
Відскочило вбік,
А він ворохнувся,
Розгорнувся Та й утік!..
Ну, хто догадається —
Що ж то було?
Який це клубочок
Дівчатко знайшло? (їжачка.)
Діти, розкажіть, який він, а я буду малювати.

(Діти розповідають, хтось пригадує вірш-загадку про їжака.)

Дитина:

Гостроносий і малий,
Сірий, тихий і незлий.
Вдень ховається.
Вночі йде шукать собі харчі.
Весь із тонких голочок.
Як він зветься?... (їжачок.)

Вихователь: Чому їжак вдень ховається? Що він любить їсти? Покажемо, як їжачок прогулюється лісом.

Фізкультхвилинка-чистомовка

Через поле і лісок-ок-ок-ок-ок,

Йшов маленький їжачок-ок-ок-ок-ок.

Спинку спритно вигинав-ав-ав-ав-ав,

Гострі голки наставляв-ав-ав-ав-ав.

На галявинці грибки-ки-ки-ки-ки

Позбирав він залюбки-ки-ки-ки-ки,

Покотився по землі-лі-лі-лі-лі,

Відпочив він на гіллі-лі-лі-лі-лі.

Потім встав та потягнувся-увся-увся-увся-увся,

Та й додому повернувся-увся-увся-увся-увся.

Звеселились їжачата-ата-ата-ата-ата

І зустріли радо тата-ата-ата-ата-ата.

(Діти проговорюють чистомовку, супроводжуючи слова відповідними рухами.)

Вихователь: Їжачок втомився і сказав: «Хук!». І ми втомилися. Давайте разом з ним наберемо носиком повітря, розведемо руки в сторони, опустимо їх різко і скажемо: «Хух!». (Повторюють тричі.) Молодці, а тепер сідаймо, відпочинемо.

(Діти сідають на стільчики, що стоять півколом біля мольберта, на який вихователь виставляє намальовану картину.)

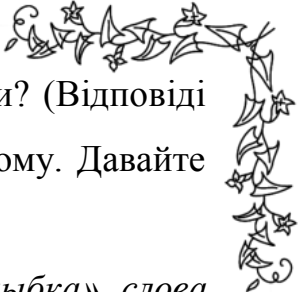
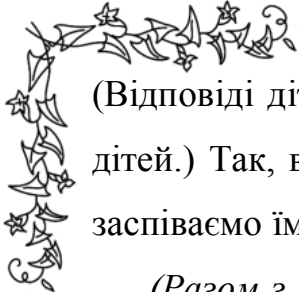
Вихователь: А наш їжачок був дуже сміливий, він любив прогулюватися лісом навіть удень, адже у нього були дуже гострі колючки. Одного разу він ішов лісом, нюхав носиком свіже повітря.

Діти, покажіть — як? (Діти імітують.) Раптом із-за кущика вистрибнув... (Виставляє зайчика.) Хто? (Зайчик.) Розгляньте, який він? (Маленький, сірень-

кий.) А що він робить? (Плаче.) Як він плаче? Давайте покажемо. Наберемо носиком повні груди повітря, а видихнемо ротиком, промовляючи: Ой-ой-ой-ой!!! Ай-ай-ай-ай!!!

(Вихователь проводить вправи на мовне дихання.)

Вихователь: «Чому ти плачеш? » — запитав у Зайчика їжачок. Діти, чому Зайчик міг плакати? (Коза вигнала, злякався Лисички чи Вовка.) Давайте пожаліємо його. Як це можна зробити? (Погладити, сказати: «Не плач, не сумуй, витри слізки...».) Як міг його заспокоїти їжачок? (Поколоти ворога голками.) Тут тріснула гілочка, Зайчик злякався і втік. А на галявину вибігла... (Виставляє силует Лисички.) Хто це? (Лисичка.) Яка вона? (Хитра, лукава, пухнаста, руда...) Покажіть, діти, яка вона. (Діти імітують рухи Лисички — «виляють хвостиком», мружать очки...) «А чи не бачив ти Зайчика?» — запитала Лисичка у їжачка. Що він їй відповів? (Відповіді дітей.) «А куди він побіг?» — знову запитує Лисичка. Чи признався їжачок? Чому? (Відповіді дітей.) «Тікай геть! — сказав їжачок. — Бо поколю тебе!». Давайте всі разом проженемо Лисичку. (Діти сваряться, проганяють Лисичку.) Руда втекла, і їжачок побіг собі далі, наспівуючи веселу пісеньку. Раптом на стежинку вистрибнув хтось страшний! (Виставляє силует Вовка.) Хто це? (Вовк.) Який він? (Злий, хижий.) Які у нього пазурі? (Діти зображують злого Вовка). Що він хоче зробити? (Накинутися і з'їсти їжачка.) І що трапилося далі? (Вовк стрибнув на їжачка, уколовся, завив, утік.) А наш їжачок повертався додому і по дорозі зустрів незнайоме звірятко. «Хто ти? Я тебе не знаю! Де ти живеш?» — запитав їжачок. Малята, а ви знаєте, що це за звірятко? (Діти висловлюють припущення.) А звірятко відповіло: «Я — Борсук, живу в лісі, у мене є зручна нірка. А зараз я гуляю, шукаю смачні корінці». Діти, як ви вважаєте, Борсучок добрий чи злий? (Добрий, бо усміхається.) Давайте назвемо його лагідно — Борсучок. (Діти промовляють лагідно.) А тепер прошепочемо його ім'я. (Шепочуть.) Скажемо радісно, здивовано, сумно. (Діти промовляють з різними емоціями.) А тепер скажемо так, щоб слово застрибало. (Промовляють по складах.) Тепер викриknіть його. (Діти кричать.) То що це за звірятко? (Борсук.) Чи подружиться він з їжачком? Чому ви так вважаєте?

(Відповіді дітей.) Чи буде їжачок колоти Борсучка своїми голками? (Відповіді дітей.) Так, вони дружитимуть і завжди усміхатимуться одне одному. Давайте заспіваємо їм пісеньку про усмішку та дружбу.

(Разом з вихователем діти під фонограму співають пісню «Улыбка», слова Михайла Пляцковського, музика Володимира Шаїнського.)

Вихователь: От і настав час нам прощатися і повертатися у дитячий садок. До побачення,... (їжачку!) До побачення,... (Борсучку!) Усім, усім, усім лісовим мешканцям — до побачення!

Самостійне складання казки на тему та за планом вихователя

(для дітей старшої групи)

Мета. Вчити дітей самостійно складати казки на тему за планом вихователя. Збагачувати словник приказками (*зачин*) та кінцівками, образними виразами. Вчити дітей використовувати в реченні порівняння, слова «наче», «немов», «мов».

Обладнання. Зачин та кінцівки до казок, загадки про звірів героїв казки, іграшкові звірі.

ХІД ЗАНЯТТЯ

- Діти, які казки ви знаєте? Як починаються казки? Якими словами закінчуються?

- «Усяке в світі буває, про всяке й казка розповідає».
- « Чи правда, чи неправда, було, чи не було, в казці мовиться...»
- « Одне око у Оленки спить, друге дивиться, одне вухо – спить, друге – слухає».

- « Це тільки приказка, казку слухай далі».
- « Вони жили-поживали, та й добра наживали».
- « Тут і казці кінець, а хто слухав молодець».
- « І я там був, мед пив, по бороді текло, а до рота не попало».

- Діти, до нас сьогодні прийшов незвичайний гість... Ану здогадайтеся , хто це?

*Грізний погляд, буйна грива,
Дужий, спритний, горділивий.
Заричить – усяк замовкає,
бо він цар, це кожен знає. (Лев)*

- До нас прийшов Лев, а ще його називають ... (*Цар звірів*).
(іграшковий лев, що вдягається на руку).

Лев. Доброго ранку, діти! Я прийшов до вас із далеких країв. Чув я, що у вашому садку є добрі діти. Чи це правда? У мене велика біда, чи хочете мені

допомогти? А чи будете чемними та уважними?

Я жив у гарному чарівному лісі. Усі звірі в нас дружили, а я в них був царем. Ми жили дружно, одні одним допомагали, завжди були веселі та щасливі.

Але одного разу сталася біда. Вона зачарувала ліс та усіх звірів. А мене прогнала з лісу. І тепер я ходжу по світі шукаю, хто б мені допоміг зняти чари злої відьми та повернутися додому. Діти, чи ви б хотіли мені допомогти? То ви готові?

Діти, я розповім вам, як можна зняти чари злої відьми. Вам потрібно самим скласти казку. Назва цієї казки – « Як звірі товаришували». Щоб знати, про яких звірів йдеться у казці, вам потрібно відгадати загадки.

*Довгі вуха, куций хвіст,
Невеликий сам на зріст.
(заєць)*

*В темнім лісі поживає,
довгий хвіст пухнастий має.
Їй на місці не сидиться
А зовуть її ... (лисиця)*

*Влітку любить полювати,
а узимку в лігві поспати.
Як зачує він весну,
Прокидається від сну.
(ведмідь)*

*Дуже довгі ноги маю,
Ледве їх переставляю.
Сам високий я на зріст.
Замість носа в мене хвіст.*

(слон)

- Героїв казки ми вже маємо, назва казки – « Як звірі товаришували». Діти, а тепер подумайте, як ми почнемо нашу казку?

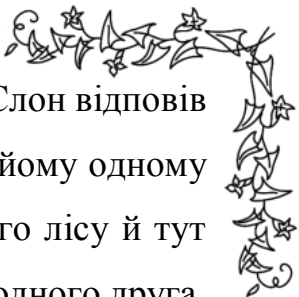
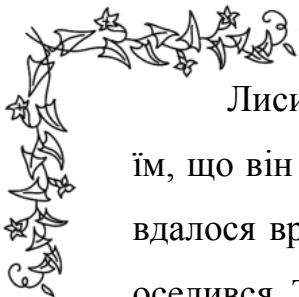
План казки

- 1.Хто зі звірів дружив між собою?
- 2.Який новий звір з'явився у лісі?
- 3.Як друзі ставилися до дивного звіра?
- 4.Яка біда сталася в лісі?
- 5.що зробив слон?
- 6.як звірі потоваришували?
- 7.Як закінчується казка? (*Діти з допомогою вихователя складають казку*).

Не за горами, не за борами був собі чарівний ліс. І жили в тому лісі різні звірі. Але з них лише троє були справжніми друзями – це заєць, лисиця та ведмідь. Вони були великими друзями, всюди ходили разом. Вони були дуже кумедними, і все їм було цікаво.

Одного разу друзі побачили у своєму лісі чужого великого звіра. Він здався всім кумедним і смішним. Сам він був величезний, мов гора, вуха у нього наче два величезні крила, а ніс довгий немов труба. Ніхто з ним не хотів знатися. Всі з нього насміхалися.

Одного дня сталася біда. У лісі почалася пожежа. Усі звірі утікали. Бідолашні мусили залишати свої домівки. Лише слон не тікав. Він немов ожив, бо чимдуж побіг до річки опустив свій хобот у воду та й почав її набирати. Потім швиденько, наче швидкий скакун, побіг до вогню. І так бігав то до води, то до вогню. Це побачили зайчик, лисиця та ведмідь. Вони дуже здивувались, побачивши дивного звіра, який, мов пожежники, гасить вогонь. А за кілька хвилин й собі побігли за відрами та давай носити воду й гасити вогонь. Ось так звірі дружно загасили вогонь та врятували ліс і звірятко. Усі були втомлені, але щасливі.

Лисичка підійшла до слона та й запитала, хто він і звідки. Слон відповів їм, що він її далеких країв. Мисливці вбили його родину, лише йому одному вдалося врятуватися. Йому довелося тікати, і він забрів до їхнього лісу й тут оселився. Тільки, каже слон: « Мені дуже сумно, бо не маю тут жодного друга. Ніхто не хоче зі мною дружити». А лисичка каже йому: « Ми хочемо з тобою дружити і щоб ти був нашим другом».

З того часу вони дійсно стали друзями, і вже їх четверо гралося, танцювало, ходило на прогулянки та на полювання.

Тут і казці кінець, хто трудився молодець!

Лев (звертається до дітей). Діти, дуже дякую. Гарна вийшла у вас казка. А головне, ви зняли чари злої відьми. Чари зникли, і я можу повернутися додому. Дуже дякую вам, діти. Я розповім про вас усім нашим звірятам. Прижайте до нас у гості. До побачення.

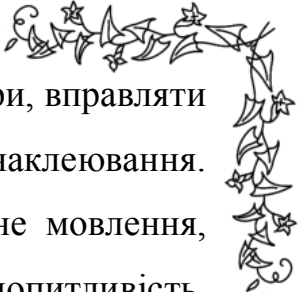
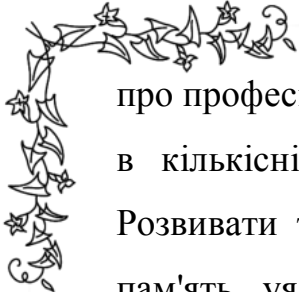
(За бажанням – інсценування казки за участі дітей).

Підсумок заняття.

ВИНАХІДНИКИ

Інтегроване заняття з пріоритетом мовленнєвих завдань

Мета. Вчити дітей знаходити в знайомих речах навколишнього світу нове, незвичайне. Формувати в дошкільнят прагнення мати свою точку зору, звичку до самостійного розмірковування, розвивати здатність формулювати і висловлювати свою думку аргументовано, зрозуміло, відстоювати її. Удосконалювати вміння дітей збільшувати речення за запитаннями; утворювати прикметники від іменників, утворювати іменники за допомогою зменшено-пестливих суфіксів. Спонукати дітей до словотворення шляхом поєднання двох слів («різнокольоровий», «кубочок»). Формувати вміння поділяти слова на склади, виділяти та називати звуки в п'ятизвукowych словах. Вчити дітей придумувати новий кінець до старої казки. Закріпити знання дітей

про професії людей, назви кольорів, знання про геометричні фігури, вправляти в кількісній лічбі у межах 10. Удосконалювати навички наклеювання. Розвивати творчі здібності, творче та логічне мислення, зв'язне мовлення, пам'ять, уяву, фантазію, артикуляційний апарат. Виховувати допитливість, самостійність, повагу один до одного.

Попередня робота. Заучування вірша, чистомовки до теми; розучування тексту фізкультхвилинки; бесіда про професії людей, використання дидактичних ігор та вправ.

Обладнання . Кубики з картону, силуети очей, носиків, ротиків та вушок (*кілька варіантів на кожну дитину*); клейстер, підставки для пензликів, пензлики для клею. Серветки, клейонки, кубик-саморобка, сумочка з кубиками з різних матеріалів, ілюстрація до казки «Колобок», мольберт, скринька, магнітофон, запис інструментальної музики, вірш, загадка, чистомовка до теми, текст фізкультхвилинки.

ХІД ЗАНЯТТЯ

- Діти, сідайте в коло, сьогодні у нас дуже цікава розмова. Сьогодні кожен з вас буде висловлювати свою думку. Тому ми сидимо в колі, щоб жодна наша думка не загубилась. Якщо хтось її випустить, інший обов'язково підхопить.

Вступна бесіда.

- Чи можна в звичайних речах побачити незвичайне?
- Кого називають винахідником?
- А ви можете бути винахідником?
- Давайте сьогодні спробуємо стати винахідниками, знайти у речах, які відомі нам, щось нове, незвичайне.
- Поговоримо ми сьогодні про... А про що, ви дізнаєтесь, відгадавши мою загадку.

Що за річ така одна?

Вабить малюків вона,

*Бо і грати і читати,
Будувати, рахувати
Допоможе вам вона,
Навіть вчений Рубик
Використав ... (кубик)
(показ кубика)*

- Це звичайна річ?
- Що таке кубик?
- Що є в кубика ? (*Кути, ребра, грані*)
- Це площа чи об'ємна геометрична фігура?
- Де ми використовуємо кубик?
- Що заважає йому котитися?
- Як можна сказати про рух кубика, якщо спробуємо його покотити?

(Кубик крокує)

- Які кубики бувають за розміром?
- За кольором?

Дидактична гра « 3 чого зроблений »

Вихователь показує кубики з різних матеріалів, діти утворюють прикметники від іменників.

Кубик з дерева ... - дерев'яний кубик; з пластмаси, з пластиліну, із скла, з тканини, з хутра, з металу, з картону.

- Які ще бувають кубики за матеріалом?

Дидактична вправа « Назви за формою »

- Що навколо нас в кімнаті схоже на кубик за формою?
- Назвіть по черзі звуки в слові «кубик». (*Дитина, яка назвала першою звук в слові, встає зі стільчика. Діти визначають кількість звуків в слові «Кубик»*).

- Давайте поділимо слово «кубик» на склади. Який перший склад?
Другий?

- Назва якої тваринки сховалась в слові «кубик»?
- Чи можна скласти речення зі словом «кубик»? я склала ось таке речення: « У хлопчина кубик». Це речення довге чи коротке?
- Давайте спробуємо поступово збільшити це речення.

Дидактична вправа «Збільш речення»

- Як звати хлопчика? Цей хлопчик великий чи маленький? Який кубик за кольором? З якого матеріалу він зроблений?

- Давайте скажемо речення, яке отримали після збільшення.

(Вихователь разом з дітьми проговорює речення, дитина, на яку вказує вихователь, піднімається) .

- Скільки слів в цьому реченні?
- Яке це речення, довге чи коротке?
- Яке було перше речення?
- Скільки в ньому слів?
- Чи збільшили ми речення?
- Давайте пригадаємо чистомовку про кубик?

Бик-бик-бик – кольоровий кубик,

Ель-ель-ель – допоможе зробити стілець,

Ван-ван-ван – для малечими – диван,

Ик-ик-ик – для гномика – домок.

(Полілог « Чи міг би кубик стати живим». Висновок: у фантазіях та під час гри ми можемо «оживати» будь-яку річ).

ФІЗКУЛЬТХВИЛИНКА

Хто ж там, хто вже так стомився

І наліво нахилився?

Треба дружно всім нам встати,

Фізкультпаузу почати.

*З кубиків великий збудували дім.
Ходим по доріжці, граєм перед ним.
А в садочку квіти будемо збирать,
Потім ці квіти мамі дарувать.
Разом все зробили, ось і відпочили.*

(вихователь звертає увагу на ілюстрацію до казки «Колобок»).

- До якої казки ця ілюстрація?
- Де помилився художник?
- Що означає слово «колобок»?
- То як тепер назвемо колобка?
- Як же так вийшло, що колобок перетворився на кубик?

(Відповіді дітей).

- Давайте спробуємо придумати новий кінець до казки.
- Діти, чи може у кубика бути професія? Назвіть, ким би міг працювати кубик?

(Відповіді дітей).

- Як найбільше ви любите використовувати кубики?

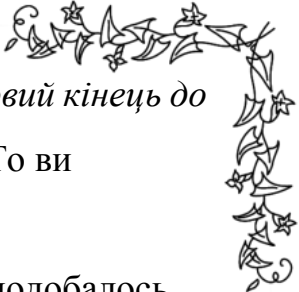
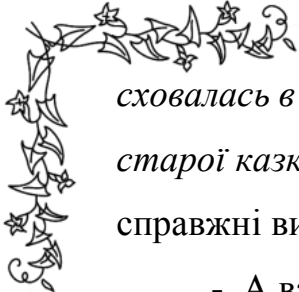
Гра з кубиками

*Кубик на кубик
Ставим ми чітко.
Кубик на кубик –
Виходить бесідка.
Кубик до кубика
Поряд кладем –
Ось і доріжка,
По ній ми підем.*

*Ну а якщо
Трішки на потрудитись,
Гарний будиночок
Може з'явитись.*

*Ой, подивіться, як граємо разом!
Кубик возить Максимко КамАЗом,
Дмитрик – будує, Мишко – помагає,
Потім Гануся наш дім прикрашає.
Всі ми радіємо – споруда яка!
Досить красива, досить стійка.
Ось і звірятка у ній поселились,
Бачте, ще кубики нам знадобились,
Меблі ми робим, звіряток саджаєм,
Гру ні на мить ми не зупиняєм.*

- Діти, хочете вас здивую? (*Показ кубика-саморобки*).
- Що це? Чи уявляли ви кубик таким?
 - На кого він схожий? Що з цим кубиком можна робити?
 - давайте порахуємо, із скількох граней складається кубик. Назвіть їхні кольори.
- Чи сподобався вам цей кубик? Давайте скажемо про нього лагідні слова. (*Дидактична вправа «Скажи лагідно»*).
- Діти, у ва на столах стоять різнокольорові кубики. Я пропоную вам перетворити їх на портрети звіряток.
(*Діти під музику наклеюють на кубики обрані за власним задумом вуха, ніс, ротик та оченята, отримуючи портрети звіряток. «Кубик» знайомиться зі звірятками*).
- Як ви вважаєте, чи можна вас сьогодні назвати винахідниками?
- Ви сьогодні знайшли у звичайній речі нове, незвичайне (*тварину, яка*

сховалась в назві кубика, придумали кубіку професії, придумали новий кінець до старої казки, перетворили новий кінець на портрети звіряток). То ви справжні винахідники. Молодці!

- А вам сподобалась наша сьогоднішня розмова? Що вам сподобалось найбільше?

ВЕЛЕТЕНЬ ЛІСІВ

ІНТЕГРОВАНЕ ЗАНЯТТЯ В СТАРШІЙ ГРУПІ

Програмний зміст: розширити та уточнити знання дітей про зимовий ліс.

Про життя диких тварин узимку.

- Дати вихованцям уявлення про лося, його зовнішній вигляд, поведки, ознайомити з особливостями пристосування тварин до умов середовища (способи живлення, пересування, захисту від ворогів). Систематизувати уявлення дітей, змодельовавши середовище, в якому може жити лось. На конкретних прикладах показати взаємозв'язки між рослинами й тваринами. Підвести до розуміння єдності природи.

- Розвивати творче уявлення, пізнавальну активність. Логічне мислення, вміння порівнювати, аналізувати, систематизувати, вчити складати розповідь.

- Сприяти розвитку зв'язного мовлення, вчити правильно вживати закінчення іменників, вправляти в звуковому аналізі слів, аналізі речення, в правильному виборі звукової моделі слова.

- Формувати задатки екологічної свідомості, основи екологічної культури. Виховувати екологічно доцільну поведінку, гуманне ставлення до рослин, тварин незалежно від особистісних уподобань.

Матеріал. *Демонстраційний* - картина із зображенням зимового лісу та вирізані силуети зимових тварин, годівниця; велика картина із зображенням лося; картина із зображенням корови, коня; ілюстрації для складання сюжетної розповіді та картинки для складання екологічного ланцюжка; аркуш паперу для моделювання, дві звукові моделі слова, фішки для позначення звуків та слів у реченні. *Роздавальний* – картки зображення тварин, простий олівець, фішки для позначення звуків у слові та слів у реченні.

Попередня робота. Проводилися заняття з різними видами діяльності, присвячені ознайомленню дітей з лісом, з осінніми клопотами лісових мешканців. Разом з дітьми в процесі кількох занять різного спрямування було

створено макети осіннього лісу – площинний та об’ємний. Відбулася екскурсія до краєзнавчого музею з метою ознайомлення з природою рідного краю. Спільно з батьками та дітьми було створено колекцію малюнків «Дикі тварини».

ХІД ЗАНЯТТЯ

Вихователь. Добрий день, діти. Послухайте, будь-ласка, цей вірш.

Білий сніг пухнастий

Падає, кружляє

І на землю тихо

Стелиться, лягає.

Темний ліс накрила

Шапка-чарівниця,

І деревам нині

Ще солодше спить.

Чи не хочете ви на хвилинку зазирнути до зимового лісу? Заплющте очі та уявіть собі картинку зимового лісу. У кожного перед очима буде свій ліс. Відкрийте очі й подивіться на цю ілюстрацію. Чи таку картину ви уявляєте? (*Виставляється картина із зображенням зимового лісу. Обговорюється з дітьми.*).

Наче в хмарі, сіро-синій

Ліс заснув і день замовк.

Все укрит пухнастий іній,

Притрусив легкий сніжок.

Приколихала ліс чарівниця-зима, і він заснув. Подивіться, як гарно,

чудово в зимовому лісі. Сніг укрити землю рівною, товстою ковдрою. Дерев, кущі одягли білі шати. Чи доводилося комусь з вас бувати в такому лісі?

І хоча здається, що ліс поринув у глибокий сон, у ньому можна почути різноманітні звуки. Які саме? Завивання вітру; шум дерев, падіння снігових шапок з верхівок дерев, тріск гілок, рипіння снігу під ногами в морозний день.

Як виє вітер? (*У-у-у*). Як шумлять дерева? (*Ш-ш-ш*). Що можна почути, коли впаде з дерева шапка снігу? (*Бух. Бух*). Що можна почути, коли трісне гілочка? (*Трісь*.) Як рипить сніг під ногами? (*Рип-рип-рип*).

Взимку ліс відпочиває,

В тиші силу набирає.

Цікаво., що зараз можуть робити лісові мешканці? Давайте разом поміркуємо. Хто розкаже про якусь одну тваринку, має взяти її зображення і знайти їй відповідне місце на картині.

Дятел стукає: тук-тук! Спритна білка перестрибує з гілки на гілку, а може, шукає десь під снігом горішки, які запасла з оселі, або спить у теплому дуплі чи гризе шишку. Зайчику заховався під кущем, що править йому за домівку, і прикрив лапкою чорний ніс. Голодний вовк ходить похмуро поміж дубів, хижо клацає зубами, а, може, відпочиває у лігві після нічного полювання. Сновигає лісом лисиця, шукаючи здобич. Спить у теплому барлозі Ведмідь. А їжак – у гнізді. (*Діти прикріплюють зображення кожної тварини до картини із зображенням лісу*).

Ось наш ліс ожив. Виявляється, не все в ньому спить узимку. Подивіться на картинку і знайдіть на ній найменшого лісового мешканця. Так, найменша у лісі лісова мишка. Ось вона під снігом бігає, ховається від лисички. А про найбільшого лісового звіра говоритимемо пізніше; він скоро з'явиться в цьому засніженому лісі.

Уважно придивитись, можна побачити сліди лісових мешканців. Ось пробігла лисичка. А це хто пристрибав і залишив ямочки? Хто погриз шишку?

Снігова абетка

Є абетка снігова, а сліди – її слова.

Заєць слід кладе шнурочком.

Риска в ряд і риска збоку.

Хто рядочок рівно вишив?

Це пробігла щойно мишка.

Рись взуває в капці лапки,

Має слід чотири крапки.

Лось пішов на водопій.

Слід його серед полів –

Наче слід від ковзанів.

Запитання для кмітливих та уважних: А чиї це великі сліди? Мабуть, великий звір ішов. Хто б це міг бути. Спробуйте відгадати загадку.

Гарний, дужий, довгоногий,

Мов корону, носить роги.

Та вона така важка –

не втечеш від хижака.

Взимку скинув роги – й ось –

До весни безрогий ... (лось).

Хочете поглянути на лося? (показ картини).

Дидактична гра

«Швидко відповідай»

Діти, пограймо в гру. Я ставитиму запитання, а ви швидко на них відповідатимете. Хто це? (Лось). Нема кого? (Лося). Даємо цукерку кому?

(Лосю або лосеві). Бачите ви кого? *(Лося).* Можемо пограти з ким? *(З лосем).* А показатися можна на кому? *(На лосі, на лосеві).* Як ми покличемо цю тварину до себе? *(Лосю).*

Полілог. Вихователь виставляє на дошці зображення лося. Лось – найбільший із лісових звірів, його ще називають велетнем лісів або лісовим велетнем.

Хто бачив лося? Де його можна побачити? Так, у лісі, в музеї, на картині, в книзі тощо.

Хто знає, де живе лось? Це дика чи свійська тварина? Чому ви так вважаєте?

Який лось на вигляд? *(великий, високий).* Який у нього тулуб? *(Довгий, широкий).* А голова? *(Витягнута, довга).* Що у лося на голові? Які роги? *(Широкі, великі).* У самиці їх немає. Вона безрога. Зір у лосів поганий, проте дуже добрий нюх. Великі вуха, рухаючи якими, він може почути найменший шурхіт.

Які у лося ноги? *(Довгі, дужі із загостреними по краях копитами).*

Як він ходить? *(Поважно, тихо, ледве чутно).* Покажіть. *(Діти імітують ходу лося).*

Чи вміє лось швидко бігати, маючи такі ноги? Так, він швидко бігає, легко долає болота, бо під час ходіння по болоту в нього розсовуються копита. Завдяки цьому площа ступні збільшується, і тварина може легко йти по болоту. Завдяки високим, міцним ногам лось легко пересувається засніженим лісом.

Як він бігає? *(Швидко і на далекі відстані).* Для чого лосеві міцні ноги? *(Щоб втікати від небезпеки).* Ударами передніх ніг він захищається від ворогів *(вовків, ведмедів).* Лосенята, старі та хворі тварини часто стають здобиччю хижаків. Лось – обережний і боязкий звір. У разі небезпеки він тікає у зарості. А чи вміє лось плавати? *(Так, він добре плаває, пірнає і часто рятується у воді).* Скільки ніг у цієї тварини? А скільки пар ніг? Що є на ногах? *(Широкі загострені копита по краях копита).* Що вміє лось? *(ходити бігати, плавати, пірнати, занурюватися, стрибати).* Чим вкрито тіло лося?

(Жорсткою, сірувато-бурою шерстю).

Лось – цінний мисливський звір. Він дає м'ясо і велику та міцну шкіру.

Завдання на активізацію мислительної уяви. Діти, всі корови мають по чотири ноги. У лося теж чотири ноги. Отже, лось – корова? Доведіть це так чи ні.

А може, лось – це той самий кінь? Чому ні? Доведіть.

Отже, довга велика голова, широкі великі роги, велика верхня губа, що звисає над нижньою, не дозволяють сплутати лося з нашою твариною. Він більший, ніж корова, вищий за коня.

Давайте пограємо в **гру « Хто зайвий? »** (*Перед кожною дитиною аркуш паперу, на якому зображені баран, корова, лось, коза.*)

Хто зображений на малюнку? Хто зайвий? (*Обведіть кружечком*). Чому ви обвели саме цю тваринку?

Діти доходять висновку, що серед цих тварин зайвий лось, бо він є дикою лісовою твариною, а всі інші – свійські.

Звуковий аналіз слова лось

Послухайте, діти, як звучить слово **лось**. На дошці дві звукові моделі [- 0 =] [= 0 =]. Одна з них відповідає нашому слову. Виберемо правильну схему до слова **лось** з двох запропонованих. А хто з вас придумає гарне речення з цим словом? Ось яке, наприклад, придумала я: **Лось поважно ходить лісом.**

Викладіть схему цього речення. (*Діти спочатку викладають слово самотійно, а потім – на дошці*). Скільки слів у реченні? Про кого йдеться в реченні? Що робить лось? Як він ходить? Де він ходить?

Усі разом доходять висновку, що речення виражає закінчену думку.

Вихователь. Ми з вами слухали, як гарно звучить слово лось, придумали речення з цим словом. Тепер допоможіть мені скласти оповідання про велетня лісів.

Вихователь читає текст, зупиняючись в тих місцях, де діти мають вставити потрібні слова. Підказка – малюнки, виставлені на дошці.

Після довгої ночі прокинулося (...),

Перші його промінчики розбудили на
Верхівках дерев (...) А потім промінчики торкнулися стовбурів (...),
Пухнастої булої ковдри (...),
Який випав цієї ночі.
Заблищали (...).
На галявині з'явився (...).
Він їв (...) дерев та згадував
Про смачні (...), прислухався:
Щось зашаруділо.
З-за (...) визирнув голодний (...)
Він швидко підбіг до (...).
Хотів вчепитися зубами, але лісовий
Велетень відштовхнув його міцними
Передніми (...) та зник у заростях,
Де на нього чекала його сім'я –
лосеня та мама-лосиця.

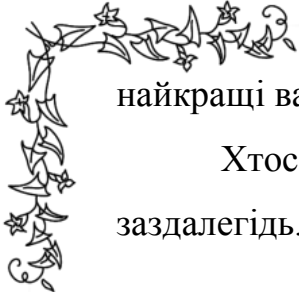
Діти, ви знаєте, що лосі – довірливі тварини, дуже часто підходять
близько до сіл, до людних місць. Уявіть, якби цей лісовий велетень завітав до
нашого дитячого садка. Що б ми з вами зробили б?

Моделювання середовища, в якому міг би жити лось у дитячому садку.

Тож що потрібно для життя лося? (*За відповідями дітей виставляються
картинки*).

Хто допомагає лосям вижити взимку в лісі? (*Лісник*). Що він робить?
(*Педагог виставляє зображення годівниці із снігом, кетягами калини. Діти
розповідають*). Лісник також підбирає слабких лосенят. Вони швидко
звикають до свого хазяїна, який їх підгодовує, доглядає. Навіть якось один лось
через два роки впізнав свого рятівника за запахом і почав тицятися носом у
кишеню, де завжди раніше лежав смачний шматок хліба.

Колективне сюжетоскладання. Дітям пропонують разом скласти
розповідь за серією картинок. Пропозиції обговорюються. Приймаються

найкращі варіанти.

Хтось з дітей читає на пропозицію вихователя вірш, вивчений заздалегідь.

Лось

*В листяному лісі лосю
Влітку краще всіх жилося.
Горобина та вербичка,
Молода, смачна осичка,
І трава , й чагарники –
Аж погладили боки!
Взимку набагато гірше:
Зелені немає більше.
Доведеться кору гризти
Та засохлі трави їсти.
Коли б так весь рік жилось,
Мабуть, зовсім схуд би лось.*

Підсумок заняття.

**Конспект інтегрованого заняття «Використання
інноваційних технологій в роботі з дітьми»**

Старша група

Інтегроване заняття

З використанням ТРВЗ, грамоти, розвитку мовлення, ліплення.

(Казковий вернісаж)

Завдання: розширити знання дітей про величину предметів, вчити застосовувати прийоми фантазування “збільшенням” – “ зменшенням ” під час розв’язання творчих завдань.

Закріплювати знання про голосні та приголосні звуки, продовжувати вчити робити звуковий аналіз трьох, чотирьох слів, вправляти в інтонуванні звуків, уміння виділяти голосні і приголосні звуки; добирати слова із заданим реченням з певною кількістю слів за схемами.

Розвивати зв’язне мовлення, граматичну правильність мови, підбирати прикметники до слова колобок.

Корекційна мета:

Розвивати дрібну моторику пальців рук, довільну увагу, фонематичний слух, бінокумерний та центральний зір, знімати зорову втому.

Матеріали: комп’ютер.

Роздатковий матеріал: предметні картинки, фішки для звукового аналізу, схеми речень.

Вихователь.

Тримає в руках різнокольорові повітряні кульки прив’язані до яскравої стрічки.

- Діти, ви любите казки? От сьогодні ми з вами вирушаємо а подорож до Країни казок. А допоможуть нам у цьому чарівні повітряні кульки. Вони подобаються вам? Чим? (вони яскраві, різнокольорові, веселі. Привабливі, з ними хочеться гратися, їх можна комусь подарувати).

- Скажіть, що ще крім повітряних кульок можна надувати? (*мильні бульбашки*).

- Ось, надуйте бульбашки (*діти надують бульбашки*)

- Які великі, веселі мильні бульбашки ви надули. Та й наші повітряні кульки не маленькі. А були є ось які – в долоні поміщались (*показую кульки*).

- Отже, предмети можуть збільшуватись. Назвіть, що ще може збільшуватись?

(*тісто, коли підходить, крупа коли розварюється в кашу, молоко, коли кипить “втікає” з кастрюлі. Дайте розчинимо нашу квасолю, яку ми вчора в одному стакані замочили водою, а в іншому ні. Що з нею сталося? Чому в одному стакані її стало більше? По скільки ми кидали квасолин? Куди поділась вода?*)

- Квасолинки увібрали в себе воду і тому збільшилися у розмірах.

- А за яких ситуацій предмети зменшуються? (*яблуко зменшується, коли його запекти, шина, коли її проколоти, м'яч, коли його пробити, вода в чайнику, коли вона довго кипить.*)

- Добре. Час у подорож вирушати. Беріться за стрічку. Полетіли.
(*діти виконують плавні рухи під музику співаючи*).

На кульках веселих ми летимо

І кожен із нас поспішає

Веселі герої чекають на нас

І казочка там оживає

- Прилетіли. Діти, нас тут зустрічає якийсь дивний промінчик.

ГІМНАСТИКА ДЛЯ ОЧЕЙ

1. Заплююємо оченята.

Відкрили (*на стелі з'явився промінчик*)

Заплююємо – немає.

Поморгали оченята.

2.Легенько потерли двома пальчиками очі. Поморгали.

3.Подивилися на стелю.

Промінчик бігає по стелі справа, вліво, зліва, вправо, прямо по колу, сів вам на носик.

Простягніть руку вперед. Стежте за кінчиком вказівного пальця повільно наближаючи його до носа.

Поморгали оченята.

4.Подивіться у віконце, одне на одного. Посміхніться.

- промінчик нас кудись веде. Ідем за ним.

Звукозапис

ВЕРНІСАЖ

Віртуальний вернісаж вас вітає

Вам салюти із казок представляє

Розглядайте їх ви пильненько

Та завдання розв'яжіть ви гарненько

- Діти, Вернісаж – це виставка картин. А ми з вами потрапили на віртуальний вернісаж. Де будемо розглядати сюжети картин за допомогою комп'ютера та ще й виконувати завдання, які нам приготували герої. Тоді мандруємо вернісажем. *(на комп'ютері сюжет казки “Ріпка”)*

- З якої це казки сюжет ви бачите на екрані? *(Ріпка).*

- Чому дід не зміг вирвати ріпку? *(Бо вона виросла велика, у діда не вистачило сили).*

- А якби би ріпка була маленькою, то як би закінчилася казка? *(Ріпка була маленькою, то її мишка заховала б у нірку. Дід зварив би ріпку і запросив би на обід бабу, внучку, собачку...).*

- Діти, дід вас запитує у слові – ріпка – це який перший звук? Придумайте слово, яке починається звуком – Р . *(риба, рак, Рівне, Рома, Руслан, рука, ракушка, радіо, ракета, раковина, рослина, рот, рік)*

- А який останній звук у слові – ріпка – звук А – голосний чи приголосний ?

- Які ви знаєте ще голосні звуки? А, О, У, И, І, Е.

- Зі словом ріпка придумайте речення за схемою яку ви бачите на комп'ютері. (схема речення з двох слів, з трьох слів, з чотирьох слів).

- Добре. Із завданням діда ми справилися. Крокуємо далі вернісажем. (на екрані з'являється сюжет до казки. Горщик каші).

- А з якої казки сюжет цієї картини? Горщик каші.

- Що збільшувалося в цій казці?

- Хто міг би з'їсти всю кашу і не наїстися при цьому? (Велетень, людоджер). А як би така нагода трапилася нам і ми діти усього дитячого садочка прийшли їсти цю кашу чи вистачило б всім? (Вистачило б, бо горщик чарівний, він варив каші дуже багато).

- Скажіть, добре чи погано їсти весь час одну кашу? (Погано).

- Чому?

(треба їсти різну їжу, м'ясо, овочі, рибу, фрукти).

- А яку кашу любите ви? (Я люблю манну кашу. Мені мама варить молочну гречану кашу. А моя бабуся пече пшоняну кашу з ізюмом. А я люблю пшеничну кашу з картоплею. Мені подобається вівсяна каша з підливою. Я люблю перлову кашу, а я рисову.)

Зробимо звуковий аналіз слова – рис. І звук – приголосний,

ІІ звук – голосний,

ІІІ звук – приголосний.

- Добре. Піде до дошки і зробить звуковий аналіз слова – рис. (дитина)

З'являється на екрані малюнок горщик каші. А у вас на столах є картини – малюнки. Подивіться, що там зображено і зробіть звуковий аналіз вашого слова.

- А зараз піде до дошки (дитина) викладе слово КАША за допомогою букв. А ви всі зробите на своїй картці-малюнку звуковий аналіз слова

КАША. Скільки звуків у цьому слові? Скільки голосних, скільки приголосних ?

- Добре . Молодці. Завдання виконали всі. (з'являється на екрані казка КОЛОБОК)

- З якої казки сюжет цієї картини? КОЛОБОК

- Діти, ми знаємо що лисичка хитрюща і завжди старається когось піддурити. От і сьогодні вона передала нам завдання з яким вона думає, що ми не справимося, а вона тим часом з'їсть колобка. Лисичка запитує:

Яке слово може заховатися за ось такою звуковою схемою? (на екрані з'являється звукова трьохфонемна схема слова)

-- // --

Давайте, діти разом поміркуємо.

- Скільки звуків має бути у такому слові? (Три.)

1 звук - приголосний

2 звук - голосний

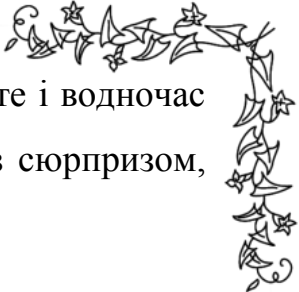
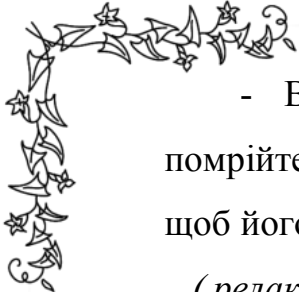
3 звук - приголосний

Я думаю, що за цією звуковою схемою може заховатися слово – ДИМ. Може? А ви як думаєте, які ще слова можуть ховатися за цією схемою? (рис, мак, чуб, лак, мед, суп, рак, вуж, жук, сом, зуб, лев, сир.)

- Молодці. Не вдалося лисичці нас запутати. Справилися ми із цим завданням.

- Подивіться, діти, на колобка. Як ви думаєте, який він? (жовтий, круглий, апетитний, смачний, пухкий, гарячий, рум'яний, духмяний, добрий, солодкий).

- Які хороші слова ви підібрали до колобка. Так і хочеться сказати: “Лисичко, зачекай, рот не відкривай, не їж колобка.”

- В мене, діти, виникла ідея. Ви зараз трішки відпочиньте і водночас помрійте, пофантазуйте якого б ви хотіли зліпити колобка із сюрпризом, щоб його не з'їла лисичка.

(релакс на комп'ютері).

- Відпочили? Пофантазували? І що ви придумали? Якого б зліпили колобка? У мене буде колобок зверху обтрушений сіллю, а у мене перцем. А свого колобка вмащу в гірчицю. А я свого колобка зроблю як їжачка з голочками. А я пофарбую в червоний колір і лисичка подумає, що він гарячий і т.д.

- Встаньте, діти. Підійдіть до мене. Станьте в коло. Давайте пригадаємо як з'явився колобок.

ФІЗКУЛЬТХВИЛИНКА

Жив дід був такий вусатий

Був такий плечастий

Була в нього баба

Пішли вони в комору

Назмітали борошенця

А потім його віяли

Замісили тісто

Зробили колобка

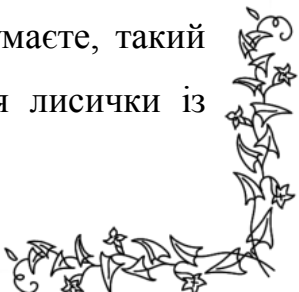
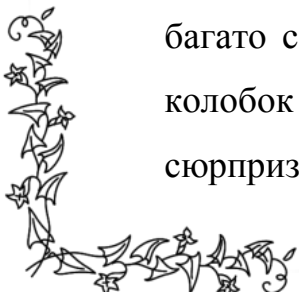
Поклали його на віконечко

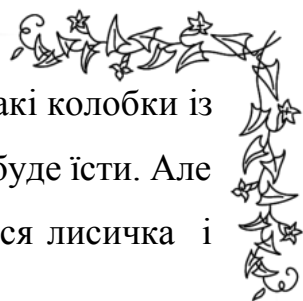
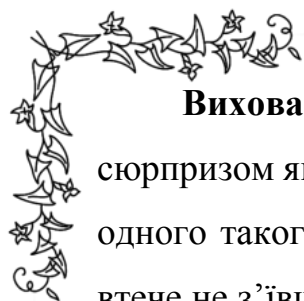
А він скік, на землю,

Скік на травичку, скік на

Доріжку і покотився ...

- Проходьте за столи. Я підготувала тісто, в яке замість цукру всипала багато солі і пофарбувала його у оранжевий колір. Як ви думаєте, такий колобок буде смачний? То ж давайте зліпимо колобок для лисички із сюрпризом!

Вихователь. Діти як ви думаєте, коли лисичка зустріне ось такі коlobки із сюрпризом як вона себе поведе? (Вона зрадіє, бо коlobків багато, буде їсти. Але одного такого понюхає, другого лизне, а він солоний. Розсердиться лисичка і втече не з'ївши коlobка). Оце і буде сюрприз для лисички.

Література

1. Програма розвитку дітей старшого дошкільного віку (6-й рік життя) «Впевнений старт» / Міністерство освіти і науки України, м. Київ 2010
2. А.М. Гончаренко. Розвиток мовленнєвої компетентності старших дошкільників , навчально-методичний посібник до Базової програми розвитку дітей старшого дошкільного віку «Я у світі»/ А. М. Гончаренко. – Видавництво «Світоч», 2009.
3. Мовленнєвий розвиток дітей дошкільників до Базової програми «Я у світі» / укладач Шик Л. А – 2010. – «Видавнича група» «Основа» - 2011. (Серія «ДНЗ. Вихователю»)
4. Анісімова О.Е. Планування роботи дошкільного навчального закладу (за Базовою програмою розвитку дітей дошкільного віку «Я у світі»/ О. Е. Анісімова, Н.О. Колінько, О. Б. Полєвікова – 2010. «Видавнича група» «Основа» - 2011.- (Серія «Дошкільний навчальний заклад. Керівнику»)
5. Коментар да базового компонента дошкільної освіти в Україні: Наук.-метод. Посібник./ Наук. Ред.. О.Л.Кононеко – Редакція журналу «дошкільне виховання». 2003.
6. 745 ігор для дошкільників / Укладач Шевцова О.А. - «Видавнича група» «Основа», 2010. - (Серія «ДНЗ. Вихователю»)
7. Ігнат'єва С.А. Мовленнєвий розвиток. Старша група / Дошкільна освіта «Я у світі» / С.А. Ігнат'єва, В.М. Грецьких.2010. – Видавництво «Ранок» 2010.
8. В.Л. Сухар. Розвиток мовлення. Конспекти комплексних занять. Старша група / Дошкільна освіта «Я у світі» / Упорядкування В.Л Сухар 2009. – ТОВ Видавництво «Ранок», 2009.
9. Планування роботи за сферами життєдіяльності, 5-6 років: Осінь / Дошкільна освіта «Я у світі» / Упорядкування В.Л Сухар 2009. – ТОВ Видавництво «Ранок», 2009..